

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Borger-Vennen

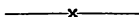
1788-1888

H. C. Meinig.

Borger-Vennen.

Meddelelser i Anledning af

Det forenede Understøttelses-Selskabs

hundredaarige Bestaaen

1788—1888.

Udgivne af Administrationen.

Kjøbenhavn.

I Kommission hos Rudolph Klein.

Ludvig Jørgensens Bogtrykkeri.

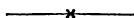
1888.

INDHOLD.

Selskabets første Love	Side	9
» nuværende Love	»	137
» Bestyrelse	»	97
» Bogholder og Kasserer	»	98
» Formue	»	92
» Legater	»	92
» Understøttelser fra 1863—1888	»	95
Fortegnelse over Medlemsantallet	»	96
Fortegnelse over Selskabets Bøger	»	100
Biografier over Medlemmer	»	102
»Borgervennen« før 4. Juni 1788	»	105

Stifteren af »det forenede Understøttelses-Selskab« var en i Amaliegade, Litr. A, Nr. 69, boende Kjøbmand ved Navn **Abraham Hviid**. Han var født i Jylland 1757 og havde den 5te Avgust 1782 taget Borgerskab i Kjøbenhavn som Forhandler af ostindiske og kinesiske Varer. Om han virkelig har drevet nogen saadan Forretning, ses ikke; af nogen Betydning har den i hvert Fald næppe været, dertil synes hans Interesser at have været for spredte. Selv klager han i de »kritiske Skildrier«, der haves fra hans Haand, over den Vrimmel af Kjøbmænd, saakaldte Kommissionærer og smaa Butikshandlere, Kjøbenhavn besidder, der næppe begynde, før end de ere færdige og gjøre Opbud i Hobetal, hvortil han søger Grunden i, at Kjøbmandsstanden fremfor nogen anden er saa let tilgængelig, »12 Rd. 3 Mark afgjør hele Sagen«. Opfyldt af Tidens Trang til Debat havde han i Begyndelsen af 1788 anonymt paabegyndt Udgivelsen af et Ugeblad »Borgervennen«, hvori han agtede at nedlægge sine Tanker om det almennyttige. Bladet, hvis fire første Nummere ere aftrykte bag i Bogen som Bilag, udkom hos en Bogtrykker Morthorst i Pilestræde. Det indeholdt i sit første Nr. en Tale til Kronprinsen, hvorom Forfatteren i Fortalen lader Publikum vide, at det er »Sandhedens upolerede Sprog«, talt af en »Borgerven«. Hvad enten nu dette litterære Foretagende, der i tom

Snakkesalighed overgaar enhver Beskrivelse, har savnet et Rygstød, eller Forfatterens Foretagelsesaaand i Mellemtiden har taget en dristigere Flugt, fattede han Planen at søge oprettet et Selskab til Understøttelse for gamle og ulykkelige Borgere, »en simpel og borgerlig Venskabs-, Nøds- og Hjælpe-Kasse«, som han kaldte det, hvori enhver hæderlig Mand uden Hensyn til Stand og Stilling skulde kunne indtræde for et ugentligt Bidrag af 4 Skilling, og hvis Organ hans Ugeskrift derefter skulde være.

Den 13de, 14de og 19de Maj 1788 læstes i Kjøbenhavns Adresseavis et Inserat uden Navns Underskrift, saalydende:

Bekjendtgjørelse.

Ingen kan rose sig af Lykken, førend han er i Graven, og enhver, i hvor betydelig hans Næringsvei end er, kan ved Alderdom og ulykkelig Tilfælde blive fattig og trængende, og hvor let da ikke Bettelstaven og tilsidst Børnehuset blive en agtet og æret Mands saavel som Kones Løn; saa for om mulig at komme saadanne til Hjælp, saavel i den anselige som den simple Stand, uden at falde nogen besværlig, indbydes alle og enhver, høie og lave, der ønske at bidrage til almindelig Vel som Medlemmer i en simpel og borgerlig Venskabs-, Nøds- og Hjælpe-Kasse, hvortil Planer bekommes paa alle Byens Boglader for 2 Skilling, og enhver, der vil indgaa som Medlem, behager saa snart som mulig at indsende deres Navne og Bopæl til Adresse-Kontoret eller Bogtrykker Holm i store Fiolstræde Nr. 218, da Selskabet nærmere efter Planens Indhold skal blive underrettet.

Ideen slog an, og i de nærmest paafølgende Dage tegnede sig over halvandet Hundrede Deltagere. Saa underligt dette tager sig ud nu, svinder det gaadefulde, naar henses dels til Tidens almindelige Associationstrang, dels til det Faktum, at der den Gang ikke fandtes noget tilsvarende Selskab i Kjøbenhavn, og endelig til, at anonyme Opraab ingenlunde vare nogen ukjendt Form for Datidens sociale Indbydelser. Det bekjendte »Selskab for Borgerdyd« var f. Ex. tre Aar tidligere stiftet paa et ganske tilsvarende Grundlag. I de indsendte Anmeldelser

var der fremkommet forskellige Indvendinger; de imødegikkes i en supplerende Bekjendtgjørelse af 23de s. M., undertegnet »Borgervennen«, der lyder som følger:

Uagtet man med Glæde ser, at 160 allerede have meldt sig som Medlemmer i den simple og borgerlige Nøds- og Hjælpe-Kasse, der vel er tilstrækkelig til Bladets Trykning, findes dog fornødent at berette, først: at Selskabet ved Samling overlades at bestemme, om Direktionen skal vælges efter Planen eller ved Votering, dernæst: at Hensigten (som nogle formene) ingenlunde sigter til at bestyrke Lediggang. Nei, ædle Medborgere! det er alene for agtede gamle og ulykkelige Medbrødre, der er en bedre Skiebne værdig end at være Lemmer af almindelige Arbeidshuse, der vel næppe kan være en agtet Familie anstændig, fordi de ere fattige. Lad os da være enige som Venner, at vi ikke i Nødens Time skal anraabe den stolte Ærgierrighed om en nedrig Barmhjertighed, og de som anser Venskab og Borgerdyd for Pligt, ønske deres Medbrødre og dem selv i Nøden en bedre Skiebne, behage at anmelde sig paa Adresse-Kontoret eller hos Bogtrykker Holm i store Fiolstræde Nr. 218 inden næste Onsdag, paa det man i tilkommende Uge kan bestemme Selskabet, og ingen skal have Aarsag at fortryde at have anvendt saa nyttig 4 Skilling ugenlig.

Endnu inden Maanedens Udgang var Sagen saa vidt fremskreden, at man kunde tænke paa at sammenkalde en Generalforsamling til at stifte Selskabet og vælge en Bestyrelse. Følgende anonyme Annonce indrykkedes i Adresseavisen for 28de Maj og 2^{den} Juni:

De høie og ærede Herrer, der have anmeldt sig som Medlemmer i den simple og borgerlige Nøds- og Hjælpe-Kasse, behager Onsdagen den 4de Juni Kl. 3 om Eftermiddagen at møde hos Hr. Holter i Landemærket Nr. 101 for at vælge Direktører med mere til Selskabets Tarv, ligeledes indbydes høie og simple Borgere, der endnu finde Lyst at indtræde i Selskabet, at indsende deres Navne til Adresse-Kontoret eller Bogtrykker Holm i store Fiolstræde Nr. 218, paa hvilke Steder, saavel som hos de Hrr. Boghandlere Agent Gyldendal, Hegelund, Buch og Tikjøb i lille Kongensgade 75, Planen bekommes for 2 Skilling.

I Henhold hertil samledes i Landemærket Nr. 101 den 4de Juni 1788 Kl. 3 Eft. et Antal Mænd af forskellige Samfundsstillinger. De enedes hurtig om Bestemmeligheden af det projekterede Selskab, og en Kommis-

sion paa 7 Medlemmer valgtes til at udkaste en Plan for Selskabet. Den bestod af:

Pastor *Ludvig Manthey*, 1ste Diakon ved St. Petri tyske Menighed,

Kirurg *Nikolai Wulff Jacobsen*,

Orlogskapitajn og Undertøjmester *Johan H. Lützow*,

Kongelig Fuldmægtig *Peter Feilberg*,

Hofstenhugger *Fens Karlebye*,

Justitsraad, Apotheker *Frantz H. Müller* og

Agent *Heinrich Carl Meinig*.

Fire af disse Mænd: Jacobsen, Lützow, Feilberg og Karlebye, vare Medlemmer af det foromtalte Borgerdyds-selskab, til hvis tidligste Medlemmer ligeledes Abraham Hviid hørte. Kommissionen holdt sit første Møde den 9de Juni, hvori ethvert af Medlemmerne fremlagde sine Tanker om Planen. Kjøbmand Hviid var som den, fra hvem Ideen almindelig antoges at være udgaaet, hidkaldt. Han vedgik Forfatterskabet til saa vel Annoncerne som Ugebladet »Borgervennen«, udbad sig Bemyndigelse til endnu at udgive et Nr. af Bladet (Nr. 5), som laa færdigt til Trykken, og erklærede sig derefter villig til at underkaste sig de Bestemmelser, som maatte blive trufne af Selskabet med Hensyn til Bladets fortsatte Bestaaen som Organ for samme. Det overdroges ham uden Navns Underskrift at lade indrykke en Opfordring i Adresseavisen til Selskabets Medlemmer om at indsende de Forslag, som hvert især kunde ønske optagne i Planen. Dette sidste havde dog nær fremkaldt en Dissens, der kunde være bleven truende, om ikke for Selskabets, saa dog for Ugebladets Existens. Hviid, for hvem Bladets Bevarelse synes at have spillet en fremtrædende Rolle, greb denne Lejlighed til at bringe sit og Bladets Navn i Forbindelse med saa ansete Borgeres og udstedte ikke blot i Adresseavisen for næste Dag under Navns og Adresses Nævnelser en Indbydelse til at indtræde i Selskabet, hvilket, som han oplyste, nu talte 276 Medlemmer, men navngav i den Skildring af Sagen,

som nogle Dage efter offentliggjordes i Nr. 5 af »Borger-vennen« endog de 7 Medlemmer, som havde overtaget dens foreløbige Ledelse. Som rimeligt er, vakte dette Kommissionens Uvilje, der gav sig Luft i et Inserat i Adresseavisen for den 20de Juni. Det hedder deri blandt andet:

.....

»Uagtet vi i adskillige Poster viger fra Planen til den simple og borgerlige Nøds- og Hjælpe-Kasse *), saa dog finder vi fornøden ikke at gjøre nogen Forandring i den engang bestemte Udgift eller Tilskud af 4 Skilling ugentlig, men for desmere at komme de Trængende til Hjælp med dette ringe Tilskud, er nogle af os af den Tanke, at Udgifterne til det i forbenævnte Plan belovede Ugeblad kunde bespares, da man ikke tvivler, at jo enhvers Hovedhensigt er at nytte og ikke at more sig for disse 4 Skilling; dog som uafgjort blev denne Post udsat til Selskabets Beslutning. . . . . Kjøbmand Abraham Hviid paatog sig uden at skulle bruge sit Navn at besørges Bekjendtgjørelsen indrykket i Aviserne, da vi agtede at være ubekjendte, til vores Plan var udarbejdet, men da ikke alene Bekjendtgjørelsen i Aviserne er upassende til vores Mening og af ham underskreven, men at han endog i Ugebladet »Borger-Vennen« Nr. 5 har behaget at navngive os, saa kan vi ikke undlade herved selv venligst at indbyde enhver, der er i god Næringsvei eller staar paa fast Gage, saa at deres nærværende Forfatning ikke giver Aarsag at befrygte Armod uden tilfældigvis, hvilket ene staar i Guds Haand, at tage Del i dette forenede Understøttelses-Selskab, og endvidere anmodes ethvert Medlem i Hensigt til vores Plans fuldkomneste Udarbejdelse, at ville meddele os deres Tanker, hvilke vi med Erkjendtlighed imodtage og paa Selskabets Vegne skal benytte os af. De af vores ærede Medbrødre, som behage at lade sig indtegne i dette Selskab, ville skriftlig tilmelde deres Navn, Karakter eller Betjening og Bopæl, samt om de forlanger det i førstmeldte Plan belovede Ugeblad eller ikke. Hvilket, saavel som enhvers indsendende Tanker, bedes under Forsegling at maatte indsendes til Hr. Holter, boende i Landemærket Nr. 101, hvor vi samles, der indtil videre bestyrer dette Selskabs Fremtarv og Bedste.«

Manthey.

Jacobsen.

Lützow.

Feilberg.

Karlebye.

Müller.

*) Denne af Hviid udkastede Plan, som var given i Boghandelen samtidig med, at han den 13de Maj første Gang indbød til Selskabets Dannelse, er des værre gaaet tabt. Det samme gjælder Nr. 5 af »Borger-Vennen«, som mærkeligt nok ikke findes paa vore Bibliotheker.

Dette Aktstykke er ikke uden Interesse, for saa vidt deraf fremgaar, at der fra først af har hævet sig Stemmer imod, at Selskabets Kasse bebyrdedes med Udgifterne til et Blad, hvis Udgivelse ikke syntes at staa i nogen organisk Forbindelse med Selskabets Formaal, samt at man allerede paa dette Stadium har erkjendt Nødvendigheden af et Forbehold imod, at Selskabet fra den proletariske Befolknings Side gjordes til Gjenstand for Spekulation. Abraham Hviids Indbydelse udgik til »Høie og Lave«, nu henvendes Opfordringen til dem, »der er i god Næringsvei eller staar paa fast Gage, saa at deres nærværende Forfatning ikke giver Aarsag at befrygte Armod uden tilfældigvis.«

Efter at Kommissionen havde faaet udarbejdet et Ud-kast til Foundation for Selskabet, og dette i Dagene 15de—17de Juli havde været fremlagt til Eftersyn i Holters Lokale, samledes her den følgende Dag en til Foundationens Antagelse og Valg af Direktion indvarslet Generalforsamling. Dens ca. 50 Deltagere vedtog, at Selskabet skulde kaldes »det forenede Understøttelses-Selskab«, og dets Tankesprog være: »ved forenede Kræfter skal vi stræbe at støtte dig«. Nedenstaaende 7 Medlemmer valgtes til Direktører i følgende Orden:

Orlogskapt. *Lützow*, Formand,
 Justitsraad *Müller*,
 Hofstenhugger *Karlebye*,
 Agent *Meinig*,
 Pastor *Manthey*,
 Kirurg *Jacobsen* og
 Inspektør ved alm. Hospital *Johan Bernhard Matzen*.

Det var altsaa den forberedende Komité, der gjenvalgtes, med Undtagelse alene af Fuldmægtig Feilberg, i hvis Sted Inspektør Matzen var indtraadt. Med Drøftelsen af de fundamentariske Bestemmelser naaede man ikke den Dag til Ende, den maatte opsættes til en kon-

tinuerende Forsamling den 24de s. M., paa hvilken Kommissionsudkastet med nogle faa Ændringer vedtoges. Selskabet skulde være demokratisk, men inden for visse Grænser, i dets Forsamlinger maatte ikke herske ringeste Standsforskjel, men ingen optoges som Medlem, der ikke var Borger i god Næringsvej eller havde Betjening med fast Løn, endelig skulde de, der bidroge mere end det normerede Kontingent, paa fremtrædende Maade udmærkes i Selskabet, i hvilken Anledning det fastsattes, at Medlemmerne skulde deles i tre Klasser:

- ordentlige Medlemmer, der bidroge 4 Skilling ugentlig, overordentlige do. , der aarlig gave fra 5 til 20 Rdl., og
- velgjørende do. , hvis aarlige Bidrag var 20 Rdl. eller derover.

I de 3 første Aar skulde ikke gives Understøttelse, men Indtægten henlægges til en fast og siden stigende Fond, som aldrig turde angribes. Hvis Selskabet en Gang opløstes, skulde Fondens Bestyrelse overgaa til Magistraten eller almindeligt Hospital, som da vilde have at uddele Renterne til fattige Borgere, fortrinsvis tidligere Medlemmer. Understøttelserne fastsattes til 20—100 Rdl. aarlig, hvorhos der skulde kunne ydes flittige og virksomme Medlemmer Laan paa 5—50 Rdl. til Værktøjs og Materialiers Anskaffelse. Over for den tilstedeværende Opposition mod Ugebladet optraadte med Varme Billedhugger Karlebye, der gjorde gjældende, at et saadant Blad paa mange Maader vilde kunne bidrage til Selskabets Fremvæxt, naar det lededes med Forstand. Forsamlingen var enig med ham heri og vedtog, at Direktionen skulde udgive et Blad paa 1/2 Ark, der hver Fredag skulde tilbringes Medlemmerne gratis, det skulde hedde »Borger-Vennen«, men være uden Sammenhæng med Abraham Hviids Blad. Agent Meinigs Valg gav Anledning til nogen Diskussion, da han gjorde sin Indtrædelse i Direktionen afhængig af, at der ikke paa byrdedes Selskabet andre end ligefrem uundgaelige Ud-

gifter, hvortil han henregnede Budlønnen og Bekostningerne ved Bladet, og med Henhold hertil forlangte, at Selskabets Forretninger, Bogholderens til sin Tid end ikke undtagne, skulde deles imellem Direktionens Medlemmer. Et dertil sigtende Ændringsforslag optoges i Lovene; men da Forsamlingen fandt, at Kjøbmand Hviid, der dog var Planens Ophavsmand og alene havde samlet omtr. 250 Medlemmer, burde holdes skadesløs, fordi han saa redebont havde overladt Selskabet sit Ugebladsforslag, indsattes endnu en Paragraf om, at Hviid antoges som dets lønnede Bogholder, »indtil han enten blev befordret i Kongelig Tjeneste eller paa anden anstændig Maade«, hvorefter han skulde varetage sit Hverv gratis eller nedlægge det i Direktionens Haand. Til Bekræftelse heraf maatte senere Hviid udstede en Deklaration, saalydende:

»Jeg Underskrevne tilstaaer og bekjender hermed, at jeg har forpligtet mig til, ligesom jeg og hermed paa det allerforbindligste forpligter mig for Direktionen af det forenede Understøttelses-Selskab, at naar det allernaadigst maatte behage Hans Kongelige Majestæt af høi Kongelig Naade at befordre mig i Allerhøistsammes Tjeneste og allernaadigst meddele mig et saadant Embede her i den Kongelige Residentsstad, hvorved jeg kunde blive holdt skadesløs for den aarlige Løn, som jeg nu nyder af ovenmeldte Selskab som Bogholder, og at samme Embede tillige var af den Beskaffenhed, at dets Forretninger kunde forenes med Selskabets, at jeg da, saalænge jeg lever og forbliver heri Staden i samme Embede, vil troligen besøge og med al Iver og Flid forrette Bogholder-Embedet ved Stiftelsen tilligemed alle de dermed forbundne Pligter uden derfor at imodtage enten vis Løn eller nogen Fordele, være sig enten store eller smaa, som i nogen Maade kunde falde ovenmeldte Stiftelses Kasse til allermindste Udgift.« *)

*) Denne sindrige Disposition over Statens Embeder gik dog ikke slet saa let fra Haanden, som man havde tænkt sig, og Agent Meinig, der synes at have været Fader til Ideen, har maaske forregnet sig noget med Hensyn til sin Indflydelse paa højere Steder, naar han i »Borger-Vennen« for 12te Nov. 1790 afgiver følgende, ikke mindre karakteristiske Udtalelse:

»Men dette, paa denne Maade at se Bogholderen forsørget i Kongelig Tjeneste, har efter Omstændighederne endnu ikke kunnet ske, skjøndt det i denne Henseende hverken har manglet eller i Fremtiden vil mangle paa mine Velynderes og Venners Bestræbelser; imidlertid haaber jeg, at disse ikke stedse vil være frugtesløse, og indtil den Tid maa da Selskabets Kasse bære den Byrde at lønne ham med 320 Rdl. aarlig.«

De paa Generalforsamlingen den 24 Juli 1788 vedtagne Love lyde i deres Helhed, som følger:

Fundation

for

det foreenede Understøttelses-Selskab,

stiftet den 4de Juni 1788.

Indledning.

Ved foreenede Kræfter skal vi stræbe at støtte dig*). Saaledes lyder Selskabets Tankesprog, der i Omskriften paa dets Segl er at læse. Det behøvedes nesten ikke videre at forklare Selskabets ædle Hensigt, eller at sige Publikum, hvad der udfordres til at bringe denne dets Hensigt til Fuldkommenhed. Det er jo allerede sagt, at Selskabets Hensigt er at understøtte dets trængende Medlemmer, og sees jo tydelig, at det skal skee ved foreenede Kræfter. Dog kan det vel ikke skade at komme den mindre tænkende Deel af vore Medmennesker til Hielp, ved at sette saavel Hensigten, som det dertil udfordrende, i et klarere Lys.

Hensigten, siges derfor engang endnu, er at understøtte trængende Medlemmer. — Det var at ønske, ja det ønskes af oprigtigste Hierter, at aldrig nogen maae friste den haarde Skiebne at kaldes ved dette Navn, og mindre at behøve Selskabets Understøttelse; men da ingen i Verden kan rose sig af Lykkens Bestandighed, førend Gravens Muld forbyder ham at tale, saa sees klarlig, at dette Selskabs Hensigt og opnaaende Fuldkommenhed kan medføre sin store Nytte.

---

*) dig, betegner her Selskabets Medlemmer, der ved Alderdom eller Vanheld blive forarmede; eller, som det almindelig hedder, komme paa Knæene.

Den rigeste, den, hvis Udsigter ere meest glimrende, tør han træde frem og sige: Jeg kan aldrig komme til at trænge? Nei, tie, Forvovne! Det staaer i Guds Haand i et Øieblik at forandre din, endog med Retfærdighed, Flid og Stræbsomhed, i mange Aar samlede Rigdom, til yderste Armod. — Og ville du da ikke være glad, om du toges under Armene af dette Selskab, og blev støttet, naar du ved Skiebnens Byrde var synkefærdig? Her sees Selskabets Hensigt i sit klareste Lys; thi just dette, dette eene er Formaålet for Selskabets ædle Hensigter, og som lettelig kan settes i Værk ved foreenede Kræfter.

At foreenede Kræfter kunde bringe Selskabets ædle Hensigt til Fuldkommenhed, dette var det andet, man lovede at sette i klarere Lys.

Foreenede Kræfter — Dette Ord kunde maaskee tages i en urigtig Forstand, nogle kunde maaskee troe, at de skulle anspende Kræfterne over deres Evne. Nei, ærede Venner! det Ord, foreenede Kræfter, er her at forstaae i den simple Forstand, det grunder sig paa den gamle Regel: Mange kunde hielpe een, men een ikke mange. Nogle faa, om de end anspendte Kræfterne over Evne, ville lidet kunde udrette til Selskabets Hensigt. Men mange med gandske svage Kræfter, fire Skilling ugentlig, kunde bringe Selskabets Hensigt til Fuldkommenhed.

Efter Selskabets nu værende Antal Medlemmer seer man sig allerede i Stand, efter 3 Aars Forløb, at kunde understøtte aarlig 16 til 20 Trængende, hver med 20 til 50 Rdlr., efter deres befindende Trang.

Man antager, som man vel med temmelig Vished kan, at Selskabet inden disse 3 Aars Forløb i det allermindste voxer til 2000 Personer: Saa kunde aarlig 100 Trængende understøttes, (hvilket dog nok er et større Antal, end nogensinde kan formodes at geraade i Armod i saa føie Tid) hver med 25 til 100 Rdlr.

Alt dette kan skee uden at røre den i de 3de Aar

samlede Fond, som uryggelig skal forblive Selskabets Hovedstoel.

Nu bedes enhver at paakiende og bedømme, om der kan findes mindste Grund, hvorføre dette Selskabs ædle Hensigt ikke skulle kunde bringes til Fuldkommenhed. Bidrag til dets Fremme kan aldrig mangle, der vil vel neppe findes nogen, der kan indlemmes i Selskabet, som jo med Glæde giver 4 Skill. ugentlig, for at have Deel i det store Gode, der med dette lidet kan udrettes. Vel sandt, man giver disse 4 Skilling for intet, ja ganske for intet; men man ønsker inderlig at give dem for intet. Det gaaer med denne Udgivt som med en Huus-Doctors aarlige Betalning; giver man ikke med Glæde disse Penge ud for intet? man ønsker sig aldrig noget for dem, thi er man saa ulykkelig at faae noget Vederlag derfor, da er det, fordi man har taget Skade paa sin Helbred, der udkræver denne Mands Tieneste, og unegtelig er det da en Lykke, at have en retskaffen Huus-Doktor, der nest Gud, kan forskaffe en sin forrige Helbred igien. Ligesaa gaaer det her; er man saa ulykkelig at nyde Vederlag for sine Penge, saa er man paa en eller anden Maade bleven forarmed; men unægtelig er det jo da og Lykke, at kunde blive understøttet for de Penge, man saa gjerne havde givet ud, uden selv at høste Renten deraf.

Af Nationens velgiørende Sindelaug, hvis berømmelige Udbredelse og Bekjendtgjørelse ikke sielden fylder hele Piller i Aviserne, tør dette Understøttelses-Selskab med god Grund love sig anseelig Bidrag. Man har og derfor allerede bestemt:

1) De, der paa udmærkende Maade bidrage til de Forarmedes Understøttelse, skulle med Skiønsomhed og paa udmærkende Maade ansees i Selskabet; neml.: de Medlemmer, der aarlig hertil bidrage 5 Rd., eller derover, skulle kaldes Selskabets overordentlige Medlemmer.

2) De, der aarlig bidrage 20 Rdlr., eller derover, eller nu og da paa eengang, skiønt ubestemt bidrage 50

Rdlr. og derover, skulle kaldes Selskabets velgiørende Medlemmer; og skulle alle saadanne være fritagne for Embeds Byrder i Selskabet.

De Velgiørere, som ikke give sig for Selskabet tilkiende, blive ikke ukiendte for Gud, som rigelig igien vil belønne dem.

Nu staaer allene tilbage at kunde betage enhver især den almindelige, og desværre ikke gandske ugrundede, Frygt: at dette Selskab kan have samme Skiebne, som mange andre i den beste Hensigt begyndte Selskaber, men af Skade lærer man at blive klog. Man haaber, at denne Selskabets Foundation, hvorved stedse ere holdte for Øine de Feil, der kunde have foraarsaget et eller andet vel begyndt Selskabs alt for tidlige Ophævelse, gandske skal betage alle og enhver en saadan Frygt, der kaster Stød i Veien for dets Fremgang og Tarv.

Man har bestemt sig at gaae en jevn Gang, thi ved at spende Buen for høit, skeer det ofte, at den gaaer i Stykker. Man søger ingen uvis Fordeel af Selskabets Indtægter, hvorved baade Capital og Renter undertiden gaae i Løbet; man tager derimod en Folio i Banqven, hvor al Indtægt over 100 Rigsdaler strax deponeres. — Man søger ingen Ære i strax at gjøre store Ting uden at have Kræfter til at vedligeholde samme; nei, man har derimod, som meldt er, besluttet at samle en Fond af de første tre Aars Indtægter, ja en Fond der kan staae uryggelig, thi Renterne deraf tillagte til de aarlige Indkomster efter den Tid ville blive gandske klækkelige til den Understøtning, som nogensinde kan formodes, da Ørkesløshed eller Dovenskab ingen Tilflugtssted finder hos dette Selskab; enhver som kan, skal efter Evne, saafremt Leilighed gives (hvilket man ikke haaber kan mangle her i Byen), anvises passende Arbeide, og den derfor bekommende Betaling komme Selskabet til Fordeel ved mindre Understøttelse. Man lønner ingen ufor nødne Betientere, betaler ingen unødvendig stor Huusleie, holder sielden Forsamlinger, og de faa gandske sparsomme-

ligen. Man paadrager sig ingen skadelig Byrde, ved Huuskiøb eller Stiftelses Indretning; kort sagt: man stræber eene at naae det Maal hvortil man sigter, nemlig: trængende Medbrøders nødvendige og nogenlunde anstændige Understøttelse.

Ovenanførte Grunde troe vi, kunde gandske tilintetgiøre den utidige Frygt, som Fordomme og urigtige Begreber ofte foraarsage, og formaae enhver tilligemed os at haabe det beste om dette vores foreenede Understøttelses-Selskab.

---

1 Capitel.

Om Selskabet i sig selv.

§. 1.

Selskabets Navn skal være: Det foreenede Understøttelses-Selskab.

§. 2.

Stand og Vilkaar iblant Selskabets Medlemmer sættes ganske tilside i Selskabets Møder og Forsamlinger, saa at alle Medlemmer i værende Tid ansees som Grene paa et Træe.

§. 3.

Enhver af Selskabets Medlemmer skulle have et Exemplar af denne dets trykte Foundation, som af de saavel nu værende som herefter tilkommende Medlemmer betales med 16 Skilling, for hvilken Priis enhver uden for Selskabet og kan bekomme den, og disse Penge falde da Selskabet til Indtægt.

§. 4.

Foundationen, som ethvert Medlem bekommer, skal lyde paa sammes Navn og Indtrædelses Nummer, være igiennemdraget og med Selskabets Segl forsynet, samt af Directionen underskrevet.

§. 5.

Selskabet haver sit eget Segl, der forestiller: Selskabets Forsamlings Sal, hvor de tilstædeværende Medlemmer ere skikkede til Sæde, da een af dets, ved Alderdom og Vanheld paa Knæe heldende Medlemmer kommer frem; paa Selskabets Vegne gaae Formanden og een af de andre Directeurer denne, ved Skiebnens Byrde synkefærdige Mand, med Mildhed i Møde, tager ham hver under sin Arm og forkynder ham Selskabets Tankesprog, (som i Omskriften paa Seglet sees) ved forenede Kræfter skulle vi stræbe at støtte dig.

§. 6.

Antallet af Selskabets Medlemmer indtil videre haver sit frie Løb, hvorved dog bliver at iagttage:

§. 7.

Enhverj, der til Medlem herefter antages, saavel i som uden for Byen, skal være Borger, i god Nærings-Vei, eller have Betiening med staaende Løn.

§. 8.

Om nogen ved Svig, urigtig Foregivende, eller paa anden ulovlig Maade, skulle indsnige sig i Selskabet, kan en saadan dog ikke vente nogen Fordeel af denne Indretning, eller Erstatning for det Betalte, da det herved til enhvers Efterretning er bekendtgiort.

§. 9.

Selskabets Bestyrelse skal skee ved den dertil valgte og fremdeles vælgende Direction, der skal bestaae af 7 Directeurer, hvoraf den Ældste er Formand.

§. 10.

Selskabet vælger ved fleste Stemmer Directionen og antager Betientere.

§. 11.

Selskabets Midler, saasart de overstige 100 Rdr., deponeres i Banqven.

§. 12.

Alt hvad i de tre første Aar indkommer til Selskabet, og for Fremtiden kan opspares, bliver, naar de fornødne Udgivter fragaae, en fast og altid stigende Fond, som paa ingen Maade og under ingen Forevending maae angribes eller forødes, men hvad der saaledes engang er opsparet, bliver til evig Tid, om end Selskabet selv, imod al Formodning, skulde ophæves, skal dog denne Capital vedblive, under Selskabets Navn, og i saa Tilfælde overdrages Bestyrelsen enten til det almindelige Hospital eller Magistraten i Kiøbenhavn, der aarlig uddeeler Renterne af denne Capital til saamange fattige Borgere, som deraf kunde underholdes, hvorved de iblant dem, der have været Medlemmer i dette Selskab, dog gives Fortrin, og videre deres Descendentere, saalænge nogen beviislig er til; men saalænge Selskabet vedvarer (det man haaber, skal blive til sildigste Alder), disponerer det selv over Renterne af dets Capital, anvendende dem efter beste Skiønnende.

§. 13.

Enhver ordentlig Medlem betaler ugentlig fire Skilling, hvilke efter enhvers Behag kunde erlægges ugentlig, maanedlig eller firdingsaarsviis, ligesom de derfor lade sig tegne, dog at Aaret regnes til 13 Maaneder, og tilstilles enhver Medlem i Selskabet, hver Fredag, et Ugeblad for samme fire Skilling.

§. 14.

Selskabet holder aarlig tvende ordentlige Møder, det ene den 4de Junii, som dets Stiftelses-Dag, og det andet et halv Aar derefter, i hvilke alt det, der angaaer Selskabet, og hvorpaa dets Beslutning er fornøden, bliver af Directionens Formand postviis forelagt, derover af Selskabet

beraadslaget, og siden efter fleste Stemmer afgjort ved Ballotering.

§. 15.

Naar Selskabet har taget Beslutning over de til Selskabets Fremme forelagte Ting, vælges tilsidst, paa dets Stiftelsesdag, nye Directeurer, hvortil enhver Medlem haver en i Forveien skreven Seddel med sig paa deres Navne, han vil vælge, hvorefter de syv, der befindes at have fleste Stemmer, blive Directeurer det paafølgende Aar.

§. 16.

Selskabet har ikke flere bestemte ordentlige Møder end forbemeldte tvende; men i Ting af Vigtighed, der ingen Forhaling lider, tillades Directionen at sammenkalde Selskabet, saa ofte det findes fornødent.

§. 17.

Naar nogen vil gjøre Selskabet et Forslag, da skal saadant skee skriftlig og altid 14 Dage, førend ordentlig Møde holdes, indleveres til Directionen.

§. 18.

De, der ville tale i Selskabet, skulle paa en anstændig og beskeden Maade frembringe deres Foredragende, og ikke den ene falde den anden i Talen, men een ad Gangen frembringe hvad han har at sige; i Tilfælde, at flere end een tale, hvorved de selv gjøre sig uforstaaelige, er Formanden, der af deres Tale skulle drage Slutning, tvungen til at tie, og Tiden saaledes spildt.

§. 19.

Selskabet har en Fattig-Bøsse, der i de tvende aarlige bestemte ordentlige Møder bringes omkring til hver Medlem, for at indsamle, hvad enhver til Selskabets samlende Fond vil give.

§. 20.

Da denne og vel ingen Foundation er eller nogen-
sinde kan være saa fuldstændig, at der jo kan indtræffe
Tilfælde, der enten slet ikke, eller ikke tydelig nok deri
ere bestemte, saa haver Selskabet fastsat: at alt det, der
ikke i denne Foundation tydelig er bestemt, i et af
Selskabets aarlige bestemte Møder, af Directionens For-
mand, saaledes forelægges Selskabet, at det kan besvares
med Ja eller Nei, da Selskabet derpaa balloterer, og
fleste Stemmer gjøre Udslaget, om det skal antages eller
forkastes.

§. 21.

Hvad der efter §. 20. antages, er en Lov, der til-
føies Foundationen, hvorimod ingen enkelt Medlem kan
indvende noget; dog skal saadant et Møde i det mindste
bestaae af 30 Medlemmer, thi i Tilfælde, at ikke saa
mange indfinde sig, eller at Stemmerne efter Ballotering
blive lige, da udsettes det til et andet Møde, naar
Selskabet har det dertil udfordrende Antal Medlemmer.

§. 22.

Alt hvad der saaledes engang efter foregaaende §. til
Lov er antaget, og Foundationen tilføiet, maae ikke for-
andres, eller af Foundationen udelades, med mindre det
halve Selskab er samlet, og $\frac{5}{6}$ Deel af de tilstædeværende
Medlemmer befindes at ønske saadan en Forandring.

---

2. Capitel.

Om Understøttelse.

§. 1.

Da det i Følge Selskabets Love om Medlemmernes
Antagelse ikke kan formodes, at nogen pludselig skulde
behøve Understøttelse, og det desuden er fornødent, at

Selskabet seer sig betrygget ved en urørlig Capital, saa er besluttet: at Selskabets Indtægter i de trende første Aar skulle henlægges til en staaende og siden altid stigende Fond.

§. 2.

Naar disse 3 Aar ere forløbne, skal Directionen samles, for at igiennemsee alle til den Tid indkomne Paaæskninger til Understøttelse, nøie overveie enhvers Trang og dertil havende Fortrin, som tydelig forelægges Selskabet i første Møde, for ved fleste Stemmer at afgjøres, hvem der skal nyde Understøttelse, og hvormeget enhver skal nyde.

§. 3.

Alle Understøtnings Paaæskninger indsendes til Directionen, som forderligst besørger dem bekiendtgiorte i Selskabets Ugeblad, ved Foundations No., anføre, hvormegen Understøtning de Paaæskende efter Directionens Formeening bør tillægges. De Medlemmer som have noget derimod, ere forpligtede inden 8 Dage at andrage det for Directionen; Medlemmernes Taushed er Bifald. Ved Selskabets første ordentlige Møde skulle alle Paaæskninger forelægges Selskabet til nærmere Beslutning.

§. 4.

Ingen Medlem nyder mindre end 20 Rdlr., og ingen høiere end 100 Rdlr. aarlig Understøttelse. Enken efter en Medlem af Selskabet kan ligeledes efter befindende Omstændigheder vente vilkaarlig Understøttelse; og bør Directionen drage Omsorg for Forældreløse Børns Anbringelse til de publice Forsørgnings Anstalter.

§. 5.

Den en Medlem tillagte Understøttelse skal ham efter Forlangende udbetales, ugentlig, maanedlig eller qvartalsviis, ligesom han best dermed kan være tient; saa skal og til dem, der maatte være fraværende, for

at bringe sig deres Understøttelse desmere til Nytte, samme blive tilsendt efter Directionens Foranstaltning, dog paa egen Bekostning.

§. 6.

De, som tillægges Understøttelse, skulle strax i deres Foundation af Bogholderen lade indskrive den dem tillagde Understøttelse, og fra hvad Dato samme tager sin Begyndelse, hvilken af Directionen underskrives og derpaa dem tilbageleveres, til Foreviisning, naar Understøttelse skal hæves; thi uden saadan deres paategnede Foundations Foreviisning kan ingen Udbetaling skee, undtagen Personen desbedre er kiendt.

§. 7.

Dersom nogen skulle, det man ingenlunde vil formode, falskelig forandre forommeldte Foundations Paa-tegning, i Tanke at tilvende sig en større Understøttelse, da skal ham tvertimod fra den Tid af ingen Understøttelse udbetales, og ved Selskabets første Møde skal hans Forbrydelse forelægges Selskabet til Beslutning, om han i sin tillagde Understøttelse skal nedsettes eller ganske som Uværdig udelukkes af Selskabet og fra dets Rettigheder.

§. 8.

Ligesom i denne Foundations Indledning er sagt, at dette Selskab ikke skal være Tilflugt for Ørkesløshed eller Dovenskab, saa vil man og ved dets Slutning stadfæste samme, ved herved at forsikkre enhver trængende men derhos virksom og arbejdstyende Medlem, Selskabets Understøttelse til fornødent Verktøi og Materialiers Indkiøb, saaledes, at de ikke i Mangel deraf, eller Credit til dets Anskaffelse, skulle være nødsagede at frasige sig Arbeide, og den deraf flydende Fortieneste; et Forskud fra 5 til 50 Rdlr. uden Caution kan en saadan trængende Medlem efter Omstændighederne vente at blive understøttet med til foranførte Ting, imod at afbetale samme

i visse Terminer, eller paa engang, efter Directionens Beslutning, og at betale 4 Procento naar Laanet overstiger 10 Rdlr.

Større Summa end 50 Rdlr. kunde vel i udkrævende Tilfælde bekommes, men ikke uden antagelig Forsikring og 4 Procento.

Skulle, som ikke er at formode, nogen være saa uerkjendtlig og slettænkende, ikke at betale saadant et erholdt Forskud til den belovede Tid; da udelukkes han uden videre Advarsel af Selskabet, som den der selv dertil har gjort sig uværdig, og frasagt sig sin dertil havende Ret.

---

3. Capitel.

Om Ugebladet.

§. 1.

Næst enhvers velvillige og menneskekierlige Bidrag til Selskabets Fremme, tør man sikkert formode, at et Ugeblad mangfoldig vil bidrage til Selskabets Fremvæxt og Varighed, naar det ikke allene bliver til Tidsfordriv men endog til Nytte. Det er derfor besluttet at udgive et saadant Blad, kaldet Borgervennen (dog uden Sammenhæng med de faa under dette Navn forhen udkomne Blade) hvoraf hver Fredag et halv Ark tilbringes Selskabets Medlemmer for deres 4 Skillings ugentlige Betalning, som meldt er i Foundationens 1ste Capit. §. 13. De som maatte finde for got at have Bladet paa Skriv-Papiir betale 1 Sk. mere.

§. 2.

Da nogle af Selskabets agtbare Medlemmer allerede have paataget sig at legge Haand paa dette Blad, og flere vist ville følge deres gode Exempel, saa tør man sikkert love dets forderligste Begyndelse og varige Fortsættelse, der i alle Dele skal skee uden Fornærmelse imod

Religion, gode Sæder og Personer. Bladets Indhold og medbringende Nytte vil nærmere erfares af det første udkommende Nummer, hvorudi de gode Herrer, der i alle Henseende have paataget dem dets Bestyrelse, ville bekendtgjøre samme for Publikum.

§. 3.

Det paaligger enhver Medlem i sin Cirkul, efter Evne og Leilighed at bidrage til dette Blads Fuldkommenhed, ved nyttige og interessante Materier.

§. 4.

Corresponderende Medlemmer antages, saavel i som uden for Kiøbenhavn, hvilke, i Betragtning af deres fortrinlige Bidrag til Ugebladet kunde efter nogle Aars Forløb vente at frietages for al Betalning og dog have lige Ret med andre Medlemmer, til Selskabets Fordele.

De fraværende betale selv Porto af det indsendende, og de nærværende kunde vælges til Selskabets Embeder.

§. 5.

Alle Bidrag til Ugebladet indsendes frie til Selskabets Bogholder, uden mindste Byrde for Selskabets Casse, og anmodes enhver, der indsender deslige Bidrag, ved Udskrivt at give tilkiende, at det henhører til Ugebladet; Bogholderen besørger det strax til dem der have paataget sig Bladets Bestyrelse. Skulle een eller anden ikke vilde underkaste sit Bidrag Correktion, da indgives det under egen Haand og saaledes indrykkes i Bladet, men hvad i dette Capitels §. 2. er anført, skal være en Rette-snoer for enhver, der vil vente, at hans Bidrag skal gives Plads i dette Blad, og ganske upassende Materier imod Bladets Hensigt, venter man ikke, thi i saa Fald indrykkes de ikke.

§. 6.

Bogholderen besørger Bladets Uddeeling ved Budet.

§. 7.

Enhver uden for Selskabet kan bekomme dette Blad; de her i Byen imod fire Skillings, og de Fraværende for to Skillings Erlæggelse, dog i begge Tilfælde at tegnes for en heel Aargang. — De nærværende tilbringes Bladet ved Budet, og naar Fraværende anmelde deres her i Byen havende Commissionairer til Bogholderen (om han ikke selv dertil antages, som er ham tilladt, imod at være ansvarlig for prompte Betalning) da tilbringes Bladet vedkommende Commissionairer, imod bemeldte Betalnings Erlæggelse.

§. 8.

Budet afleverer de for Bladet ugentlig indkasserede Penge til Formanden for Directionen forinden næste Uges Blad fra Bogholderen imodtages.

§. 9.

Enkelte Nummere af Ugebladet blive ikke at bekomme, og skulde imod Formodning Bogholder eller Bud overbeviises at have forhandlet et eller flere Nummere uden Directionens Tilladelse, da paadrage de sig derved Selskabets Tiltale, og efter Omstændighederne, maae vente at ansees med Mulct eller Afsettelse.

§. 10.

Bogtrykkeren paalægges, ved formelig Contrakt, strax at aflevere det, som trykkes for Selskabet, ikke det allerringeste undtagen til Bogholderen, som derfor giver ham Beviis, efter hvilket han nyder sin Betalning af Directionens Formand, hvilket Beviis igien tiener Formanden til Efterretning ved Bogholderens aflæggende Regnskab.

-----

4. Capitel.

Om Directionen.

§. 1.

Selskabets nu værende Direction bestaaer af

1. Capitain og Under-Tøimester *Lützow*.
2. Justitsraad *Müller*.
3. Hof-Steenhugger *Karlebye*.
4. Agent *Meinig*.
5. Pastor *Manthey*.
6. Chirurgus *Jacobsen*.
7. Inspecteur *Madsen*.

hvilke ved fleste Stemmer saaledes ere valgte og i denne Orden underskrive. Den første Directeur kaldes Formand.

§. 2.

Directionen samles engang hver fiortende Dag, for at aabne alle i den Tid indløbne Breve, antager de som have anmeldt sig, og efter 1. Capitels §. 7. ere antagelige Medlemmer, og i øvrigt afgjør, hvad Selskabets Tarv kan udfordre.

§. 3.

Naar Directionen finder noget tvivlsomt, hvorfor en eller anden sig til Medlem anmeldende ei kunde antages, da skal det med disses Antagelse beroe indtil første Møde, da de Selskabet forelægges og efter Ballotering ved fleste Ja eller Nei antages eller forkastes, dog paa-seer Directionen, at naar en saadan antages, hans Fundation da udstædes med Nummer efter den Tour, i hvilken han til Medlem har anmeldt sig.

§. 4.

Directionen skal staae til Ansvar for Selskabets Midlers Sikkerhed, hvorfor en Folio er tagen i Banqven, hvor der efter 1. Capitels §. 11. deponeres alt, hvad der

overstiger 100 Rdlr. hvilket af Formanden besørages, men af hele Directionen vaages over.

Under 100 Rdlr. haver Formanden til Ansvar i sin egen Forvaring, saavel som Contra-Bogen for det i Banqven Deponerede.

§. 5.

Directionen skal hvert Qvartal aflegge offentlig Regnskab i Selskabets Blade, hvoraf tydelig kan erfares Selskabets Beholdning, saa og skal maanedlig ved Navn bekiendtgøres alle nye i Selskabet indkomne Medlemmer. Overordentlige og velgiørende Medlemmer skulle strax i første derefter udkommende Blad ved Navn bekiendtgøres, saafremt de ved Navn ere angivne.

§. 6.

Ved nye Directions Tiltrædelse skal aflegges vedbørlig Regnskab af den fratrædende Direction, hvorved Bøgerne og Beholdningens Rigtighed skal eftersees, og naar alting findes rigtig og ordentlig, skal den tiltrædende Direction, i Selskabets Blade, med deres Hænders Underskrift, bekiendtgøre det til den aftrædende Directions og Selskabets Sikkerhed.

§. 7.

Den tiltrædende Direction skal, til sin Befrielse, om den imod Formodning finder nogen Uorden i Regnskabet, eller Mangel i Selskabets Midler, strax tilkiendegive det for Selskabet, der tager Beslutning, hvorledes den aftrædende Direction skal rette Uordenen og erstatte Mangelen. Thi overseer eller fortier den tiltrædende Direction saadant at anmelde, da hviler det paa dem selv, og paa ingen Maade siden skal komme den fratrædende Direction til Ansvar, saasom den Direction, der sidst er anbetroet Selskabets Bestyrelse, skal en for alle og alle for en, indestaae for alle Ting; da der paa ingen Maade maae komme noget Selskabet til Tab.

§. 8.

Formanden skal eene føre Ordet i Selskabets Møder, kort og fatteligt forelegge Selskabet, hvad der fra sidste Møde er passeret, hvad der af Directionen er sat i Værk, og hvad der staaer tilbage at tage Selskabets Beslutning paa, om hvilket sidste han tillige forestiller Directionens Betænkning, som forinden maae være tagen, thi uden heele Directionens Betænkning og Vidende maae han ikke forelegge Selskabet noget, ligesom intet Selskabet vedkommende udstædes under enkelt Mands Navn, men skal i det mindste være underskreven af trende i Directionen.

§. 9.

Formanden skal paasee, at enhver af Selskabets Betientere, Bogholder etc., forrette deres Embede med Nidkierhed til Selskabets Tarv og Beste, i manglende Fald tilkiendegiver han det for Directionen, som i Mindelighed stræber at bringe vedkommende til at opfylde sine Pligter, og om Uoverensstemmelse indløber, da søger at jevne den, men kan ikke saadant virke, da foreligger Directionen Selskabet vedkommende Betients Forbrydelse, hvorefter en Commission, bestaaende af 7 Commissarier, vælges til at undersøge Sagen, som efter Omstændighederne tilkiender den Skyldige at afkortes een eller flere Maaneders Løn, ja vel og at miste sit Embede, hvormed tillige følger Udelukkelse af Selskabet.

§. 10.

Selskabets 7 Directeurer ville følge den Regel, som ved alle andre Fattiges Anstalter i Verden er brugelig, nemlig deele de til dette Instituts Bestyrelse udfordrende Forretninger imellem sig, og følgelig i Fremtiden ingen særdeles Bogholder lønnes, saa at foruden Budets Løn og Bladets Bekostning aldeles ingen fastsat Løn skal finde Sted, til Byrde for denne de Fattiges Fond.

5. Capitel.

Om Bogholderen, som tillige skal bestride de tilfældige
Secretairs Forretninger.

§. 1.

Omendskiønt Selskabets Directeurer, ifølge forrige Capitel, deele Forretningerne imellem sig, saa dog i Betragtning af, at Kiøbmand Abraham Hvid er første Hovedmand for denne Understøttelses-Selskabs Plan, og allerede for sig selv havde samlet et Antal af 2¹/₂ Hundrede Medlemmer, hvilket alt han tilligemed Ugebladets Forlag har overladt Publico, er han af Erkiendtlighed og til Skadesløsholdelse for den Gevinst, som han havde kundet love sig af dette Blad, om han selv havde forfattet og udgivet samme, antaget til Selskabets Bogholder saa længe, indtil han enten bliver befordret i Kongelig Tieneste eller paa anden anstændig Maade, da han siden uden Løn skal vedblive sit Bogholder-Embede eller overlade samme til een eller flere af Directeurerne. Hans Bogholder-Embede grunder sig paa følgende Vilkaar: Han skal i sit Embeds Førelse være Directionen og Formanden subordineret.

§. 2.

Han skal være tilstede i alle Selskabets Møder og Forsamlinger, og naar det forlanges, skal han møde i Directions og Commissions Forsamlinger.

§. 3.

Han skal bedrive al Selskabet vedkommende Skriverie, og ueverlig expedere hvad Skrivelse Formanden saavel som hele Directionen af ham forlanger.

§. 4.

Han skal holde følgende af Selskabet anskaffede og af Directionen igiennemdragne, underskrevne, og med Selskabets Segl forsynede Protocoller, neml.

a. *Selskabets Protocol* over alle Selskabets Medlemmer, som der anføres ved Nummer, Navn, Carakteer eller Betiening, Boepæl, Indtrædelse, Dag og Datum, Betalningsmaade, ugentlig, maanedlig eller qvartaliter, samt Anmerkninger om Betalnings Udeblivelse, Medlemmernes Afgang eller Dødsfald. I samme holdes Rigtighed over dem der lade sig tegne for Bladet, uagtet de ikke indtræde som Medlemmer.

b. *Forslags-, Betæknings- og Beslutnings Protocol*. Herudi indføres alt, hvad der af Formanden forelægges Selskabet, Directions og Commissions Beraadslagninger og Formeneringer over en eller anden ventileret Sag, der skal gaae til Selskabets Beslutning, samt alt hvad der af Selskabet besluttes, og ved hvor mange Stemmer saadan Beslutning er falden.

c. *Regnskabs-Protocol* over alle Indtægter og Udgifter efter dertil givne Schema.

d. *Copie-Protocol*, over alle til Selskabet indløbende Skrivelser, Forslage, Understøttelses-Paaæskninger o. s. f., blot et Register, der kan vise hvad Datum slige ere indløbne, fra hvem de ere indsendte; et kort Indhold at samme, hvad Penge eller andet dermed er fulgt, og under hvad Nummer ethvert Document findes, saadanne som de leveres ham fra Directionen, hvilke han maanedsviis samler i Pakker og henlegger i sikker Bevaring.

§. 5.

Alle forommeldte Protocoller skulle være i hans Gjemme, dog skal han altid besørge dem tilstæde i Selskabets og Directionens Forsamlinger, samt ved paa-kommende Ildsvaade (det Gud forbyde) drage yderste Omsorg for Bøgernes Redning.

§. 6.

Han maae ikke for nogen udlade sig med, hvad Correspondence der betroes ham.

§. 7.

Han skal være Medlem af Selskabet, og for foranførte havende Umage skal han strax nyde i vis Løn 100 Rdlr. foruden 20 Rdlr. aarlig til Skrive-Materialier, og denne hans aarlige Løn skal voxe med Selskabets Tilvæxt saaledes, at den forøges med 25 Rdlr. for hver 100 Medlemmer Selskabet bliver større end 300de, hvilket saaledes vedbliver, indtil han nyder 300 Rdlr. aarlig, thi derover skal hans Løn ikke stige.

§. 8.

Hans Bøger maae altid findes i den Stand, at Selskabet, Directionen og Formanden kunde have den fornødne Oplysning deraf. Hver Maaned eengang skal de giennemsees og underskrives af Formanden, og hvert Aar saavel af den fratrædende som tiltrædende Direction.

§. 9.

Skrivelser, som til ham indløbe, de undtagne, hvis Udskrift vise at være Bladet betræffende, som meldt i 3 Cap. §. 5., maae ikke brydes, naar Udskriften kan vise, at de ere Selskabet vedkommende, men skal, saavel som andre Skrivelser, endog til ham selv adresserede og Selskabet vedkommende, strax tilstilles Directionens Formand, og skulle deri imod Formodning skee det som ikke bør, da staaer han derfor til Rette.

6. Capitel.

§. 1.

Philip von Seitzberg, der i endeel Aar har drevet borgerlig Næring her i Byen, og har stillet antagelig Caution, er til Selskabets Bud antaget. Budet Antagelse og Afskaffelse dependerer altid af Selskabet, der stedse

i lige Tilfælde giver en fattig Borger hertil Fortrin. — I sit Embede skal han være saavel Formanden som hele Directionen subordineret.

§. 2.

Han skal stille Caution for hans Oppebørsels rigtige Aflevering til Formanden, som derfor giver ham vedbørlig Beviis.

§. 3.

Han skal have Opvartning i alle Selskabets Møder og Forsamlinger, og paasee at ingen Selskabet uvedkommende indlades.

§. 4.

Han skal møde i alle Directions- og Commissions-Forsamlinger, og om hans Tieneste behøves, da uvægerlig forrette alt det ham befales.

§. 5.

Han skal daglig holde sig til Formanden, for om noget for ham skulde være at forrette.

§. 6.

I Selskabets Møder og Forsamlinger skal han gaae omkring med Stemme-Kassen, og ikke under sit Embeds Forliis give nogen mere end een Stemme-Kugle, ligesom han og nøie skal paasee, ingen at gaae forbi.

§. 7.

I Selskabets tvende aarlige bestemte Møder skal han gaae omkring med Fattigbøssen, for at indsamle, hvad hver Medlem vil give til Selskabets Fonds Tilvæxt, og maae han ingenlunde udlade sig med, hvem der giver eller ikke giver; da enhver har sin Frihed at give efter Lyst og Evne. Bøssen aabnes strax i Selskabets

Nærværelse, og det Indsamlede af Formanden kundgiøres Selskabet, ligesom det og i næste Blad bekendtgjøres.

§. 8.

Naar Selskabet holder Møde eller Directionen Forsamling, skal han bringe Bogholderens Protocoller til og fra Mødet eller Forsamlingen.

§. 9.

Ved Ildsvaade (som Gud forbyde) skal han strax indfinde sig hos Bogholderen, for at gaee ham tilhaande, med at bringe de der værende Selskabets Protocoller etc. i Sikkerhed.

§. 10.

Han skal have en vis Løn, nemlig 50 Rdlr., hvilken skal voxe med Selskabets Tilvæxt saaledes, at den forøges med 15 Rdlr. for hver 100 Medlemmer Selskabet bliver større end 300, dog ikke længere end til han aarlig nyder 150 Rdlr., hvorover hans Løn ikke bør stige. Udfordrer Selskabets Tilvæxt endnu et Buds Antagelse, da bestemmes hans aarlige Løn for det første til 40 Rdlr. aarlig og 10 Rdlr. for hver 100 Medlemmers Tiltagelse, indtil han nyder 100 Rdlr. aarlig, hvorover hans Løn ikke bør stige, men derimod tiltræder han det første Buds Plads ved indfaldende Vacance.

§. 11.

Han skal, uden at være Medlem af Selskabet og uden Contingent, have lige Ret med Selskabets Medlemmer, fra den Tid han blev Bud, til Selskabets Understøttelse, dog kan han ikke paaæske samme førend efter 6 Aars Forløb, og i værende Tid maae han have tient Selskabet til Fornøielse.

Selskabets Segl fik i Henhold til de detaillerede Bestemmelser i Kap. I, §. 5, nedenstaaende Udseende:

Af den nyvalgte Bestyrelse udstedtes Dagen efter Generalforsamlingen følgende Bekjendtgjørelse i Adresse-avisen:

»Da Foundationen for det forenede Understøttelses-Selskab ved Generalforsamlingerne den 18de og 24de Juli er bragt til Endelighed, nu til Trykken befordret og forderligst vil komme for Lyset, saa skulle vi som valgte Direktører af Selskabet ikke undlade i Følge deraf at tilkjendegive, at det første Numer af Selskabets Ugeblad, kaldet Borger-vennen, udkommer paa Fredag den 1ste August 1788, hvormed følger en skreven Subskriptionsliste, paa hvilken enhver vil behage at tegne, enten de vil have Skriv- eller Trykpapir, samt hvorledes de behager at erlægge Betalingen, ugentlig, maanedlig eller kvartaliter. At Kjøbmand Abraham Hviid, der til Selskabets Bogholder er antagen, boer i store Kongensgade 68, hvor enhver, der vil indtræde i dette Selskab, behager at lade sig tegne for derefter, saavidt Foundationen tillader, at antages. At enhver udenfor Selskabet kan for den bestemte Pris bekomme ommeldte Blad, naar de derfor lader sig tegne hos Boghandleren. Og endelig anmodes, at alt, hvad som til Selskabet for Eftertiden indsendes, maa adresseres til Bogholderen med Udskrift at betræffe Selskabet, samt uden Bekostning for Selskabet.

J. A. Lützwow.

Fr. H. Müller.

J. Karlebye.

Manthey.

N. Jacobsen.

Matzen.

Selskabets Stiftelse var dermed en fuldbyrdet Kjendsgjerning. Med Grund kunde Abraham Hviid betragte sit Værk med Tilfredshed: hans filantropiske Ideer havde sat sig et smukt og uforgængeligt Mindesmærke,

sig selv havde han sikret et af Konjunkturerne uafhængigt Organ, hvori han, saa ofte han følte Trang, kunde nedlægge, hvad han kaldte sine Tanker *), og dertil en efter Forholdene ikke ringe Indtægt, for hvilken han, at dømme efter hans senere derangede Pengeforhold, maa antages allerede dengang at have haft god Brug.

Den 1ste Aug. 1788 udkom efter Planen første Nummer af Selskabets Blad »Borger-Vennen«. Deri gjøres vidtløftig Rede for Selskabets Øjemed: det skal anspore, hedder det, den rige til at være den blindes Øje, den haltes Fod, den fattiges Fader og sætte den fattige i Stand til virksom Menneskekjærlighed. Ethvert af dets Medlemmer, der geraader i mislige og forvirrede Omstændigheder, vil det staa bi med Raad og Daad. Selskabet tæller allerede 360 Deltagere og haaber paa rigelig Tilvæxt af vel-tænkende Medborgere. I Ugebladet vil ikke blive givet lærde Recensioner af andres Skrifter, men nyttige og underholdende Afhandlinger, saa vel originale som Oversættelser, helst saadanne, som kunne faa Indflydelse i det borgerlige Liv, hvortil Bidrag ville blive modtagne med Tak; nu og da vil det indeholde Efterretninger om gode Bøger, som kunne nytte Borgeren. Fremdeles skulde i Bladet bekjendtgjøres det tjerdingaarlige Kasseregnskab, hvad der første Gang fandt Sted den 21de November. Regnskabet viste en Indtægt af 402 Rdl. 20 Skill., en Udgift af 249 Rdl. 26¹/₂ Skill.

I Foundationen var bestemt, at Selskabet aarlig skulde afholde 2 ordentlige Møder, et paa Stiftelsesdagen den 4de Juni og et ¹/₂ Aar senere. I Henhold hertil sammenkaldtes Medlemmerne til første ordentlige Møde den 29de December 1788. Deres Antal var steget til 612, hvoraf 64 gave Møde. Agent Meinig, der synes fra første

---

*) Abraham Hviid ses for Resten ikke at have gjort Brug af denne Adgang eller maaske ikke at være tilstedet nogen saadan af Redaktionen, da han ikke findes i Bladet en eneste Gang i de følgende Aar.

Færd at have været Sjælen i Direktionen og bl. a. strax at have grebet Ledelsen af Ugebladet, havde for at spare Udgiften til Lokale velvillig stillet sin Bopæl, Gammeltorv Nr. 142, 2 Sal, til Selskabets Raadighed. Her samledes man altsaa, og Mødet indledes med en Tale af Formanden, Kapitajn Lützow. Da denne Tale fandtes værdig til at aftrykkes i et følgende Nr. af »Borger-Vennen«, have vi ment at burde gjengive den her. Den lyder saaledes:

»Uagtet jeg noksom erkjender min Ufuldkommenhed til at kunne ved min ukunstlede Tale tilveiebringe mere for de i Tiden Ulykkelige, der skal nyde Frugten af dette saa velsindede Selskabs-Forening, saa dog føler jeg af Embedsdrift som valgt Formand at være forbunden til at sætte en Prøve derpaa i Dag, da Selskabet første Gang, efter at det virkelig er blevet Selskab, holder dets ordentlige Møde, og vil jeg derfor som altid stræbe i denne Del at opfylde min Pligt.

Ikke uden Aarsag vilde jeg frygte for dette Foretagende udi et Selskab, der bestaaer af en Del med langt større Sjæle-Evner begavede Mænd, men naar jeg kaster Tanken tilbage til Hensigten af dette Selskabs Forening, da betages mig al Frygt; thi Medlidende er jo Grunden til det Hele. Rolig støtter jeg mig da til Selskabets Grundpille og glæder mig, at jeg ikke i Dag taler for et Selskab, samlet til Forlystelser, men for et Selskab, fuld af Medlidenheds ømme Hjerter.

Var jeg endog i dette Øieblik, det jeg ikke er, begavet med de ypperligste Gaver, hvad skulde jeg da vel kunde virke paa dette Selskab, i hvilket hvert Medlem, alle som et, af følsomste Hjerter drives til Medlidenhed og med forenede Kræfter vil stræbe at understøtte sine trængende Medmennesker. Nei, Veltalenhed behøves ikke og opskruede Forbønner ere uforholdne her, hvor Hjerterne kappes om at yde Velgjerninger. Jeg behøver altsaa ikkun paa deres Vegne, der i Tiden skal nyde Godt af dette Selskabs kristelige Forening at tilføie dette Ønske: Herren styrke Eder i det Gode indtil Enden!

Dette Selskab, skjøndt det allerede er voxet til næsten 600 Medlemmer, kan dog endnu kun anses som en Plante, hvilken jeg haaber, og jeg troer det hele Selskab med mig haaber skal udskyde evig fæstende Rødder og i Tiden give tusindfold modne Frugter. Ikke uden Grund haaber jeg dette, thi allerede er en fæstende Rod udspiret, idet Hendes Majestæt Dronningen, Landets saa høit elskede Moder af medfødt Gavnildhed og Naade ikke alene i Aar har givet, men hvert Aar vil give 20 Rdl. til Selskabets Fond. Desuden er der den Dag i Dag iblandt Selskabets Medlemmer ikke faa Formuende, der vist ikke vil lade denne Plante visne ej langt mindre med Rod oprykket. Hertil kommer endnu,

at vi med største Føie have det smigrende Haab, at denne Plante skal evig rodfæstes ved Naadegaver af vores eiegode Monark, af Hans elskelige Søn, Rigernes store Haab, samt af det ganske Kongelige Hus, ved milde Gaver af Landets største og mest Formuende af begge Kjøen og ved Tilskud efter Evne af enhver Embedsmand og Borger. Herpaa ville enhver i Selskabet med mig til Slutning af oprigtigt Hjerte ønske Den almægtige Gud opfylde vores Haab!«

Efter Talen oplæstes Selskabets Protokol, hvoraf erfarede, at de mest fornødne Ting, saasom Fattigbøsse, Ballotationskasse, Portefeuille etc. vare anskaffede uden Byrde for Selskabet, og at Direktionen havde udsendt Opfordring om at indtræde i Selskabet til de fornemste Stænder, Stadens Magistrat, de 32 Mænd, samt alle Byens Borgere. Endelig ombares efter Lovens Bestemmelse Fattigbøssen, hvori indkom 18 Rd. 3 Mark 14^{1/2} Skill.

Ved Direktionens og da navnlig Agent Meinigs ihærdige Bestræbelser var Selskabet saaledes allerede i den ønskeligste Fremgang. Direktørerne vare gennemgaaende ansete Mænd med gode Forbindelser, og ingen Uge hengik, uden at Mænd af de højere Samfundsklasser, ikke at tale om en stor Del af Byens bedre Borgere, meldte sig til Optagelse; selv fra Provinserne, ja endog fra Norge anmeldtes Deltagere. Der stod kun tilbage at faa Hoffet til at indtræde, hvilket vilde bidrage til at hæve Selskabet i Befolkningens Øjne. Gjennem Gehejmeraad Holmskiold, en Svoger til Justitsraad Müller, var det som forberørt lykkedes sidstnævnte at interessere Enkedronning Juliane Marie for Sagen. Meinigs ivrigste Bestræbelser gik ud paa at faa det øvrige Kongehus til at tilsige dets Støtte, og inden Selskabet havde tilbagelagt sit første Leveaar, kunde »Borger-Vennen« for 22de Maj 1789 meddele:

»Med en Glæde, som tilfredsstillor vore Ønsker, belønner vor hidtil havde Iver og opfylder vore Hjerter med den varmeste Taknemmelighed, forkynde vi Selskabet herved paa det høitideligste den Lykke, at:

Hans Majestæt Kongen, Hendes Majestæt Dronningen, Hans Kongelige Høihed Kronprindsen, Arveprinds Frederik og Hendes Kongelige Høihed Prindsesse Sophia Frederikka, Hendes Kongelige Høihed Prindsesse Lovise Augusta med hendes høie Gemal, Arveprindsen af Slesvig-Holsten-Sønderborg, Høifyrstelig Durchlaughtighed, allernaadigst aarlig ville bidrage til Selskabet«. Med Kongehuset indmeldte sig alle de højere Hofembedsmænd, og noget senere Landgreve Carl af Hessen, Prinsesse Juliane, samt Prinserne Frederik og Christian af Hessen, hvorved Medlemstallet efter første Aars Forløb naaede op til 800.

Den store Tilgang, Selskabet havde haft, nødte Direktionen til at se sig om efter et passende Forsamlingslokale. Paa dens derom indgivne allerunderdanigste Andragende indrømmedes ved kongelig Resolution af 18de August 1789 Tilladelse for Selskabet til 2 Gange aarlig at benytte den store Sal paa Prinsens Palais til Generalforsamling, og det kongelige Landhusholdnings-Selskab, som i Forvejen havde Salen i Brug, lovede at lempe sig efter »det i en rosværdig og for det Almindelige nyttig Hensigt sammentraadte Understøttelses Selskab, hvilket Hs. Maj. Kongen og det Kgl. Hus har værdiget allernaadigst Opmærksomhed, saa og velvilligen at overlade Understøttelses Selskabet til Brug de af dets Meubler, som kunde være det tjenligt og passende paa foranførte Generalforsamlings Dage, ifald samme ønskes.«

Man kunde nu skride til Stiftelsesfesten, som havde maattet opsættes af Mangel paa Lokale. En Medlemsliste tryktes den 30te Avg., og omfattende Foranstaltninger bleve truffene for at gjøre Festen, der berammedes til 19de September, saa højtidelig som muligt. Biskop Balle*) opfordredes til at holde Festtalen, hvad der

---

*) Dr. theol. N. E. Balle, der var Sjællands Biskop i Aarene 1783—1808, udgav talrige religiøse Skrifter, deriblandt 1791 den lille Lærebog i den evang. kristelige Religion, som endnu vil være de ældre af Selskabets Medlemmer i Erindring fra deres Skoletid.

foranledigede, at Højtideligheden paa Grund af Bispe-visitatserne endnu en Gang maatte udsættes. Endelig fandt da Festen Sted den 21de Oktober Kl. 4^{1/2} Eft. paa Prinsens Palais. Biskoppen talte over den kristelige Velgjørenhed, og Organist Grosze ledede den af ham selv komponerede Musik til en i Dagens Anledning forfattet Kantate, der udførtes af »berømmelige Kunstnere og veltænkende Mænd«.

Direktionens Følelser ved denne Lejlighed skildres i Ugebladets følgende Nummer, hvori det bl. a. hedder: »En Forsamling, som den Borger Vennen den 21de Oktober bivaanede, hører til de mest høitidelige og rørende, thi den var i egentlig Forstand gudelig . . . . Tonekunsten forenede sig med Veltalenhed for at forherlige denne Dags Høitidelighed.«

Redaktionen tilføjer med berettiget Glæde, at Festen ikke har medført nogen Udgift for Selskabets Kasse, og lover i den Anledning, at Direktionen vil tilstræbe en Administration, der intet koster*). Festtalen, der senere udkom i Trykken, vil findes aftrykt bag i som Bilag VII. Forskjellige Forslag vare siden forrige Generalforsamling indbragte af Medlemmer. De oplæstes med Direktionens over hvert især givne Betænkning og sattes derpaa under Afstemning.

Blandt disse skal kun omtales et Forslag af Medlem Nr. 237 (Fuldmægtig Leth) om at ophæve Ugebladet som formentlig for bekosteligt. Herom udtalte Direktionen, at enkelte af dens Medlemmer i sin Tid havde været af samme Mening, men nu kunde den ikke gaa med dertil, da derved maatte befrygtes en langt større

---

*) Den Beredvillighed, hvormed Selskabets Medlemmer ved disse Lejligheder stillede sig til Bestyrelsens Disposition, holdt sig gjennem de følgende Aar. Af en Optegnelse fra 1797 ses ved den aarlige Fest i nævnte Aar følgende Mænd at have taget imod Billetter ved Indgangen:

Fabrikør Warburg, Grosserer Vogel, Kjøbmand Abrahams, Konsul Gustmeyer, Major Byberg, Kapitajnerne Biering, Low, Klaumann, Wulff, Farver Ehler, Garver Topp og Konditor Aagaard.

Afgang i Indtægterne, end Udgiften androg. Selskabet sluttede sig enstemmig til denne Udtalelse. Samme Medlems Forslag om en obligatorisk Erlæggelse af Medlemsbidraget kvartalsvis i Steden for ugentlig vandt ej heller Tilslutning. Fremdeles havde Nr. 739 (Kjøbmand Schjøtz) raadet til at være noget mere varsom med Antagelsen af nye Medlemmer end hidtil og henstillet, om man ikke hellere skulde indskrænke end forøge Antallet. Hertil svarede Direktionen, at da Medlemmernes Tilvæxt netop var det, der skulde forøge Fondsmassen, fandt den ikke Grund til at forelægge Generalforsamlingen dette Spørgsmaal. Endelig fremlagdes af selve Direktionen forskjellige Spørgsmaal om udestaaende Restancer, om Bladets Fordeling og Oplag, om Foundationens Optræk m. m., og Medlemmerne opfordredes til inden November Maanedes Udgang at indsende de Forslag, der maatte ønskes optagne i den paatænkte nye Udgave af Lovene.

Mødet sluttede med Valg af Direktion for det kommende Aar. Samtlige aftrædende Direktører gjenvalgtes:

Meinig	med 66	Stemmer,	
Karlebye	— 60	—	,
Lützow	— 59	—	,
Müller	— 57	—	,
Jacobsen	— 52	—	,
Manthey	— 51	—	,
Matzen	— 48	—	,

men i Valget af Meinig til Formand og Karlebye til Næstformand laa Forsamlingens Erkjendelse af, hvem der i det forløbne Aar havde arbejdet.

Lokalet paa Prinsens Palais havde ved denne Lejlighed vist sig at være for lille til at rumme Selskabet, der nu talte 1010 Medlemmer. Man søgte derfor og erholdt Tilladelse til for Fremtiden at afholde de større Møder i Frederiks tyske Kirke paa Christianshavn. Her samledes Selskabet den 8de April 1790 Kl. 4 Eftmd. Hele Kongehuset var tilstede, Biskop Balle holdt atter Festtalen, denne Gang over Æmnet: »Kongelige Vel-

dædigheds Stiftelser i Sjælland«,*) Musiken lededes som sidst af Organist Grosze, og Sangen udførtes af det kongelige Theaters Personale med Assistance af Selskabets Medlemmer. Kirken var overfyldt, og Højtideligheden skaffede Selskabet en Tilgang af 330 Medlemmer, hvorved Antallet steg til 1600. I den Anledning erklærede Direktionen sig ude af Stand til at forhandle med saa stor en Forsamling paa én Gang og foreslog efter Bogholderens Indstilling at dele Medlemmerne i 8 Afdelinger, saaledes at Løbenumrene 1—200 dannede 1ste Afdeling, de følgende 200 Numre næste Afdeling o. s. fr., og for hver Afdeling at vælge 12 Repræsentanter, nemlig:

- 1 af Hof-Etaten eller Adelsstanden,
- 1 - kongelige Embedsmænd,
- 1 - Søetatens Officerer,
- 1 - Landetatens do.
- 1 - den gejstlige Embedsstand,
- 1 Litterat,
- 1 Grosserer, Brygger, Fabrikant,
- 2 Kræmmere eller Detailhandlere,
- 2 Haandværkere,
- 1 af den jødiske Nation.

Da Medlemstallet var naaet til 1640, blev de første 205 Numre indkaldte i Bladet til Møde paa Prinsens Palais den 12te Juli 1790 for at udføre Repræsentantvalget og derefter med 8 Dages Mellemlum de næste 205 Numre o. s. v. Følgende 96 Repræsentanter blev valgte:

1ste Klasse.

(Hof-Etaten eller Adelsstanden).

- Hs. Exc. Gehejmerraad *v. Carstens,*
- — — *v. Brandt,*
- Overpræsident, Grev *v. d. Osten,*
- Gehejmerraad, Statsminister, Grev *v. Bernstorff.*
- Kammerherre, Staldmester *v. Hauch,*
- Gehejmerraad, Marschal *v. Bülow,*

---

*) Ogsaa denne Tale blev bag efter udgivet i Trykken.

Hs. Exc. Gehejmerraad, Statsminister, Grev *v. Haxthausen*,
Kgl. Staldmester *v. Brockenhuus*.

2den Klasse.

(Kongelige Embedsmænd).

Forvalter *Wiborg*,
Amtsskriver *Muus*.
Justitsraad *Reinhardt*,
Etatsraad, Politimester *Flindt*,
Agent *Bruun*,
Etatsraad *Trant*,
Justitsraad, Vicepolitimester *Uldal*,
Assessor *Drewsen*.

3dje Klasse.

(Sø-Officerer).

Kapitajn *v. Ramshardt*,
— *v. Wigandt*,
Hs. Exc. Admiral *v. Moltke*,
Kapitajn *v. Platou*,
Løjtenant *v. Fabricius*,
Kammerherre *v. Stibolt*.
Kapitajnløjtenant *v. Dockum*,
Kapitajn *v. Norum*.

4de Klasse.

(Land-Officerer).

Kapitajn *v. Hanson*,
Løjtenant *v. Biering*,
General-Adjutant *v. Haffner*,
Kapitajn *v. Bentzen*,
Oberstløjtenant *v. Ellebracht*,
— *v. Koss*,
— *v. Michaelsen*,
Hs. Exc. Generalløjtenant *v. Pentz*.

5te Klasse.

(Gejstligheden).

Biskop, Dr. *Balle*,
Pastor *Rørbye*,
Professor, Dr. *Adler*,
Pastor *Thye*,
Dr. *Birch*,

Professor *Hansen*.
 Dr. *Münter*,
 Pastor *Palludan*.

6te Klasse.

(Litterater).

Kand. theol. *Palludan*,
 Literatus *Riegels*,
 Studiosus *Merbiz*,
 Professor *Wandall*,
 Studiosus *Frankenau*,
 — *Liebenberg*,
 Kand. theol. *Hassing*,
 Professor, Dr. *Münter*.

7de Klasse.

(Grosserere, Bryggere, Fabrikejere etc.)

Grosserer *Hoffmann*,
 — *Beck*,
 — *Brock*,
 — *Saabye*,
 — *Tutein*, jun.,
 Brygger *Billeschow*,
 Agent *Zinn*,
 Brygger *Tiken*.

8de Klasse.

(Kræmmere eller andre Detaillhandlere).

Klædekræmmer *Smith*,
 Isenkræmmer *Lassen*,
 Klædekræmmer *Tychsen*,
 Urtekræmmer *Købke*,
 Klædekræmmer *Bruun*.
 Urtekræmmer *Thomsen*,
 — *Lyngbye*,
 Hørkræmmer *Matthæi*.
 Isenkræmmer *Prom*,
 Klædekræmmer *Fessen*,
 Hørkræmmer *Huulevad*.
 Klædekræmmer *Munsen*,
 — *Thomsen*,
 Urtekræmmer *Christensen*,
 Hørkræmmer *Sæbye*,
 Urtekræmmer *Junge*.

9de Klasse.

(Haandværkere eller andre producerende Borgere).

Hof-Buntmager *Bræmer*,
 Skræddermester *Hasle*,
 Oldemand for Skomagerlavet *Steenkier*,
 Murmester *Egeroed*,
 Oldemand for Murmesterlavet *Petermann*,
 Sadelmagemester *From*,
 Orgelbygger og Instrumentmager *Scheer*,
 Oldemand for Malerlavet *Lange*,
 Billedhuggermester *Willerup*,
 Skræddermester *Ahrentz*,
 Blikkenslager, Artillerikapitajn *Bentfeld*,
 Hattemagemester *Fansen*,
 Kgl. Sadelmagemester *Bræmer*,
 Slagtermester *Henrichsen*,
 Kobbersmedemester *Haagen*,
 Tømmermester *Pfützner*.

10de Klasse.

(Af den jødiske Nation).

Grosserer *Cantor*,
 — *Gerson*,
 Urtekræmmer *Valentin*,
 Grosserer *Fürst*,
 — *Wallich*,
 Agent *Henriques*,
 Galanterihandler *Glückstadt*,
 Grosserer *Mariboc*.

Hidtil havde Selskabet kun haft Lykken med sig. Dog skulde denne for en Tid afløses af en Episode, der danner et mørkere Blad i dets Barndomshistorie. Vi sigte til den Uenighed, som i største Delen af Aaret 1790 herskede inden for selve Direktionen, og den Forargelse, som denne med Selskabets Øjemed saa lidet stemmende Strid nødvendigvis maatte afføde, efterhaanden som den mere og mere blev bekjendt for Offentligheden.

I Statutterne af 1788 var det blevet fastsat, at Selskabets understøttende Virksomhed først skulde træde i

Kraft 3 Aar efter dets Stiftelse. Derved indskrænkedes Direktionens Opgave foreløbig til at søge Medlemstallet forøget og indkassere Bidragene. Omendskjønt disse Hverv ikke skulde synes egnede til at fremkalde nogen Meningsforskjøl af Betydning, var en saadan dog opstaaet om en Række Bagateller, nærmest som Følge af en længe tilbagetrængt Misstemning imellem Direktørerne indbyrdes, i hvilken Formanden Meinig og Næstformanden Karlebye stode over for de øvrige 5. Den skjulte Spire hertil lader sig tilbageføre til en imellem Kjøbmand Hviid og Inspektør Matzen flere Aar før Selskabets Stiftelse stedfunden Tvistighed. Da sidstnævnte indtraadte i Direktionen, synes han at have udbyttet sin Stilling til at tilfredsstillende gammelt Nag og, hvor Lejlighed gaves, at være optraadt haard og bydende over for Bogholderen. Dennes Svar paa Tiltale fandt Direktionen at krænke dens Værdighed, og da Hviid, som det vil erindres, alt havde paadraget sig den forberedende Komité's Mishag, var det for Matzen saa meget lettere at stemme sine Kolleger uvillige mod ham. Manglerne ved hans Bogføring, de virkelige og formentlige i Flæng, paataltes med Strænghed, og Modforestillingerne fra hans Side mødtes med en saadan Myndighed, at Kapt. Lützow endog engang udviste ham af Direktionsforsamlingen. Kun Meinig og Karlebye gjorde herfra en Undtagelse. »Jeg troede«, udtaler førstnævnte senere, »i Bogholderen at burde erkjende Mennesket, Medborgeren, Medarbejderen og Stifteren af vort Selskab, kunde ikke indse, at hans Mellemværende med Matzen vedkom Selskabet, ej heller i Bogholderens Embedsførelse finde de Forbrydelser, der tillagdes ham, tvært imod maatte jeg erkjende, at han med yderste Flid udførte de ham paabyrdede Forretninger, og at jeg aldrig havde kunnet udrette til Stiftelsens bedste, hvad sket er, hvis han ikke havde været saa villig, ivrig og vel oplagt til slige Forretninger«. Da ingen af disse 2 Mænd kunde bekvemme sig til at

istemme Tonen imod Bogholderen, hed det sig, at de havde taget Parti mod deres Kolleger.

Misstemningen fik Tilvæxt, da Misundelsen over Meinigs Valg til Formand paa Oktobermødet 1789 kom til. Agent Meinig var en alvorlig og moden Personlighed, der i en Række af Aar havde været de frie Rigsstæder Lübeck, Bremen og Hamburgs Resident i Kjøbenhavn, en anset Mand med gode Forbindelser, forstandig, uegennyttig og human. Han havde fra første Færd med en mønsterværdig Energi antaget sig Selskabets Anliggender, hvis raske Fremvæxt for en overvejende Del skyldtes hans utrættelige Bestræbelser.*) Med Undtagelse af Karlebye, som havde overtaget Opsynet med Selskabets trykte Sager, og Müller, hvem Kassererforretningerne vare blevne overdragne, synes den øvrige Direktion at have taget sig Hvervet let. Ikke desto mindre fandt den sig fornærmet, naar Meinig handlede for den og klagede over en egenraadig og fundatsstridig Bestyrelse af Selskabets Sager. Striden tilspidsedes efter Kirkefesten i April 1790, hvorved flere af Direktørerne synes ikke at have spillet en saa fremtrædende Rolle, som de ønskede.

Efter Fundatsen skulde Direktionen ordentligvis sammenkaldes hver 14de Dag, men det er oven for vist, at Selskabets Anliggender endnu kun gave ringe Anledning

---

* *Heinrich Carl Meinig*, Søn af Livlæge hos Storhertugen af Mecklenborg, var født i Dömitz (Mecklenburg) den 25 Marts 1736 og havde modtaget sin Uddannelse paa Gymnasiet i Altona. I 1775 var han bleven Hansestædernes Agent og Resident i Kjøbhvn. efter 2 Aar forinden at have ægtet Charlotte Amalie Kønemann, der fødte ham 3 Sønner og 3 Døtre. Hun afgik ved Døden i Kjøbenhavn 1787, 42 Aar gammel. Rigsstædernes Indlemmelse i Frankrig 1810 gjorde Meinig brødløs. Den virksomme Mand maatte i sin høje Alder ty til Kongens Naade og henlevede sine sidste Dage i trykkende Kaar, ernærende sig af en lille Understøttelse, som Frederik VI havde skjænket ham. Han døde den 23 September 1812, 77 Aar gl., i Kjøbenhavn. Dødsanmeldelsen i Adresseavisen siger om ham: »Tro og med Udmærkelse og Redelighed opfyldte han sine Embedspligter i mere end 50 Aar, indtil Tidsomstændighederne satte ham i den nagende Forfatning, der gjorde hans sidste Dage saa kummerfulde«.

til Diskussion. Formanden havde derfor af og til ladet hengaa flere Uger mellem Sammenkomsterne og til sidst, da disse antog en saa uhyggelig Karakter, at Møder paa 4 Timer optoges af lutter Kjævlerier, indtil videre stillet dem i Bero. Men nu besværede de 5 Direktører sig over Til sidesættelse og sammenkaldte i Begyndelsen af Juli selv et Direktørmøde hos et af Medlemmerne, hvor de formulerede deres Indvendinger mod Bestyrelsen i 8 Ankepunkter, som Dagen efter oplæstes for Formanden. Situationen blev uforandret, og da Regnskabet for Aargangens 2^{det} Kvartal skulde offentliggjøres, nægtede Oppositionen at underskrive det som formentlig urigtigt. Dette havde kun til Følge, at Formanden lod den paagjældende Ballance, forsynet med sin og Karlebyes Underskrift, indrykke i Ugebladet for 27de Avgust. I en skarp Skrivelse forlangtes der optaget i et følgende Nummer af Bladet en Protest fra de 5 Herrer mod det skete, hvori Regnskabet betegnedes »om ikke aldeles urigtigt, saa dog uordentligt«, og det tilføjedes, at man i Mangel deraf vilde se sig nødsaget til at offentliggjøre Protesten i Aviserne. Forgjæves foreholdt Formanden dem med Alvor, hvor urigtigt et Skridt det vilde være over for Selskabets Interesser at fremdrage Uenigheden i Direktionen for Offentligheden. Fordringen fastholdtes, og da den ikke toges til Følge, tilstilledes under 17de September Formanden et Pro Memoria, hvori de 5 Direktører frasagde sig alt Samarbejde med ham og Karlebye i det forenede Understøttelsesselskabs Administration. Efter et frugtesløst Forsøg paa at fremtvinge Optagelsen i Ugebladet gennem Bogtrykkeren, lode de 5 Herrer endelig med Navns Underskrift i Nr. 245 af Adresse-Kontorets Efterretninger den 29de Oktober indrykke en Protest, ikke, som man skulde have ventet, mod Regnskabet, men mod at Formanden dem uafvidende havde indsendt et Cirkulære til Repræsentanterne angaaende det forestaaende Valg af ny Direktion. Den fremkaldte et Svar af Meinig i det flg. Nr. af Adresse-

avisen, derefter en Replik fra Klagernes Side, som efterfulgtes af en Række Indlæg i Borgervennen gennem hele November Maaned, hvori der af Formanden gjordes Rede for Stridens Udvikling. Begge Parterne krævede Repræsentanterne sammenkaldte, for hvis Domstol de med Tillid indgave deres retfærdige Sag. Sit Højeste naaede Forvirringen, da de dissenterende Direktører, medens der brevveledes imellem Formanden og Landhus-holdningsselskabet om en i Ugebladet til Dagene imellem den 6te og 11te December indvarslet Repræsentantforsamling i Prinsens Palais, i Adresseavisen indbøde til et Møde hos Pastor Manthey den 2^{den} December. En senere af Formanden sammenkaldt Forsamling mødte paa Palais'et den 26de Januar 1791; men da de 5 havde nedlagt Indsigelse i Aviserne mod dens Gyldighed, indskrænkede den sig til at vedtage, at samtlige Direktører skulde opfordres til at indkalde Repræsentationen til et nyt Møde den 14de Febr., hvor da Stridsspørgsmaalene skulde forelægges til Bedømmelse. I den Anledning tryktes og fordeltes imellem Repræsentanterne en Piece paa 74 Sider, indeholdende de 5 Direktørers Klageskrift tillige med Forsvarsindlæg saa vel fra Meinig som fra Karlebye og Hviid.*) Indholdet af førstnævnte Aktstykke, der fyldte 6^{1/2} skrevne Ark, kan sammenfattes i følgende Beskyldning: Baade Formanden og Bogholderen har begaaet Uordener, den sidste ikke blot været efterladen i sin Embedsførelse, men tillige grov og uforskammet mod Direktionen; Formanden, hvis nidkjære Bestræbelser for Selskabets Vel maa erkjendes, har handlet med dets Midler efter Behag og stundom mod dets Tarv, dertil holdt Bogholderen under Armene i hans Vrangvillighed. Herimod gjordes af Formanden gjældende, at havde han foretaget noget, der kunde siges at mangle fundatsmæssig Berettigelse, da vidste han, at det alene var sket i Sel-

*) Piecen findes paa det kgl. Bibliothek, hvor den mindre korrekt bærer Navnet »Abraham Hviids Forsvar«.

skabets Interesse og med dets Tarv for Øje, det Selskab, hvis bedste i 2^{1/2} Aar havde været hans eneste Lov, medens de andre havde haft deres egen Anseelse og Værdighed for Øje. Af Karlebyes Indlæg erfares, at Jacobsen og særlig Matzen havde været Hovedmændene for Oppositionen.

General-Repræsentantforsamlingen tog det Parti at gaa udenom Sagen, og saaledes løb den 1^{1/2}-aarige Fejde uden Omtale ud i Sandet, i det Forsamlingen indskrænkede sig til i Almindelighed at tilkjendegive sin Misbilligelse af Forholdet derved, at den ikke valgte en eneste af de afgaaende Direktører ind i den nye Bestyrelse. Denne skulde efter derom paa Mødet tagen Beslutning fremtidig bestaa i en Administration paa 5 Medlemmer, der nærmest bleve Selskabets Embedsmænd, medens Repræsentationen skulde betragtes som den egentlige Direktion. Til Administratorer valgtes med Stemmeflerhed:

Agent *I. F. Zinn*,

Pastor *M. Thye*, Kapellan ved Frue Kirke,

Renteskriver *H. Muus*,

Grosserer *Niels Brock* og

Professor *D. Adler*.

Da 2 af disse, Zinn og Brock, af Forretningshensyn strax traadte tilbage, besluttede Resten foreløbig at varetage Selskabets Anliggender, indtil Administrationen paa et nyt Repræsentantmøde gjordes fuldtallig. Et saadant afholdtes den 18de April 1791, men uden at noget nyt Medlem valgtes ind i Bestyrelsen, da Forsamlingen fandt, at 3 Administratorer maatte være et tilstrækkeligt Antal. Tillige vedtoges at nedsætte en Lovkommission paa 7 Medlemmer til at udarbejde en ny Foundation for Selskabet, da den gamle paa flere Punkter havde vist sig utidssvarende. Hertil valgtes:

Justitsraad *Uldall*,

Etatsraad *Flindt*,

Assessor *Drewsen*,

Agent *Meinig*,

Etatsraad *Trant*.
 Biskop *Balle* og
 Professor *Hansen*,

hvoraf ses, at Agent Meinig ikke havde sat noget til paa sit gode Navn i Direktionsfejden. Ugebladets Bevarelse drøftedes atter, men Forsamlingen var vedblivende af den Mening, at det som et kraftigt Middel til at sammenholde Medlemmerne burde opretholdes. Fremdeles besluttedes, at den aarlige Stiftelsesfest under forventet højere Approbation skulde, paa Grund af det stadig voxende Medlemsantal, forlægges til Frue Kirke og afholdes inden Juni Maaned, at der ved Festen, hvis nærmere Ordning overlodes Administrationen, skulde holdes en kort Tale og opføres en Hymne eller Kantate, samt løses Indgangsbillet til 2 g for 1 Herre med Dame, hvortil ogsaa Ikke-Medlemmer, for saa vidt Pladsen tillod det, skulde have Adgang. Et Forslag om, at man for at sikre Institutets fortsatte Tilværelse skulde søge de nye Love allerhøjest konfirmerede, toges til Observation. Endelig approberedes et nyt Segl for Selskabet,

forestillende et afstivet Træ med Omskrift : »Borgers Barm bød mig staae«.

Efter at der under 27de Maj var erhvervet allerhøjeste Tilladelse til én Gang aarlig at benytte Frue Kirke til Selskabets Forsamlinger, afholdtes Stiftelsesfesten dér for første Gang den 9de Juni 1791 Kl. 5. Formanden Pastor *Thye* holdt Talen, Kapelmester *Schultz*, det kongelige Kapel og det kongelige Theaters Sangere

og Sangerinder assisterede ved Festen. Før Talen afsang man Davids 65de Salme, oversat af Thaarup til Musik af Reichart, efter Talen »den berømmelige og saa meget yndede Hymne: Gud Jehova, vi prise dig« med Text af Thaarup og Musik af Kapelmester Schultz. Mange udenfor Selskabet deltog i Højtideligheden, der indbragte et Overskud af 322 Rdl. 3 Mark og 2^{1/2} Skill., hvoraf Kapellet's Enkekasse erholdt 100 Rdl. og Frue og Frederiks Kirke hver 20 Rdl.. I Fattigbøsserne, der vare fremsatte ved Kirkedøren, indkom 117 Rdl. 7^{1/2} Sk.*)

Den 24de Juli 1791 udløb den i Lovene bestemte Frist for Udbetalingen af Understøttelser og Laan. Talrige Ansøgninger om Hjælp vare allerede indkomne; thi i sin Iver for Selskabets Fremvæxt havde den afgaaede Direktion næppe været saa nøjeregnende som ønskeligt med, hvem der optoges som Medlemmer. Selskabet talte nu efter en i Ugebladet bekjendtgjort Medlemsliste omtr. 1600 Deltagere, det havde i de forløbne Aar samlet sig en Kapital af henimod 8000 Rdl. og kunde med det daværende Medlemstal paaregne en aarlig Nettoindtægt af omtr. 3000 Rdl. Saa længe imidlertid Lovene vare under Omarbejdelse, maatte Spørgsmaalet om Udbetalingerne stilles i Bero, og Administratorerne nøjedes derfor med at forelægge Lovkommissionen til nærmere Overvejelse en Beregning, hvorefter der foreløbig kun skulde anvendes 500 Rdl. eller $\frac{1}{6}$ af Indtægten foruden Renterne af Fonden til Understøttelse m. v., medens de $\frac{5}{6}$ tilfaldt Hovedstolen. Naar denne derved var voxet til en vis Sum, f. Ex. 30,000 Rdl., kunde man forhøje $\frac{1}{6}$ til $\frac{1}{4}$, efter et Antal Aars Forløb

---

*) Denne Indsamling gav rimeligvis Anledning til, at Kjøbenhavns Magistrat næste Aar, kort før Kirkefesten skulde holdes, mindede Selskabet om den gjældende Forordning, at saadanne Indsamlinger skulde tilflyde Fattigvæsenets almindelige Kasse. Hertil svarede, at saa gjerne Selskabet ønskede at efterkomme den af Hs. Maj. Kongen gjennem det danske Kancelli Magistraten tilgaaede Befaling, saae det sig ikke i Stand dertil, da Selskabets af Kongen konfirmerede Love strede derimod.

til $\frac{1}{2}$ og mulig sluttelig til $\frac{3}{4}$, saaledes at kun $\frac{1}{4}$ af den aarlige Indtægt anvendtes til Fondens Forøgelse.

En anden Sag, der laa Administrationen paa Hjærte, var, hvorledes den skulde faa Midler til at modarbejde de Overhaand tagende Kontingent-Restancer, som i 1791 vare naaede op til 457 Rdl. Den søgte og erholdt Repræsentanternes Bemyndigelse til i Ugebladet at navngive de Medlemmer, der trods gjentagne Paamindelser ikke betalte.

Endelig foranledigede de hyppig fremkommende Besværinger over Ugebladet Repræsentationen til at give det en særlig Redaktion, i det en Kommission valgtes paa 5 Medlemmer med det Hverv dels ved eget Arbejde, dels ved andres Bidrag at varetage alt til Bladets Udgivelse henhørende. Den første Redaktionskomité eller, som den senere kaldtes, Skriftkomité, kom til at bestaa af:

Dr. theol. *A. Birch*, Præst ved Vajsenhuset,

I. P. Rosenstand-Goiske, Fuldmægtig under General-toldkammeret,

Pastor *P. H. Palludan*, res. Kapellan ved Frelsers Kirke,

Agent *H. C. Meinig* og

Professor *P. T. Wandal*, Amanuensis ved det kongelige Haandbibliothek.

I Steden for Meinig, der paa Grund af sine voxende Forretninger bad sig fritagen, indvalgtes Dr. phil. *F. Plum*, Præst ved det civile Arresthus. Komitéen udarbejdede et Forslag til Ugebladets videre Drift, som under 16de Septbr. oversendtes Administratorene og Lovkommissionen til Overvejelse.

Ud paa Efteraaret var Lovkommissionen bleven færdig med sine Arbejder og havde forelagt Repræsentanterne et Udkast til nye Love, der vedtoges paa 2 General-Repræsentantforsamlinger den 14de og 21de November 1791 og erholdt allerhøjeste Stadfæstelse den 17de Februar 1792. Da det vilde blive for trættende

her at opregne de enkelte Bestemmelser, hvoraf en Del kun var Gjentakelse af de hidtil gjældende, indskrænke vi os neden for til at gjengive dem, hvori Lovene af 21de Novb. 1791 adskilte sig fra Foundationen af 1788.

I forreste Række betegnes Selskabets Formaal nu at være det: at yde Forskud til værdige og trængende Kunstnere, Fabrikanter og Haandværkere, som vare Medlemmer, saa og til kgl. Embedsmænd og andre Medlemmer, hvilke dog skulde staa tilbage for hine. Dertil skulde anvendes $\frac{2}{3}$ af den aarlig til Uddeling kommende Sum. Resten skulde uddeles som Understøttelse, enten til Medlemmer med Hustruer og Børn, som formedelst Alderdom, Svaghed eller Vanheld vare blevne ude af Stand til at ernære sig og Familie, eller til afdøde Medlemmers nødlidende Enker.

Den opsamlede Formue skulde forblive henstaaende som en urørlig, stedse stigende Fond, hvortil i de første 10 Aar skulde henlægges $\frac{2}{3}$ af Selskabets Indtægter, medens $\frac{1}{3}$ i Forening med Fondens Renter anvendtes til Uddeling. I Forskud kunde gives fra 5 til 50 Rdl. rentefrit og uden Kavtion, større Forskud kunde indtil 200 Rdl. ogsaa indrømmes, i særlige Tilfælde rentefrit, men ikke uden antagelig Sikkerhed. Personer, som af Landhusholdningsselskabet havde erholdt Præmie for et eller andet praktisk Foretagende, skulde have fortrinsvis Adgang til Forskud. Understøttelsesportionerne maatte ikke være under 10 Rdl. og ikke over 50 Rdl. aarlig og skulde for hvert enkelt Tilfælde bestemmes af Repræsentationen.

En saadan paa 96 Medlemmer, valgt klassevis efter de Regler, som havde været gjældende siden forrige Aars Sommer, bestemtes fremdeles at skulle være Selskabets øverste Styrelse. $\frac{1}{4}$ af dem skulde afgaa i hvert Aars December Maaned. Den anden Mandag i hver

Maaned holdtes ordentligvis Repræsentantforsamling, i Sommerhalvaaret dog kun hver anden Maaned, efter forudgaaende Bekjendtgjørelse i Ugebladet. Paa disse Møder, hvor intet af Vigtighed maatte afgjøres, uden 25 Repræsentanter vare til Stede, skulde Selskabets Anliggender drøftes og bestemmes, bl. a. de nyanmeldte Medlemmer optages. Selskabets daglige Forretninger lededes af en Administration paa 3 Medlemmer, valgt af Repræsentationen, hvoraf de 2 afgik ved Udgangen af hvert Aars December Maaned. Den skulde ordentligvis samles hver 14de Dag og ellers saa ofte, Selskabets Tarv krævede det. I Administrationen, hvis Forretninger de 3 Medlemmer efter eget Skjøn kunde dele imellem sig, skulde fremtidig føres:

- I Resolutionsprotokol for Repræsentationen,
- I Forretningsprotokol for Administrationen,
- I Regnskabsbog,
- I Dagbog over indkomne Breve,
- I Kopibog,
- I Medlemsprotokol.*)

Regnskab skulde aflægges kvartalsvis og indføres i Bladet, til dets Revision af Repræsentationen udvælges 2 Revisorer samt 3 Repræsentanter til ved Administrationsskifte at bivaane Afleveringen af Selskabets Protokoller, Papirer, Obligationer m. m.

Ugebladets Forfatning og Indretning overlodes til en Kommission paa 5 af Selskabets Medlemmer, der havde at besørge, at et Blad udgik hver Uge. Dette maatte,

---

*) 4 af disse Bøger vare allerede i Foundationen af 1788 normerede, men med Undtagelse af Regnskabsbogen hidtil ikke blevne førte. At den normerede Bogføring kom i Orden strax i 1791, er dog næppe rimeligt. I Fortalen til en i 1817 udkommen Medlemsliste beklager Selskabets daværende Bogholder, at kun Administrationsprotokollen (det er en Kopibog) begynder med 1791 og Generalforsamlingsprotokollen med 1793, hvisaarsag han, saa meget han end kunde have ønsket det, er ude af Stand til at meddele, hvem Selskabets Stiftere have været, eller naar det med Bestemthed oprettedes.

Fortegnelse over de Bøger, Selskabet for Tiden er i Besiddelse af, se Bilagene.

foruden Selskabets Bekjendtgjørelser indeholde originale danske eller oversatte smaa Afhandlinger over Materier, der kunde tjene til almindelig Oplysning og forstaaes af Lægmand. Morskabslæsning, Poesier, Anekdoter kunde faa Plads i Bladet, men stode tilbage for fysiske, økonomiske, mekaniske, statistiske, historiske og moralske Efterretninger. Kritiker af Stridsskrifter maatte ikke optages. Dødsfald blandt Medlemmerne med de fornemste Omstændigheder i vedkommendes Levned skulde anføres i Korthed; men havde et Medlem udmærket sig ved ædle Handlinger, skulde disse til hans Ære omstændelig bekjendtgjøres. Kommissionens Medlemmer fungerede saa længe, de havde Lyst, men kunde først fratræde med 3 Maaneders Varsel.

Det ugentlige Kontingent af 4 Skill. skulde erlægges ved Bladets Modtagelse, hvorved man haabede at raade lidt Bod paa Restanceuvasenet.

Endelig bestemtes, at hvis Selskabet nogen Sinde ophævedes, skulde dets Fond henlægges under Kjøbenhavns 32 Mænds Varetægt eller hvem der til den Tid maatte være Stadens Repræsentanter, hvilke da skulde være berettigede til aarlig at uddele Renterne til trængende indenbys Personer efter de i nærværende Love fastsatte Regler, dog saaledes at Medlemmer og dissers Afkom, saa længe nogen saadanne vare til, havde fortrinlig Adgang fremfor fremmede. Selskabet skulde anses faktisk hævet, naar dets Repræsentation i 3 Aar ingen Forsamling havde holdt.

Umiddelbart efter Vedtagelsen af disse Love tog den første Uddeling af Selskabets Midler sin Begyndelse med, at der under 28de Novb. 1791 tilstodes 14 Medlemmer rentefrie Laan til et samlet Beløb af 1180 Rdl. og 23 Medlemmer Understøttelser i Portioner paa 10, 15, 20 og 25 Rdl. til i alt 370 Rdl. Det vedtoges samtidig, at de, der havde modtaget Understøttelse, skulde nævnes

i Ugebladet, derimod ikke de, der havde faaet Laan, en Bestemmelse, der af og til generede Supplikanterne i den Grad, at de enten bade om at faa Gratifikationen forandret til Laan eller rent gave Afkald paa den. Fremdeles vedtoges paa Repræsentantmøde den 12te Marts 1792, at intet Medlem kunde anholde om Understøttelse, som ikke havde været 2 Aar i Selskabet. For øvrigt har Fordelingen af disse Beløb paa Grund af de modstridende Interesser, som derved gjorde sig gjældende; næppe været nogen ganske let Sag, i det Lovene fastsatte, at Ansøgningerne skulde bedømmes af den Klasse Repræsentanter, hvortil den enkelte Ansøger hørte, og, naar de derover havde givet deres Betænkning, med denne forelægges den hele Repræsentantforsamling til Afgjørelse. Ansøgninger om Laan forelaa dertil fra Personer uden for Selskabet, ja selv Kronprinsen havde indsendt en saadan for 2 Overskærersvende ved Guldhuset, som det næppe har været det loyale Selskab nogen Behagelighed at maatte afslaa.

Det forenede Understøttelses-Selskab var saaledes ved Udgangen af 1791 traadt i fuld Virksomhed, og dets Barnealder dermed afsluttet. Vi have fulgt denne Skridt for Skridt ikke blot med Glæden, som den 100-aarige Olding føler ved at gjenopleve sine Ungdoms-Erindringer, men i Erkjendelsen af, at Spiren til en Organismes lovbundne Udvikling i Regelen er nedlagt i dens tidligste Barndomsaar. Ligesom dette i særlig Grad gjælder nærværende Selskab, til hvis Historie dette Skrift fremkommer som et Leiligheds-Bidrag, haabe vi tillige, at det er lykkedes os ved den mere indgaaende Behandling, som i det foregaaende er bleven Selskabets

første Leveaar til Del, at have fremdraget et og andet, der ikke ganske vil savne kulturhistorisk Interesse. Efter de 3 Aars Forløb havde Selskabet fæstnet sig og vundet tilstrækkeligt Overblik over sin Virksomhed til, at Børnene kunde afstikkes, som i de efterfølgende 97 Aar i alt væsentligt have været fulgte. En detailleret Skildring af dette lange Tidsrum vilde baade blive uoverkommelig og savne den fornødne Interesse; vi faa derfor nøjes med i det følgende at fremdrage nogle af de vigtigste Begivenheder fra dette Tidsrum, navnlig for saa vidt disse have berørt Lovgivningen eller i det hele haft Indflydelse paa Principerne for Administrationen.

Selskabet var seirrig gaaet ud af Væxtperioden, men havde ikke gennemgaaet allé sine Børnesygdomme. Indskrækningen af Bestyrelsesmedlemmernes Antal maatte naturlig forøge den enkeltes Forretninger, og navnlig synes Regnskabsvæsenet med de Bryderier, som de ideelige Kontingentrestancer og Afdragene paa de tilstaaede Laan medførte, at have gjort den ulønnede Administration kjed af Arbejdet. Da man i Foraaret 1793 skulde skride til Valg af 2 nye Administratorer i Steden for de efter Tur afgaaende, vægrede begge de nyvalgte Medlemmer sig ved at modtage Valget. Repræsentantforsamlingen mente da at maatte bøde paa Forholdene ved at ansætte en lønnet Kasserer, der mod et aarligt Vederlag af 100 Rdl., foruden 10 Rdl. til Skrivematerialier, skulde varetage alle til Regnskabsvæsenet henhørende Forretninger. Hertil antoges den 18de Marts 1793 Kopist i Rentekammeret I. Aagard, efter at denne havde stillet Sikkerhed for 1000 Rdl. Imidlertid naaede Repræsentationen ikke i Øjeblikket sit derved tilsigtede Maal, da begge Herrer fastholdt deres Vægring. Man formaaede saa den ene af de afgaaende Administratorer til foreløbig at blive i sin Post og valgte et nyt tredje Medlem, hvem Kontrollen med Kassereren overdroges. En Instrux for denne udarbejdedes og bekendtgjordes i »BorgerVennen« den 14de Juli.

Næste Aar vedtoges paa en den 17de Februar afholdt Generalforsamling, at for Fremtiden kun 1 Administrator skulde afgaa ad Gangen, og at Regnskabsaaret, der hidtil havde været regnet fra Juli til Juli, skulde, ligesom Ugebladets Aargange, tage sin Begyndelse med Kalenderaaret. Kjøbenhavns Magistrat skulde efter Lovene hvert Aar have en Navneliste over Medlemmerne, men man nøjedes, for at spare Trykningen af en saadan, med at sende en summarisk Opgivelse af Medlemstallet. Der findes, foruden den i det foregaaende nævnte Liste fra 1789, i det hele kun særlig trykt 7 Medlemslister, nemlig 1799, 1817, 1839, 1842, 1858, 1867 og 1883. I Borger-Vennen haves 2, nemlig for 1790 og 1791. *)

Selskabet havde allerede i 1793 været truet af Ildløs, i det der den 31te Juli udbrød en saadan hos Kasserer Aagaard, lille Kjøbmagergade 63. Ved et heldigt Sammentræf var denne netop, da Ilden opkom, til Stede hos en af Administratorerne, Grosserer Cantor, for at aflevere Kassebeholdningen, saa at Selskabet slap med Tabet af nogle gamle og erstattelige Kvitteringer. Kassereren mistede alt, hvad han ejede, og fik af Selskabet Indtægten af Aarets Kirkefest, 71 Rdl. 5 Mark 13 Skill. Under den store Ildebrand 1795 var Selskabet lige saa heldigt. Justitsraad Pontoppidan og Renteskriver Muus vare Selskabets Revisorer, hvorfor Regnskabet, Protokoller m. m. vare bragte til sidstnævntes Bolig, Studiestræde 65. Under Muus' Fraværelse nedbrændte Huset 5te Juni, men Selskabets Papirer etc. bleve forinden bragte til Vesterbro, hvorved de kom i saa stor Uorden, at Revisionen forsinkedes; men intet mistedes. I Anledning af Branden fremkom der strax Forslag om at hjælpe de brandlidte Haandværkere med et Laan af Selskabets Kasse. Dette forkastedes vel, derimod vedtoges, at de skulde have

*) Samtlige særlig trykte Lister ere bevarede paa det kgl. Bibliothek. Hr. Boghandler Beeken erholdt i 1830 Selskabets Bemyndigelse til for egen Regning at udgive en Medlemsliste, Administrationen udbad sig lignende Bemyndigelse i 1848; men der findes ikke Lister for noget af disse Aar.

fortrinsvis Adkomst ved den forestaaende ordinære Uddeling, og 16 Haandværkere fik ved denne Lejlighed Laan til et samlet Beløb af 1140 Rdl.

Branden var fremdeles Skyld i, at den sædvanlige Kirkefest skød over dette Aar, ligesom Enkedronning Juliane Maries den 10de Oktober 1796 indtrufne Død var Skyld i, at den anden Gang maatte opsættes. Endelig fandt den Sted Søndagen den 22de Jan. 1797 som Aftenfest, i hvilken Anledning Eftermiddagsgudstjenesten aflystes, men forløb ikke saa heldig som sædvanligt. Der var nemlig, foruden de 3000 Personer, til hvem Adgangskort vare solgte, trængt omtr. 1000 Mennesker ind i Kirken uden Billet, og disse sidste foranledigede en usømmelig Tumult og Spektakel under Festen, med Hensyn til hvilken Administrationen dog indskrænkede sig til at beklage, at ikke alle havde »forholdt sig saa rolige og ordentlige, som man ønskede«, i det den gjorde gjældende, at Tumulten ikke kunde have været saa stor, som den udraabtes for, naar de derved nødvendiggjorte Reparationer i Kirken til Snedker-, Smede- og Glarmesterarbejde kun havde medført en Udgift for Selskabets Kasse af 5 Rdl. 3 Mark 3 Skill. Festen havde givet en Indtægt af omtr. 300 Rdl.

En offentlig Strid, som Selskabet havde i Efteraaret 1799, skal lejlighedsvis berøres. Den foranledigedes ved en anonym Artikel i Nr. 7 og 8 af det af N. C. Øst udgivne Blad »Litteratur, Kunst og Theater-Arkiv«, hvori var fremsat forskjellige Spørgsmaal, Selskabets Bestyrelse vedrørende, hvorover denne fandt sig fornærmet. Der spurgtes saaledes, om det sidste Administrations-Valg var sket efter Lovens Bydende, og om det ikke var godt at faa bestemt, hvor tit en Administration kunde gjenvælges, for at ikke et Slags Despoti skulde opstaa, og Selskabet udsættes for samme Fare, som fordem Ægypterne med deres Sølv- og Guld-Kar;

om det efter Loven var Administrationen tilladt at fore-
 slaa Revisorer;
 om Administratorerne holdt Møder, som i Loven fore-
 skrevet;
 om Selskabets Kassebog, som anordnet, var i den Orden,
 at deraf hvert Øjeblik kunde ses dets Beholdning, osv.
 Efterat Indsenderen havde navngivet sig som kgl. Bi-
 bliotheks-Sekretær, Dr. *D. F. Ekhard*, indstævnede Ad-
 ministrationen denne for Forligelseskommissionen, men
 slog sig til Ro med en Erklæring fra indstævntes Side,
 at han ikke havde sigtet til den nuværende Administra-
 tion eller Repræsentation eller nogen af Selskabets Be-
 tjente, men kun med sine fremsatte Spørgsmaal haft til
 Hensigt at gjøre Medlemmerne opmærksomme paa de
 Steder i Selskabets Love, der efter hans Formening
 trængte til Forbedring. Administrationen lod de i Striden
 vexlede Aktstykker tillige med Udskrift af Forligelses-
 kommissionens Protokol trykke i en særlig Piece, der om-
 deltes til Selskabets Medlemmer.*)

Den 20de April 1800 døde Selskabets Stifter *Abraham Hviid* af Tyfus, 43 Aar gammel, efterladende sig Enke og flere smaa Børn. Selskabet talte ved hans Død 1700 Medlemmer, men havde for Resten siden 1794, da Antallet havde naaet 1800, været i aftagende, og vedblev hermed lige til 1813. Dets Formue udgjorde omtr. 33000 Rdl. I Laan og Understøttelser havde der siden dets Stiftelse været udbetalt over 14000 Rdl. Sine Idealer tro, havde Hviid som »nyttig Statsborger« arbejdet videre i Refor-
 mernes Tjeneste, men Stiftelsen af dette Selskab havde lært ham, at en fornuftig Patriot kan virke for almen-
 nyttige Formaal uden derfor at tilsidesætte de privatnyt-
 tige, og han synes i den følgende Tid at have holdt sig
 denne Lære efterrettelig. I 1791 findes udgaaet en Ind-
 bydelse fra ham til Stadens formuende Borgere om at

---

*) Piecen bevares paa det kgl. Bibliothek under Navnet: Cantors Forsvar, 1799.

indtræde som Interessenter i en nylig anlagt Forretning, hvor der fabrikeredes Vinduesskjærme efter kinesisk Mønster af indenlandsk Træ. Hviid, der for sin Opfindelse havde erholdt Landhusholdnings-Selskabets fornemste Sølvmedaille med Omskrift »Flid og Vindskibelighed. Belønning til Fædrelandets bedre Flor«, behøvede til Udvidelsen af dette Anlæg, hvortil allerede Kommercekollegiet havde skjænket 100 Rdl., endnu 400 Rdl., som udbødes i 80 Lodder à 5 Rdl., hvoraf aarlig 10 skulde udtrækkes, og Beløbet indeholdes i hans Bogholdergage ved Understøttelses-Selskabet. Samtidig fabrikerede han Lamper af forskjellig Slags, hvilken Forretning efter hans Død fortsattes af Enken. I 1794 oprettede han et Begravelsesselskab, hvorved han ligeledes skaffede sig en lønnet Ansættelse paa 162 Rdl. aarlig. Stadig i Pengeforlegenhed havde han sædvanligvis sin Gage optagen et eller flere Kvartaler forud og skyldte ved sin Død Selskabet for et Kvartal, hvad der maatte eftergives Enken. Hviids Enke fik for Resten, foruden det eftergivne Beløb, et Kvartals Gage udbetalt efter Mandens Død og fra 1ste April 1800 i Pension 100 Rdl. aarlig, hvoraf dog Halvparten i de 5 nærmest paafølgende Aar blev udredet af den nye Bogholders Løn. Endelig tilstodes der hende i den følgende Tid næsten hvert Aar en extraordinær Gratifikation af Selskabets Kasse paa 10—30 Rdl., indtil dette Forhold i 1828 ordnedes saaledes, at Gratialet bortfaldt, hvorimod Pensionen forhøjedes til 150 Rdl. Sølv aarlig, hvad der for Eftertiden blev den almindelige Pension for Selskabets Bogholder- og Kasserer-Enker. Hun døde 1838. En Datter af Abraham Hviid oppebar fra 1ste Januar 1847 til sin Død i 1853, uanset at hun ikke var Medlem, en aarlig Pension af Selskabet paa 25 Rdl. i Betragtning af, at Faderen havde været dets første Bogholder.

Efter at Selskabets Grundfond i 1802 var naet op til c. 35000 Rdl., troede man uden Fare at kunne nedsætte dens aarlige Tilvæxt til $\frac{1}{3}$ af Indtægten, hvad der vedtoges paa

et Repræsentantmøde den 14de Juni. Samme Aar modtog Fonden et extraordinært Tilskud af 3000 Rdl. D. K., som den bekjendte Rigmand, Grosserer *Niels Brock* i sit Testamente af 19de Februar 1796 havde udsat for det forenede Understøttelses-Selskab med den Bestemmelse, at der af Renten skulde anvendes 20 à 24 Rdl. til en Sølvmedaille som Præmie for den ældste Direktør ved hans Afgang, »til Erkjendtlighed for havte Omsorg og Uleilighed«, saaledes at, hvis 2 Direktører paa én Gang afgik, der skulde uddeles 2 Medailler, hver til omtr. 12 Rdl. Ved Boets Opgjørelse efter Legatstifterens i 1802 indtrufne Død opstod den Strid imellem Arvingerne, som først endtes ved Højesteretsdom af 30te Marts 1805. Det forenede Understøttelses-Selskab var som Arvtager bleven indviklet i Sagen, men led for Resten intet ved den endelige Opgjørelse, i det Selskabet ikke blot tilkjendtes det testamenterede Legatbeløb, men af Boets overskydende Masse yderligere fik udbetalt et Tilskud, der bragte Legatet op til 5002 Rdl. 22 Skill. Imidlertid havde man i Selskabet ivrig drøftet Spørgsmaalet om, hvor vidt der burde for hvert enkelt Aar kjøbes en til Øjemedet passende Skuemønt, eller man hellere maatte anskaffe sig Stempel og for Fremtiden lade alle Medailler præge ensartede. En Repræsentantforsamling af 24de September 1804 valgte det sidste og vedtog dertil, at Medaillen ikke skulde præges i Sølv, men i Guld, fordi, som det motiveredes, Stemplerne dertil vare mindre bekostelige. To saadanne anskaffedes for en Bekostning af 163 Rdl.,*) og der bestiltes paa én Gang hos Møntdirektøren 6 Medailler af Guld, hvortil anvendtes 50 hollandske Dukater, foruden 1 Exemplar i Sølv, der indsendtes til det kongelige Møntkabinet. Resten af de Brock'ske Legatreuter udsattes til 4 Pensionsportioner,

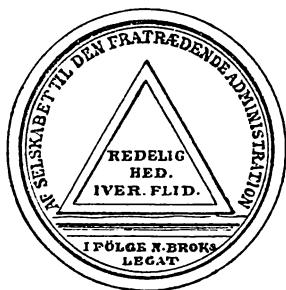
---

*) Det ene af disse Stempler (Adversen) anvendes endnu i Selskabets Tjeneste, det andet maatte fornyes i 1882, hvad der medførte en Udgift af 150 Kr. Stemplerne ere indregistrerede paa den kongelige Mønt under Nr. 335.

som dog allerede i 1807 stege til 5 Portioner à 35 Rdl., indtil de i 1829 atter nedsattes til 4. I 1881 toges den Bestemmelse, at dem der havde dette Legat fremtidig skulde oppebære 100 Kr. aarlig.*)

Selskabets Guldmedaille, der, som det altsaa vil ses, har erholdt en betydelig større Metalværdi end i Testamentet af 1796 tilsigtet, har nedenstaaende Udseende:

Den tilkjendtes for første Gang Kapellan ved Frue Kirke, Pastor *H. G. Clausen*, der var afgaaet som Administrator den 18de Februar 1805 efter at have beklædt denne Post i 5 Aar. Omtrent samtidig fik Selskabet et nyt Signet, dets nuværende,

med Valgsproget: »Til Hjælp i Tide«, der efter en Tegning af Inspektør ved Landkadetakademiet, Kapitajn

*) Over det Brockske Legat har nemlig, uanset at Massen optages i Selskabets Hovedfond, til Datum været aflagt særligt Regnskab, der overensstemmende med Fundatsen hvert Aar er blevet revideret af en dertil af Kjøbenhavns Magistrat udvalgt Mand.

W. H. F. Abrahamson, normeredes paa et Repræsentantmøde den 9de September 1805 og forfærdigedes af Hofgravør Jacobsen.

Der var i de forløbne 14 Aar modtaget forskjellige Lovændringer, som gjorde en Revision af Statutterne fra 1791 ønskelig. En Lovkommission, bestaaende af Justitsraaderne *Skibsted* og *Rothe* samt Prokurator *Schellerup*, nedsattes til at gennemgaa Lovene og gjøre Forslag til nye. Et af den udarbejdet Udkast erholdt Lovkraft paa et Repræsentantmøde den 28de Juli 1806.

I Lovene af 1806 bleve, lige saa lidt som ved den foregaaende Lovrevision, Principerne i Foundationen af 1788 i nogen væsentlig Grad forrykkede.

At give rentefrie Laan til værdige Medlemmer vedblev at være Selskabets Hovedformaal, hvortil fremdeles $\frac{2}{3}$ af den til Uddeling aarlig kommende Sum skulde anvendes. Understøttelserne til saadanne præciseres ved denne Lejlighed nærmere enten som Gratifikationer, at afholde af fornævnte Sum, eller som Pensioner, der skulde tages af Rentefonden og ingen Sinde maatte overstige denne, hvad enten de fremtraadte som Understøttelser til nye eller Tillæg til ældre Pensionister. Enker efter Medlemmer skulde kunne hjælpes paa alle tre Maader.

Andragender om Understøttelse af hvilken som helst Art skulde være indgivne inden hvert Aars 1ste September og Repræsentationens Bestemmelse være falden inden Midten af December. Ingen Slags Understøttelse kunde tilstaas, uden at Ansøgeren havde været Medlem af Selskabet i 3 Aar. Gratifikationernes Størrelse skulde i hvert enkelt Tilfælde afgjøres af Repræsentationen, for Pensionerne fastsattes Grænserne 20 og 50 Rdl. D. K., som kvartalsvis forud skulde anvises Pensionisten, hvem der desuden som kontingentfrit Medlem var indrømmet

1 Exemplar af Ugebladet gratis. I Selskabets Kasse kunde ikke gjøres Arrest eller Forbud paa noget af, hvad der var Medlemmer tilstaaet.

For at blive overordentligt Medlem maatte herefter betales 10 Rdl. D. K. eller derover, eller ved Indtrædelsen én Gang for alle erlægges en Sum, hvis aarlige Rente-beløb ikke blev mindre end det ordinære Medlemsbidrag. Til Fonden skulde for Fremtiden henlægges $\frac{1}{3}$ af Selskabets aarlige Indtægtsoverskud, Resten tillige med Aarets Rente uddeles. Med Legater, der maatte blive Selskabet testamenterede, skulde Giverens Vilje nøje efterkommes og ellers forholdes efter Reglerne for Rentefonden.

De gjældende Bestemmelser om Administration, Repræsentation, Revision og Ugeblad gjenoptoges uforandrede i de nye Love, kun skulde Administratorerne, hvis Embedstid fastsattes til 3 Aar, naar der ikke forelaa Sager til Forhandling, være bemyndigede til i Ugebladet at aflyse Repræsentanternes maanedlige Sammenkomster.

Bogholderens Gage fastsattes til 400 Rdl. D. K., og der optoges Bestemmelser om Kassereren, hvem det gjordes til Pligt at hæve alle Indtægter, bestride Udgifterne, føre Kassebogen og aflægge det anordnede Kvartalsregnskab. Gagen ansattes til 300 Rdl. D. K. aarlig mod Kavtion af 1000 Rdl.*)

For Budenes Vedkommende, der skulde antages efter Fornødenhed, bestemtes, at de fremtidig skulde stille Sikkerhed for 100 Rdl. og foruden en fast aarlig Køn af 150 Rdl. D. K. oppebære 2 p. C. af Indkassationen. De vare at betragte som Medlemmer og havde Ugebladet gratis. Et Reservebud skulde for Sygdomstilfælde antages, og hans Løn efter Omstændighederne bestemmes af Repræsentationen.

---

*) Kassererens Løn var allerede i 1796 bleven forhøjet til 200 Rdl. D. K.

Den ved Bombardementet den 2^{den}—5te September 1807 afstedkomne Elendighed stillede stærke Krav til Selskabets Godgjørenhed. 177 Ansøgninger indkom i de følgende Dage om Hjælp. Efter Bestyrelsens Forslag besluttedes paa et Møde i November s. A. for i Aar at suspendere Lovenes § 17 om, at $\frac{1}{3}$ af Indtægtsoverskuddet skulde henlægges til Fonden og Resten fortrinsvis anvendes til Laan, i det man gik ud fra, at de brandlidte, naar Aarets Overskud denne Gang væsentligst anvendtes til Understøttelser, vare bedst tjente med at faa Understøttelsen i Form af Gratifikation. End videre sattes ligeledes for dette Aar Bestemmelsen i § 19 ud af Kraft, hvorefter kun Medlemmer, der havde været 3 Aar i Selskabet, kunde faa Understøttelse. Det Tab, som ved førstnævnte Bestemmelse tilføjedes Kapitalformuen, erstattedes til Dels derved, at Student *Johan Vilhelm Grell* ved Testament af 3^{dje} Avg. s. A. skjænkede Selskabet et Legat paa 1000 Rdl. D. K., at anvende til rentefrie Laan paa 50—100 Rdl. for »skikkelige, men stræbsomme og trængende Haandværksmestre«, hvilken Gave dog først efter Testators Død i 1812 indflød i Selskabets Kasse med 1100 Rdl.

Paa Slutningen af Aaret 1807 døde Selskabets første Kasserer Aagaard. Hans Død medførte Tabet af en af dets nidkjæreste Administratorer, Grosserer *H. F. Cantor*. Denne havde som Kassekontrollførende konstitueret en af sine flinkeste Kontorbetjente i Kassererposten, til Gunst for hvem han anvendte al sin Indflydelse i Repræsentationen, da den paagjældende fremtraadte som Ansøger til Posten. Da han desuagtet blev forbigaaet, saae Cantor deri en Ringeagt, det være sig mod ham selv eller mod den Mand, han havde fundet værdig til at konstitueres i Embedet, i begge Tilfælde en formentlig Ærekrænkelse, hvad der bevægede ham til endnu i samme Generalforsamling at nedlægge sit Administrator-Embede, i det han takkede de forsamlede Repræsentanter for den Tillid, de

i Aften havde vist ham, og den Belønning, de derved havde givet ham for 15 Aars Arbejde i Selskabets Tjeneste.

Ugebladet kunde vedblivende glæde sig ved Medlemmernes Yndest. Da Udgifterne til Papir m. m. i 1809 vare stegne til det dobbelte af den sædvanlige Pris, lod Administrationen for at raade Bod herpaa udgaa Indbydelse til samtlige Medlemmer om at tegne sig for et forøget ugentligt Bidrag til Bladets Opretholdelse. De mange Underskrifter paa Cirkulærerne viste, at der fremdeles var Stemning for at bevare dette Bindemiddel.

Hidtil var det bleven forsømt at trykke Lovene af 1806. En Brevvexling, som Administrationen førte med Kjøbenhavns Magistrat i 1810, og hvori den endte med at skyde sig bag ved sine af Kongen konfirmerede Love, har muligvis henledet dens Opmærksomhed paa Nødvendigheden af at raade Bod paa det forsømte og faa Lovene allerhøjest bekræftede. Forinden vedtoges dog paa et Repræsentantmøde den 2^{den} December 1811 at gjøre et Par Forandringer i Lovtexten, i det man fastsatte Betalingen for hvert Exemplar af Lovene til 32 Skill. D. K. i Steden for som tidligere 1 Mark, Kontingentet for Ugebladet til 6 Skill. D. K., i Steden for som tilforn 4 Skill., og endelig forhøjede Laanportionernes Grænser til 50—300 Rdl. D. K., mod at der herefter altid skulde stilles Sikkerhed og Laanet afdrages med 2 p. C. maanedlig. De saaledes ændrede Love indsendtes til kongelig Stadfæstelse, som de erholdt under 12te Januar 1812.

Perioden 1812—41, i hvilken disse Statuter bleve gjældende, betegner et paa indgribende Begivenheder forholdsvist fattigt Afsnit i det forenede Understøttelses-Selskabs Historie, rigt dog, naar henses til Selskabets uafbrudte Fremvæxt i disse 30 Aar, og den velgjørende Virksomhed, det sattes i Stand til fra Aar til Aar i Stilhed at udfolde. Begyndelsen var imidlertid alt andet end lovende. Landets elendige Pengevæsen havde under den vedvarende Krigstilstand i Aarhundredets første Tiaar forværret sig i den Grad, at en Statsbankerot maatte

blive uundgaaelig. Regeringen havde i en Række af Aar hjulpet sig ud af Øjeblikkets Forlegenhed ved at udstede nye Sedler, indtil Seddelmassen i 1812 steg til det enorme Beløb af 142 Mill. Rdl., og da dette Betalingsmiddel savnede enhver Foundation, er det forstaaeligt, at Kourant-Sedlen, det gængse Betalingsmiddel mellem Mand og Mand, sank i den Grad i Værdi, at man i nævnte Aar betalte 1 Rdl. Sølv med 9 Rdl. Sedler. Ved Forordningen af 5te Januar 1813 indførtes da en ny Møntfod i Landet, Rigsbankpengene, hvorved der, som det i Forordningen hedder, skulde tilvejebringes den længe savnede »Orden og Fasthed« i Statens dybt rystede Pengevæsen. Tanken var jo særdeles priselig; men naar Forordningen samtidig fastsatte, at den gamle Rigsdaler-Seddel skulde have en Værdi af 1 Mark Rigsbank,*) kan det ikke nægtes, at den tilvejebragte Orden og Fasthed blev noget dyr for den, der ejede noget. At en Institution, der ved dette Tidspunkt var Indehaver af en Formue paa over 50,000 Rdl., ikke kunde blive uberørt af Pengeforandringen, er indlysende; og dog kunde det forenede Understøttelses-Selskab prise sig lykkeligt fremfor mange, for saa vidt det havde Hovedmassen af sin Kapital staaende i Statsfonds, og dertil havde det i sin Magt selv at kunne bestemme sine Udgifter. Rentetabet, som Selskabet foreløbig led, bevirkede, at Bestyrelsen strax efter Forordningens Udgivelse erklærede sig ude af Stand til at svare sine Udgifter Daler for Daler i ny Mønt, med mindre der samtidig skete en tilsvarende Forhøjelse af Indtægten. For at opnaa dette udsendtes til Selskabets Medlemmer et Cirkulære, hvori de opfordredes til at tegne sig for en frivillig Betaling af 4

*) Da Rigsbankdalerens nominelle Værdi i Forvejen kun var $\frac{5}{8}$ af Kourantdalerens, betød Pengeforandringen i Virkeligheden en Nedsættelse af Kourantsedlen til $\frac{1}{10}$ af dens nominelle Værd. Alle statsgaranterede Obligationer eller Fonds gik dog over til Rigsbankpenge, Daler for Daler, saaledes at Renten det første Aar nedsattes til 2 p. C., men derefter hvert følgende steg med $\frac{1}{2}$, indtil den naaede 4 p. C.

Rb.-Skill. eller, hvis dette befandtes for byrdefuldt, dog af 2 Rb.-Skill. ugentlig for Bladet; men Opfordringen fandt ringe Tilslutning. Af 780 ugentlige Betalere tegnede kun 130 sig for 4 Skill., de øvrige for 2 Skill., og 36 Medlemmer toge Anledning af Forhøjelsen til at udmelde sig. Som Følge heraf erklærede Repræsentanterne paa et Møde den 15de Marts 1813, at Selskabet for Tiden ikke kunde udrede de gamle Pensioner i Rigsbank med mere end Halvdelen af deres paalydende Kourant-Beløb eller beregne Funktionærernes Lønninger paa anden Vis, ligesom Maximalgrænsen for Laanportionerne nedattes til 200 Rbd. og Minimalbidraget for de overordentlige Medlemmer til 5 Rbd. aarlig. Senere hen paa Aaret udsendtes paa ny Indbydelse om at forhøje Abonnementsprisen paa Bladet, i det det gjordes gjældende, at Forhøjelsen var ligefrem nødvendig, saafremt Selskabet vedblivende skulde kunne virke til sit Øjemed. Den almindelige Panik havde i den Grad bemægtiget sig Bestyrelsen, at den i Anledning af Selskabets 25-aarige Jubilæum berammede Kirkefest indstilledes, i det man befrygtede, at de høje Priser paa Voxlys skulde medføre Tab for Kassen.*) Efter at man imidlertid havde faaet Medlemmernes Indvilligelse i, at Prisen paa Ugebladet forhøjedes til 4 Rb.-Skill., saae man mere rolig paa Sagen, og endnu samme Efteraar maa Bestyrelsen antages at være bleven fuldstændig Herre over Situationen, i det Funktionærerne findes lønnede med det fulde Gagebeløb i ny Mønt, og der blev taget den Bestemmelse, at man ved Gratifikation, foreløbig til et samlet Beløb af 100 Rbd., som toges af den til Udlaan normerede Sum, skulde søge raadet Bod paa de formindskede Pensioner. Dette System holdt sig lige, til 1828, da det efter en gennemgaaende Forhøjelse af de ældre Pensioner vedtoges, at

---

*) De aarlige Kirkefester vare allerede ophørte i 1801, efter at den sidste af dem havde givet et Underskud paa 55 Rdl.

ingen Pensionist mere skulde kunne oppebære Gratifikation.

Lange Fredsperioder ere søvndyssende. I Aarene, der fulgte paa Krachet i 1813, udviklede der sig i det forenede Understøttelses-Selskab lidt efter lidt en Forretningspraxis, som i Virkeligheden lagde Styrelsen af Selskabets Anliggender i de 3 Administratorers Hænder. Det var i Lovene af 1806 fastsat, at Repræsentanterne skulde holde Møde mindst hver anden Maaned, men da det som oftest var temmelig ligegyldige Sager, som forelaa til Behandling, svækkedes ganske naturlig Interessen for Møderne, og man blev borte. Skulde da en Gang en vigtigere Sag drøftes, manglede gjerne det beslutningsdygtige Antal Stemmer, og et nyt Møde maatte indvarsles. Baade mødende og ikke-mødende bleve kjede af denne Ordning, og man indskrænkede sig derfor til at holde Repræsentantmøde 2 Gange, senere kun 1 Gang aarlig, indtil det i 1832 vedtoges, at Forsamlinger kun skulde sammenkaldes, naar Administrationen fandt saadant fornødent. Derfor kunde et intelligent Oppositionsmedlem i 1839 med nogen Ret udtale, at det forenede Understøttelses-Selskab ikke længer var noget Selskab, men en af 3 Personer administreret Formue. Administratorens Embedstid var treaarig, men udstrakte sig lidt efter lidt over et ubestemt Aaremaal, saa at der haves Exempler paa, at Administratorer uafbrudt have beklædt denne Post i 25 Aar. Dermed være det ingenlunde Hensigten at kaste nogen Skygge over den daværende Styrelse; der er næppe Tvivl om, at Repræsentationen den Gang og senere har været sig det fuldt bevidst, at den lagde Selskabets Anliggender i de bedste Hænder, naar den betroede dem til de uegennyttige Mænd, der frivillig og alene af Kjærlighed til Sagen havde paataget sig hine Forretninger. Vi vide, at Lovenes Text ikke undergik nogen Forandring i Tidsrummet 1812—41. Naar Afvigelser efter Øjeblikkets Behov nu og da fandtes ønskelige, søgte Administratorerne Be-

myndigelse hos Repræsentationen, der aldrig nægtede den. Paa denne Maade skabtes en Række af Ændringer, der i Praxis erholdt fuld Lovskraft.

I 1818 vedtog man saaledes, at det af Bogholderen udfærdigede Overslag over Selskabets Indtægter og Udgifter, der dannede Grundlaget for Aarets Uddeling og efter Loven skulde beregnes fra Oktober til Oktober, for Fremtiden skulde, ligesom hidtil Regnskabet, affattes kalenderaarsvis, og overensstemmende dermed de aarlige Understøttelser ikke bortgives i December, men i Januar. Næste Aar bestemtes, at Repræsentantskiftet i Steden for i December skulde foregaa i Marts, og 1822, at Minimumsbetalingen for Ugebladet herefter for alle tiltrædende Medlemmer skulde være, som i Lovene af 1811 fastsat, 6 Skill., hvad man efter de daværende Pengeforhold fandt nærmest svarende til det oprindelige, ved Selskabets Stiftelse bestemte Medlemsbidrag. I 1827 forandredes Kvartalsbetalingen til en halvårlig, hvorved man haabede at forebygge de Restancer, der ogsaa vare blevne hyppige paa Kvartalsbidragene, og næste Aar sattes bestemte Grænser for Gratifikationernes Størrelse, nemlig 10 og 20 Rdl. Sedler. Lønningsforhøjelser tilstodes gjentagende Funktionærerne, saaledes steg Bogholderens Gage i 1826 til 520 Rdl. Sølv, i 1834 til 550 Rdl. Sølv og Kassererens do., hvis Kavtion i førstnævnte Aar bestemtes at skulle være 2000 Rdl. Sølv, til 450 Rdl. Sølv.

Flere Legater tilfløde i denne Periode Selskabets Kasse. Saaledes erholdt det i 1827 ved Gavebrev af 1ste Maj 1826, af Fru *Charlotte Amalie Böncke*, Enke efter det i 1818 afdøde Medlem, Murmester og Kapitajn ved Brandkorpset I. I. Böncke, 2000 Rdl., imod at hun, saa længe hun levede, af Selskabet oppebar en aarlig Livrente paa 100 Rdl.*)

En Del Medlemmer sammenskøde et Par Aar efter et Legat paa 2500 Rdl., der skulde bære Navnet: »Det

---

*) Fru Böncke døde først 1861.

forenede Understøttelses-Selskabs Legat, stiftet paa Deres kongelige Høiheder, Kronprindsesse *Carolines* og Prinds *Ferdinands* Formælingsdag den 1ste August 1829«, og hvis Rente skulde anvendes til Pensioner for 2 aldrende og trængende, til Borgerstanden hørende, Medlemmer. Endelig fik det i 1830 udbetalt 500 Rdl., som Etatsraadinde *Marie Kofoed*, Enke efter tidligere afgangne Grosserer og Proprietær H. P. Kofoed, ved Testament af 25de Maj 1825 havde skjænket til »Selskabet, som udgiver Borger-Vennen«. I 1833, da Medlemstallet havde naaet de 2000, var Formuen stegen til henimod 114000 Rdl. Sølv.

Siden 1789 havde Repræsentantforsamlingerne været afholdte i Landhusholdnings-Selskabets Sal paa Prinsens Palais. Heri indtraadte fra Udgangen af 1836 en Forandring, i det Repræsentanterne forlagde deres Møder til Raad- og Domhuset, hvor de fik Brandforsikringens Lokale overladt. Da dette i 1845 overdroges Kriminalretten til Brug, flyttede det forenede Understøttelses-selskab tilbage til Palais'et, hvor i Aarene 1845—53 Højesterets Forsal benyttedes til dets Sammenkomster, indtil Selskabet den 17de Marts 1854 for første Gang tog det Lokale i Brug, som siden har været det velvillig overladt i Efterslægtsselskabets Skolebygning paa Østergade.

I 1841 underkastedes Selskabets Vedtægter en gennemgribende Revision, og det fik de Love, som med nogle Ændringer have været gjældende til Datum. Forud for denne Reform gik gennem et Par Aars Tid et Røre, hvortil det fredelige Selskab ikke havde været Vidne siden Direktionsfejden i 1790. Tilsyneladende udbrød denne Bevægelse pludselig og uventet; men der havde i Virkeligheden længe været Opposition i Selskabet, og dens Tilstedeværelse stod for saa vidt i god Overensstemmelse med Tidsaanden, som der gennem Trediverne herskede Røre paa saa mange andre Omraader, ikke mindst det politiske, hvor det vil erindres, at de nye

Ideer allerede i 1834 afsatte deres første Frugter i Stænderinstitutionen.

Det stærkt afsluttede Understøttelses-Selskab, hvis øverste Raad ikke blot i Publikums, men selv i Medlemmernes Bevidsthed stod omgivet med en vis Hemmelighedsfuldhed, holdt længe Stand imod al utidig Kritik inden for dets Mure, indtil ogsaa det hvirvledes med i Bevægelsen.

Stødet dertil gav nogle Artikler i Ugebladet af den bekjendte Pastor *C. H. Visby*, den Gang Kapellan, senere Sognepræst ved vor Frelzers Kirke. Denne højtbegavede og virksomme Mand var i 1829 indtraadt i Bladets Redaktion, hvor han hurtig var bleven den ledende Aand, og havde i Løbet af det følgende Tiaar forsynet det med en Række dygtige og selvstændige Bidrag af forskjellig Art, der gjorde denne Periode til Ugebladets Blomstringstid.*) Ved at indtræde i Repræsentantskabet havde han faaet nærmere Indblik i Selskabets Anliggender og bemærket den herskende Stagnation, som han paatalte med Skarphed. Efter i Begyndelsen af 1838 for-gjæves at have henvendt sig til Administrationen med sine Anker, aabnede han under Skildringen af en Række »almennyttige Foreninger i Kjøbenhavn« i Ugebladet for 26de Oktb. 1839 en Kritik af det forenede Understøttelses-Selskab, hvis Grundtanke han paastod krænket, i det dets velgjørende Øjemed var traadt i Skygge for et egen-nyttigt.

*) Angaaende Pastor Visbys Bidrag til »Borger-Vennen« se Erslevs Forf. Lex. III, 563 og Suppl. dertil III, 646.

En tilsvarende Betydning for Bladet havde i Aarene 1796—1810 den tidligere nævnte Kapitajn W. H. F. Abrahamson, ikke blot som Medlem af Skriftkomitéen, men ved de talrige Bidrag, han i en Aarrække under Mærket A og senere under Navns Nævnelser leverede til Bladet (jfr. Nyerups Litt. Lex. I, 8).

I Perioden 1812—29 spillede Pastor H. C. Michelsen, res. Kapellan ved Holmens Kirke og Lærer ved Søkadetakademiet, en fremtrædende Rolle i Redaktionskomitéen. Ogsaa han leverede ikke faa originale Bidrag til Bladet, i bunden saa vel som ubunden Stil (jfr. Erslevs Forf. Lex. II, 270), om end hyppigst Oversættelser efter tyske Magasiner. Han har i »Borger-Vennen« for 14de Novbr. 1812 rejst sin Forgænger Abrahamson et smukt Æresminde.

Det var, sagde han, fra en Forening af Mænd, hvis Formaal oprindelig havde været det at understøtte, bleven en Forening, hvori største Delen af Medlemmerne kun vare indtraadte for at blive understøttede, og jo mere Egennytten havde taget Overhaand, desto mere havde Ligegyldigheden for Selskabets Anliggender i Almindelighed bredt sig. Ingen kunde bedre vidne derom end Administrationen, der modtog Ansøgninger fra Medlemmer, som kun havde været $\frac{1}{2}$ Aar i Selskabet, og dog oversaa man Faren, der fra denne Kant truede Selskabets Virkekraft, i det man til Trods for Lovenes bestemte Forbud vedblev at optage saa godt som uden Undtagelse enhver, der meldte sig. Under den nuværende repræsentative Forfatning vare Medlemmerne uden mindste Indflydelse paa Selskabets Anliggender, en enkelt Medlemsklasse havde i mange Aar været fuldstændig opløst.*) Medlemslister havde ikke været trykte i 20 Aar, man hjalp sig med at bekjendtgjøre de indtrædendes Navne i Ugebladet, men da de fratrædende aldrig anmeldtes, vidste ingen, hvem der var Medlemmer og hvem ikke.

Efter Lovene laa den højeste Magt i Repræsentantforsamlingens Hænder, men faktisk havde den i mange Aar beroet hos Administratorerne. Kun disse kjendte Status, og naar 4—500 Ansøgninger skulde afgjøres i et enkelt Møde paa et Par Timers Tid, var det let at indse, at der ikke kunde blive Tale om nogen virkelig Under søgelse, men at Repræsentanterne vare tvungne til at gaa efter Administrationens Indstilling. At Systemet ikke havde udskejet, skyldtes alene de hæderlige og retfærdige Mænd, som i en Række af Aar havde varetaget dette Kald, men selv saadanne Mænd stode Fare for i Længden at henfalde til ensidige Anskuelser, som det gaar

---

*) Her sigtes til Adelsklassen, der allerede i 1823 kun talte 2 Repræsentanter, som ikke kunde gaa af efter Tur, fordi man ingen havde at sætte i Steden.

enhver, der er i Besiddelse af en næsten uindskrænket Magt.

Hvad Lovtexten angik, var det en bekendt Sag, at den ikke havde været revideret siden 1811. Man tilsidesatte og overtraadte i Kraft af Repræsentantskabsbeslutninger Lovens Bestemmelser, uagtet den kongelige Konfirmation havde stadfæstet dem »i alle deres Ord, Klausuler og Punkter« og forbudet, »at Nogen gjør Hinder mod det, som foreskrevet staar«. Hvis disse kongelige Ord skulde have nogen Betydning, syntes det uimodsigeligt at maatte være den, at ikke et eneste Ord lovgyldig kunde forandres, uden at der erhvervedes Konfirmation paa Forandringen. Men hvad skulde man da tænke om et Selskab, der i den Grad traadte sine egne Love under Fødder, eller om en Administration, der havde de Begreber om en kongelig Konfirmation?

Ugebladet havde længst forfejlet sin Hensigt og maatte nu kaldes uanstændig tarvelig udstyret. De enkelte gode Artiklers Betydning svækkedes ved den afbrudte Maade, hvorpaa Indholdet leveredes, i det Traaden glemtes og Interessen sløvedes. Det kunde og burde med sit talrige Abonnental være et virksomt Middel til Udbredelsen af nyttige Kundskaber i Borgerstanden og var bleven en Avertissementstidende for Administrationen. Han havde alt for Aar og Dag siden indgivet Forslag til Administrationen om at udgive et helt i Steden for et halvt Ark ugentlig og ansætte en lønnet Redaktør, men man havde henlagt hans Skrivelse, paaberaabende sig økonomiske Hensyn. I andre Henseender, f. Ex. med Hensyn til Budlønninger, havde man ikke været saa nøjeregnende, desuden kunde det ikke vides, om ikke et vel redigeret Blad kunde indbringe saa mange Abonnenter og særlig af den Klasse Borgere, man ønskede, at den forøgede Udgift derved dækkedes. I hvert Fald var Bladet i sin nuværende Form uværdigt til at prydes med det Navn, det bar, det var en Ironi,

en Bespottelse af den danske Borgerstand at kalde et saadant Blad »Borger-Vennen«.

Efter hans Mening burde der nedsættes en Komité til at tage alle disse Mangler under Overvejelse, og for at fremkalde en Drøftelse havde han under 25de Novb. s. A. tilstillet Administrationen en Skrivelse, hvori de Spørgsmaale vare bestemt formulerede, som han mente der burde tages under Behandling. Han endte sin skarpe, men velskrevne Artikel, der førtes igjennem 6 Numre af Ugebladet, med den Erklæring, at Selskabet nu lignede mere en afdød, hvis Efterladenskaber bestyredes nogenlunde i Overensstemmelse med den hedengangnes Vilje, end en levende, der fulgte med Tiden og styrkedes ved dens Indflydelse.

Herimod tog Administrationen, der ved dette Tidspunkt bestod af:

Oberstløjtenant, Vinhandler *P. I. Friedenreich*,
Etatsraad, Borgmester *D. G. R. Bentley* og
Etatsraad, Enkekassedirektør *C. Schram*,

til Gjenmæle i et ikke mindre velskrevet Indlæg i Ugebladet for 14de Decbr. s. A., hvis Enkeltheder vi dog her maa nægte os at medtage. I Artiklen, der gjør et tiltalende Indtryk ved sin beherskede og humane Form, mødtes Angrebet med Dygtighed Punkt for Punkt, og det lykkedes paa flere Steder Forsvarerne ganske at afkræfte dets Virkninger ved Paavisningen af, hvorledes de fremførte Anker enten havde hvilet paa Misforstaaelse af eller Ubekjendtskab med de virkelige Forhold. Men at en Mand, hedder det i Artiklens Slutning, uden nøjere Undersøgelse eller Erhvervelse af fornøden Oplysning havde tilladt sig at bruge saa stærke Ord som, at »Selskabet havde traadt sine egne af Kongen konfirmerede Love under Fødder«, eller at »den hidtil brugte Fordelingsmaade var lovstridig og uretfærdig«, kunde ikke betegnes anderledes end som en Ubesindighed. Næppe mindre uforstaaeligt var det, hvorledes noget faktisk bestaaende, der ej alene var i fuld Virksomhed, men i kjendeligt

Fremskridt, kunde benævnes som afdødt, »saavidt gik ialtfald ikke deres Betragtning over, hvad Tiden medførte«. Pastorens Forslag skulde selvfølgelig blive Repræsentationen foredraget.

Dette skete paa den næste Repræsentantforsamling den 20de s. M., hvor der toges Bestemmelse om, at en Medlemsliste skulde trykkes og omdeles, og til Revision af Lovene nedsattes en Komité af 1 Administrator og 4 Repræsentanter, hvortil paa et senere Møde, foruden Etatsraad Schram, valgtes:

Dr. theol. *Gad*,

Overretsprokurator *Ring*,

Professor *David* og

Orlogskapitajn *Tuxen*.

Polemiken havde vakt Opsigt i Byens dannede Kredse, dog mere paa Grund af Dagspressens Omtale af den, end fordi den egentlig kunde smigre sig med nogen særlig Opmærksomhed fra Medlemmernes Side. *) Saa vel i »Kjøbenhavnsposten« som i »den Frisindede« drøftedes Spørgsmaalet, navnlig indeholdt sidstnævnte Organ i en Række Numre et udførligt Referat af Visbys Angreb. Bladet, der i det hele stillede sig paa Oppositionens Standpunkt, tog dog i Spørgsmaalet om Ugebladet bestemt Afstand fra det Visbyske Forslag, og gjorde meget fornuftig opmærksomt paa, hvorledes Tiderne havde forandret sig, siden »Borger-Vennen« i 1788 fremtraadte for første Gang. Slige Ting havde man nu langt billigere i de saakaldte Folkeskrifter, og hvad Afhandlinger om statsborgerlige Gjenstande eller moralske Betragtninger angik, læstes de slet ikke. Overhovedet var det Tvivl underkastet, om litterære Frembringelser lode sig bruge som Underlag for goddædige Øjemedes Befordring. Det

---

*) Betegnende i saa Henseende er »den Frisindedes« Ytring i Nummeret for 21de Decbr. 1839: »Vi have talt med ikke faa Medlemmer af dette Selskab, hvis Deltagelse for Sagen var saa stor, at de, uagtet de jo alle erholde Ugebladet, ikke engang havde læst det«.

kunde hverken betragtes som en Almissegjerning at skrive et saadant Blad eller som en Medlidenhedshandling at læse det. Om en lønnet Redaktør med det fornødne Apparat af Medarbejdere m. v. kunde der af økonomiske Hensyn selvfølgelig aldrig blive Tale, og hvad Bladets Udstyrelse angik, var den vel tarvelig, men dog ikke værre end Regeringens officielle »Kollegialtidende« eller »Politivennen« eller talrige Provinsblade. Naar Pastor Visby i Ugebladet havde foreholdt Administrationen dens lovstridige og uretmæssige Bestyrelse, syntes han for øvrigt ikke at have handlet ganske konsekvent over for Lovenes § 91, for saa vidt det deri hed: »Kritiker over literariske Arbejder og Skrifter indføres ikke i Bladet for deri at undgaa Alt, hvad som kan give Leilighed til Strid.«

Imidlertid fortsattes i »Borger-Vennen« Striden ind i det følgende Aar med Indlæg fra begge Sider, indtil den udvandedes i en Række Kjævelier mellem Skriftkomiteens 4 Medlemmer om, hvor vidt det efter Lovene tilkom Administrationen uden Komiteens Vidende at lade Inserater indrykke i Ugebladet eller ikke. Med Lovkomiteens Arbejder trak det i Langdrag, hele 1840 og en Del af det følgende Aar gik med, og da dens Udkast endelig forelagdes Repræsentantforsamlingen den 20de Septb. 1841, indfandt der sig trods Sagens usædvanlige Betydning ikke et tilstrækkeligt Antal Medlemmer, saa at Mødet maatte opsættes 14 Dage. Dette gjentog sig 2^{den} og 3^{dje} Gang, og først paa et for 4de Gang indvarslet Møde den 25de Okt. 1841 lykkedes det af 96 Repræsentanter at samle det til Beslutning foreskrevne Antal af 21 Stemmer. De vedtagne Bestemmelser tilstilledes Kancelliet og erholdt under 5te Januar 1842 allerhøjeste Konfirmation.

Lovene af 25de Oktober 1841 brøde ingen nye Baner. Det var en Lovrevision, foretagen med behørigt Hensyn til de nylig fremkomne Anker over Selskabets Styrelse, og gennemgaaende en Bekræftelse af, hvad der som

Forretningspraxis alt havde været fulgt i mange Aar. Skulde der paa noget Punkt være Tale om Principforandringer, maatte dette nærmest gjælde den mere demokratiske Valgmodus, der indførtes for Repræsentanternes Vedkommende, og en vis Tilbøjelighed i de nye Love til at komme bort fra Opfattelsen af 1791 om Repræsentantskabet som Selskabets egentlige Direktion og Administratorerne som deres undergivne Funktionærer, Fuldbyrderne af dens Vilje — en naturlig Følge af det mangeaarige Administratorregimente, der var gaaet forud for Lovrevisionen.

Selskabets Formaal blev uforandret. De ældre Bestemmelser om, at Understøttelse skulde gives til »de Medlemmer i Almindelighed, som havde Hustruer og Børn« osv., strøg man i de nye Love, efter at det i Pastor Visbys Angreb havde været paavist, at Understøttelserne i en Række af Aar overvejende havde været givne til Enker. Som Tilskud til Fonden ansaas $\frac{1}{4}$ af Indtægtsoverskuddet herefter for tilstrækkeligt i Betragtning af, at Selskabet nu ejede henimod 15000 Rdl. og talte omtr. 2200 Medlemmer. Laaneproportionernes Grænser skulde være 50 og 300 Rdl., Pensionernes 25 og 50 Rdl., Gratifikationernes Minimum 10 Rdl., Andragenderne om Understøttelse indgives inden Udgangen af hvert Aars September Maaned og afgjøres paa det ordinære Repræsentantmøde i Løbet af næste Aars 1ste Kvartal. I 1791 var taget Beslutning om, at Fonden, hvis Selskabet ophævedes, skulde henlægges under Stadens 32 Mænd. Dette maatte ændres, efter at Anordningen af 1ste Januar 1840 havde indført Borgerrepræsentant-Institutionen, og kom i de nye Vedtægter til at lyde saaledes, at Selskabets Kapital i dette Tilfælde skulde være henlagt under Kjøbenhavns Borgerrepræsentanter, der skulde være berettigede til aarlig at uddele Renterne til Selskabets daværende

Pensionister og andre trængende, blandt hvilke dog tidligere Medlemmer og disses bevislige Afkom altid burde have Fortrinnet.

Med Hensyn til at Pastor Visby havde ført Anke over, at han, lige siden han i 1829 indtraadte i Selskabet, havde været affordret 1 Rdl. kvartaliter, skjønt Kontingentet i Lovene var opført som 4 Mark 14 Sk., akcentueredes nu, at hvert indtrædende Medlem bidrog til Selskabets Kasse, hvad han fandt for godt, dog ikke mindre end 6 Sk. ugentlig eller 1 Rdl. 60 Sk. halvaarlig. Betingelserne for Optagelsen skærpedes, i det derom fastsattes, »at kun den, hvis Kaar og Udkomme gjorde det rimeligt, at han vilde kunne virke for Selskabets Hensigt, og først da vilde gjøre Krav paa dets Understøttelse, naar en Forandring til det Værre i hans økonomiske Stilling maatte indtræde, skulde kunne optages som Medlem.«

I Steden for 10 skulde der for Fremtiden kun være 6 Medlemsklasser, hver med 16 Repræsentanter, nemlig:

1. Embeds- og Bestillingsmænd,
2. Lærerstanden, derunder indbefattet Gejstligheden,
3. Militæretaterne,
4. Handelsstanden,
5. Fabrikanter m. fl.,
6. Haandværkere og alle, som ikke lode sig henføre under nogen af de foregaaende Klasser.

Repræsentanterne skulde som hidtil fungere i 4 Aar og afgaa med Fjerdeparten af hver Klasse i April Maaned. Til de nye Valg havde samtlige Medlemmer af Selskabet Ret til at gjøre Forslag hver for sin Klasses Vedkommende, dog saaledes at kun det Medlem, der paa denne Maade fik 10 Stemmer for sig, skulde optages paa den Liste, som af hver Repræsentantklasse indsendtes til Administrationen, lydende paa dobbelt saa mange Navne, som der var ledige Pladser. Af de 6 Repræsentantlister formeredes en Hovedliste, som af Administrationen forelagdes det samlede Repræsentantskab

til endelig Afgjørelse. Til Vejledning for Medlemmerne i saa Henseende skulde hvert 5te Aar udfærdiges en Medlemsliste og i de mellemliggende Aar en Af- og Tilgangsliste. Repræsentantforsamling skulde afholdes, saa ofte Administrationen fandt det tjenligt, eller 12 Repræsentanter i en bestemt, for Administrationen opgiven Anledning stillede Forlangende desangaaende. Paa Repræsentantmøderne, i hvis Debatter Administratorerne for Fremtiden skulde have Tilladelse til at deltage, kunde kun de Æmner komme under Forhandling, som forelagdes af Administrationen, eller som en Repræsentant senest 8 Dage før Mødet havde indmeldt. Tilsvarende Forslag fra Selskabets Medlemmer var en Repræsentant pligtig at give Fremme, naar mindst 25 Medlemmer havde stillet det. Til afgjørende Beslutninger maatte mindst 20 Repræsentanter være til Stede.

Hvad Administratorernes Embedstid angaar, lykkedes det ikke Pastor Visby at faa den hidtidige Praxis kuld-kastet. De skulde fremdeles vælges paa 3 Aar — her- efter ved frit Valg blandt alle Selskabets Medlemmer — og kunne modtage Gjenvalg. Forpligtelsen for dem til at komme sammen hver 14de Dag hævedes, og det bestemtes i ganske Almindelighed, at de skulde samles, saa ofte Selskabets Tarv fordrede det. Med Hensyn til Regnskabsaflæggelsen indførtes i Lovene, hvad der for øvrigt altid havde været Praxis, at der foruden de sæd- vanlige Kvartalsballancer affattedes et samlet Aars- regnskab, hvoraf Extrakt, lige saa vel som af Kvartals- regnskaberne, indførtes i Ugebladet. Bogholderens og Kassererens Lønninger fastsattes til 500 Rbd. Sølv, for- uden 60 Rbd. til førstnævnte for Arkivlokale, Budenes til 150 Rbd. og 2 p. C. af det indkasserede. Af Kassereren fordredes en Kavtion paa 2000 Rbd., af Budene paa 200 Rbd.

Om Ugebladet herskede stor Meningsforskjel. Lov- komiteens Udkast angaaende dette forkastedes, og man vedtog et fra en af Repræsentanterne, Professor Ursin

fremkommet Forslag, hvorefter Bladets Redaktion som hidtil skulde varetages af en Skriftkomité paa 5 af Repræsentantskabet paa 3 Aar valgte Medlemmer, hvortil ogsaa skulde kunne tages Mænd uden for Selskabet. Dens Virksomhed blev nærmere at bestemme ved et af den selv udarbejdet, af Repræsentantforsamlingen approberet Regulativ. Bladets Hovedformaal betegnedes i Lovene at skulle være det: at yde en gavnlig og underholdende Læsning for Borgerstanden, især den københavnske, i det Skriftkomiteen opfordredes til ved Siden deraf at tage et særligt Hensyn til populære Afhandlinger af historisk, statistisk og juridisk Indhold vedrørende Københavns Borgersamfund. Lovene sluttede med den Erklæring, at saafremt Omstændighederne ikke skulde kunne tillade Udgivelsen af et Ugeblad paa foreskrevne Maade eller endog nøde til aldeles at inddrage samme, vilde Generalforsamlingen have at afgjøre, hvilke Forholdsregler der i saa Henseende skulde tages.

Ugebladets Fremtid var altsaa fremdeles et aabent Spørgsmaal, som man havde hjulpet sig ud over ved at pløje videre i den gamle Fure og afvente, om der ikke skulde vise sig noget. Imidlertid synes den anførte Slutningsspassus ikke at tyde paa, at Tilliden til det anvendte Hjælpemiddel har været synderlig rodfæstet, men at Repræsentantforsamlingen snarere har været paa det rene med, at det eneste fornuftige, der var at gjøre, var at afskaffe Bladet. Allerede i mange Aar havde det frembudt store Vanskeligheder at faa Skriftkomiteen besat. De Mænd, Repræsentantforsamlingen valgte, bade sig gjerne fritagne for Hvervet eller fratraadte det efter faa Maaneders Forløb. Kun ganske enkelte satte noget virkeligt ind paa Bladet, og dog erkjendte Pastor Visby, der mere end de fleste har fortjent dette Vidnesbyrd, at Bladet var en Meningsløshed, og at det krævede

ganske andre Ofre af Tid og Penge, hvis det skulde opfylde sin Hensigt. Man var med Selskabets Hovedformaal for Øje ganske naturlig vegen tilbage for disse Ofre, men kunde paa den anden Side ikke bekvemme sig til at give Afkald paa Bladet, der havde fulgt Selskabet siden dets Stiftelse og desuden havde haft sin utvivlsomme praktiske Betydning; kort sagt, Situationen var uholdbar.

Dette viste sig meget snart. Vedtagelsen af Professor *Ursins* Lovforslag bevirkede, at den samlede Skriftkomité i Novbr. 1841 indgav sin Afskedsbegjæring. Nye Valg foretoges, men kun en af de valgte, Ursin, modtog Valget. Sagen maatte udskydes til næste Generalforsamling, hvor det samme til Dels gjentog sig, saa at man først inde i 1842 fik en Skriftkomité dannet. Efter et Pars Aars Forløb opgav den Ævret, og Spørgsmaalet om en lønnet Redaktion dukkede op paa ny. Ret karakteristisk bares det nu frem af den Mænd, der i 1841 havde været dets ivrigste Modstander, Ursin selv. Da Administrationen ikke tog Hensyn til hans Forslag, nedlagde hele Skriftkomiteen sit Hverv, i det den i en skriftlig Henvendelse til Repræsentantskabet af 16de December 1846 afgav den Erklæring, at Komiteen var kommen til Overbevisningen om, at Ugebladet ikke paa en tilfredsstillende og Selskabet værdig Maade vilde kunne udgives uden at paalægge Enkeltmand Ofre, som denne ikke kunde forventes villig til at yde. Repræsentantforsamlingen tog Sagen under Overvejelse, men besluttede med Stemme flerhed, »at det med Hensyn til den Indflydelse, som Forslaget om en lønnet Redaktør maatte faa paa Selskabets Økonomi, og den Indskrænkning i dets velgjørende Hovedvirksomhed, som dets Antagelse vilde have til Følge, indtil videre burde have sit Forblivende med den i de gjældende Love fastsatte Bestemmelse i Henseende til Selskabets Ugeblad«. En anden Skriftkomité valgtes, og man søgte at komme

ud over Øjeblikkets Vanskelighed ved at udfærdige et nyt Regulativ for Komiteen.

Et Spørgsmaal, der lige saa regelmæssig vendte tilbage paa Repræsentantmøderne, var Administrationens formentlige Mangel paa Kritik over for de Anmodninger, der rettedes til den om Optagelse i Selskabet. Man havde, som foran er víst, i Lovene af 1841 søgt ved skærpede Bestemmelser at fremkalde en strængere Censur, men uden synderligt Resultat. Ved Uddelingen af Gratifikationerne i 1852 var der bleven indrømmet en Del ugifte Kvinder Understøttelse, uagtet de kun i faa Aar havde været Medlemmer af Selskabet. Dette foranledigede Revisorerne til i en Antegnelse til Regnskabet at bringe de gjældende Lovbestemmelser i Erindring. De skjønnede ikke rettere, hedder det, end at Understøttelser kun da vare tilladelige, naar for de paagjældendes Vedkommende en Forværring af deres økonomiske Stilling udtrykkelig kunde paavises at være gaet forud, hvad der ogsaa maatte gjælde med Hensyn til Enker, der som saadanne vare indtraadte i Selskabet, uden at deres Mænd havde været Medlemmer. Naar dette overholdtes, vilde Bestyrelsen kunde spare sig den ubehagelige Nødvendighed at overtræde Lovenes Bud, og Selskabet vilde ikke staa Fare for at gaa over til at blive en Forsørgelsesanstalt for ugifte Piger, hvilket — saa prisværdigt det for øvrigt kunde være — dog maatte antages at ligge uden for Selskabets Øjemed.

Paa samme Maade havde der fra Selskabets tidligste Dage lydt Klager over de bestandige Restancer, der forøgede Driftsomkostningerne og paaførte Selskabet direkte Tab ved den ikke ubetydelige Afskrivning, som jævnlig maatte foretages paa Indtægtskontoen. Saa vel ved de forskjellige Lovrevisioner som uden for disse havde Spørgsmaalet været paa Dagsordenen; men man var stedse vegen tilbage for strængere Forholdsregler, end der lod sig forene med den Humanitet, der var Selskabets ledende Tanke. Ogsaa trøstede man sig med,

at dettes blomstrende Forfatning tillod at lade Hjærtet raade lidt videre, end der strængt taget lod sig forsvare for en nøgtern Fornuftbetragtning. I 1849 havde Revisorerne atter indtrængende anbefalet, at der blev truffet alvorlige Foranstaltninger til Restancernes Inddrivelse; men hverken Administratorer eller Repræsentation kunde bekvemme sig hertil, og alt blev ved det gamle.

For øvrigt skabte ingen af disse Gjengangere Dissenser inden for Selskabet, efter at Virkningerne af Bevægelsen i 1839 først havde lagt sig. Tvært imod blev Tidsrummet 1848—88 en ny Fredsperiode i dets Historie, hvori Selskabets Virkekreds Aar for Aar udvidedes i samme Forhold, som dets Velstand ved forstandig Økonomi og rige Gaver forøgedes, i den Grad, at man ikke blot gjentagende fandt sig opfordret til at nedsætte det aarlige, i Lovene af 1841 fastsatte Tilskud til Grundfonden, men ogsaa fandt det nødvendigt at suspendere de gjældende Bestemmelser, for saa vidt angaar Forholdet mellem Laane- og Understøttelsesbeløbene, i det Selskabet paa anden Maade sattes i Stand til at fyldestgjøre Lovenes Grundtanke i saa Henseende.

Ved Testament af 16de April 1851 havde Silke-, Uld- og Lærredshandler *Jens Hansen Lund* skjænket Selskabet en Kapital paa 1000 Rdl. Den indbetaltes ved hans 2 Aar efter indtrufne Død. En endnu anseligere Gave blev det til Del efter Justitsraad, tidligere Kommissionær *Simon Aron Eibeschiütz'* Død i 1856, i det han i sit Testament af 20de Juni 1853 havde truffet den Bestemmelse, at der af hans efterladte Formues Overskud, naar samtlige af ham trufne Dispositioner vare fyldestgjorte, skulde af Legatmidlernes Bestyrelse aarlig udbetales det forenede Understøttelses-Selskab 1100 Rdl. med Forpligtelse til deraf at anvende 1000 Rdl. til rentefrie Laan og 100 Rdl. til Understøttelser for trængende Medlemmer. Grosserer *Wulff Philip Heyman* underrettede den 19de Marts 1863 Selskabet om, at han paa dets Navn havde indsat i Overformynderiet 200 Rdl. i danske

Østifter-Kreditforenings-Obligationer, hvoraf Renten halv-aarlig vilde kunne hæves af Bestyrelsen. Af Fru *Rose Goldschmidt*, født *Trier*, Enke efter Silke- og Klædekræmmer B. M. Goldschmidt, betænkes Selskabet ved Gavebrev af 6te Januar 1871 med 50 Rdl., hvis aarlige Rente anvistes til Udbetaling ved det mosaiske Trossamfunds Kasse, og af Guldsmedemester *Jens Peter Malling* i Følge Gavebrev af 18de Juni 1881 med 1000 Kr., hvoraf Giveren ønskede oprettet et særskilt Legat, der skulde bære Navn efter hans afdøde Hustru, Hanne Marie Malling, født Roulund, og Renten af samme hvert Aar paa hendes Fødselsdag den 26de Maj udbetales til 2 værdige Enker af Selskabet.*) I den Anledning udnævntes Legatstifteren, der ikke tidligere havde været Medlem af det forenede Understøttelses-Selskab, til dettes Æresmedlem.***) Endelig tilfaldt der Selskabet, da Fru *Fohanne Gottliebine Høyer*, født *Tottenberg*, Enke efter Kapitajn og Brygger Peter Cornelius Høyer, i 1882 afgik ved Døden, den betydelige Gave af 10,000 Kr., til hvilken hun i sit Testament af 20de Marts 1866 havde indsat det som Arving. Samtlige disse Legater, saa vel som de tidligere omhandlede, indgik, for saa vidt Kapitalerne vare disponible, i Selskabets Fondsmasse, medens der for øvrigt med Rentebeløbene forholdtes efter de til enhver Tid for Anvendelsen af det aarlige Indtægtsoverskud gjældende Regler. Alene de Eibeschützske Midler kom i saa Henseende til at indtage en Særstilling, foranlediget ved de til Legatet knyttede Betingelser.

*) Begge sidstnævnte Legatstiftere leve endnu.

**) Farver Mathias Leegaard havde i Testament af 13de Oktb. 1880 bestemt, at hvad der i hans Bo blev tilovers, naar samtlige af ham trufne legatariske Bestemmelser vare fyldestgjorte, skulde deles i 2 lige store Dele, hvoraf den ene skulde tilfalde »Kjøbenhavns Understøttelsesselskab«. Da han i 1882 var afgaaet ved Døden, ansaa baade »Kjøbenhavns Understøttelsesforening« og »det forenede Understøttelsesselskab sig berettigede til Arven, c. 4000 Kr., men enedes om at opfordre Skiftekommissionen til at afgive en Voldgiftskjendelse, der imidlertid faldt ud til Fordel for »Kjøbenhavns Understøttelsesforening«.

Selskabets Hovedformaal havde fra 1791 af været akcentueret som det at komme stræbsomme Borgere til Hjælp i deres Bedrift ved rentefrie Laan. Hertil var efter Afgivelsen til Grundfonden af den for samme nørmerede Part af Indtægtsoverskuddet aarlig bleven anvendt $\frac{2}{3}$ af Restbeløbet. Formuens stærke Væxt havde tilladt Selskabet gjentagne Gange at indskrænke Fondsforøgelses-Procenten. Den var, som det vil erindres, i Lovene af 1841 gaaet ned til $\frac{1}{4}$ af Overskuddet, og blev ved en Repræsentantbeslutning af 28de April 1854 yderligere nedsat til $\frac{1}{8}$. Admistrationen havde ansøgt Ministeriet om Approbation saa vel paa sidstnævnte Forandring som paa at $\frac{1}{4}$ Del af Overskuddet fra 1853, der efter Lovene skulde lægges til Grundfonden, maatte anvendes til Dyrtidstillæg til Selskabets Pensionister, men Justitsministeriet svarede under 7de Juni: »at allerhøieste Confirmation ikke anses fornøden for at de omhandlede af Generalforsamlingen tagne Beslutninger kunne have Gyldighed«. Da mere end Halvparten af det aarlige Overskud hidtil var bleven anvendt til Laan, kunde det forudses, at en yderligere Anvendelse hertil paa 1000 Rdl. aarlig af det Eibeschützske Legat vilde kunne medføre det Tilfælde, at der ikke blev Brug for hele den disponible Laanesum. Til det Grelske Legat af 1807 havde der været knyttet lignende Bestemmelser som til det Eibeschützske, men Legatets ringe Størrelse havde gjort det muligt at inddrage det under Fondsmassen uden derved i Realiteten at træde Legatstifterens Tanke for nær. Anderledes med Beløbene fra det Eibeschützske Legat, der vilde voxe efter en stigende Maalestok. Administratorerne havde i Erkjendelsen heraf søgt at gjøre gjældende, at Testamentets Bestemmelse kun fandt Anvendelse paa det aarlige Tilskud fra Legatmassen, ikke paa de Summer, der tilbagebetales Selskabet af Laantagerne; men denne Opfattelse havde Repræsentanterne for det mosaiske Trossamfund som

Bestyrere for de Eibeschützske Legatmidler i en Skrivelse af 19de Marts 1863 erklæret ikke at kunne give Medhold.

Som Følge heraf indgav Administratorerne i 1865 et Forslag til Repræsentantskabet om at undergive Lovenes § 15 en Forandring, hvorefter den Eibeschützske Fond for Fremtiden skulde overtage hele Selskabets Laanévirkksomhed, medens det ved nye Bestemmelser fastsattes, hvorledes Indtægtsoverskuddet skulde fordeles til de øvrige Poster, navnlig Forøgelse af Grundfonden, hvis Krav man i en Række Aar havde anset fyldstgjorte ved et aarligt Tilskud af 800 Rdl. i offentlige Effekter. Dette maatte efter Administrationens Formening kunne indskrænkes til det halve, naar hensaaes til den betydelige Fondstilvæxt, som Selskabet havde erholdt gennem det Eibeschützske Legat. Repræsentantskabet nedsatte en Kommission paa 6 Medlemmer, et af hver Klassifikation, til sammen med en af Administratorerne at overveje Sagen. Dertil valgtes:

Grosserer *W. Wanscher*,
 Grosserer *A. E. Reimann*,
 Professor *C. G. Hummel*,
 Kancelliraad *C. P. Schlichtkrull*,
 Kunstdrejer *I. A. Schwartz* og
 Etatsraad *F. W. Mansa*.

Den nye § 15, som paa Kommissionens Indstilling vedtoges den 21de Decbr. 1865, kom ganske i Almindelighed til at lyde paa, at en Generalforsamling hvert 5te Aar, efter Forslag af Administrationen, med dertil knyttet Betynkning af et Repræsentantudvalg, skulde bestemme, hvor meget der i de næste 5 Aar skulde anvendes aarlig til Pensioner, Gratifikation og Laan, samt om noget af Formuen, og da hvor meget, aarlig skulde henlægges til den rentebærende Fond; dog maatte de tilstaaede Pensioner som hidtil ikke overstige Rentebeløbet. Samtidig henvendte Administrationen sig til Repræsentantskabet for det mosaiske Trossamfund og erholdt under 13de Decbr.

1865 dettes Indvilligelse i, at den Eibeschützske Laanefond for Fremtiden deltog i Selskabets Administrationsudgifter med 1 p. C. aarlig af Fondens Masse. Ved det 5-aarige Budget havde man tilstræbt den mest praktiske Løsning af alle, den at afpasse sine Indtægter og Udgifter efter Behovet; men selv en 5-aarig Beregning maatte i saa Henseende frembyde Vanskeligheder paa Grund af Umuligheden af for flere Aar ad Gangen at forudberegne de Krav, der i hver enkelt Retning kunde blive stillede til Selskabets Virksomhed. Det kunde derfor let ske, naar disse trængte stærkere paa end sædvanligt, at der kom Aar, hvori Udgifterne oversteg Indtægterne. Dette var Tilfældet i Halvfjerdserne flere Aar i Træk og nødte til sidst Repræsentantskabet til i 1879 at tage den Bestemmelse, at der i det følgende Aar ikke skulde finde nogen Uddeling Sted af nye Pensioner eller Gratifikationer, men tilstaaes saa mange Medlemmer Kontingentfrihed, som der afgik Pensionister. Sidstnævnte Begunstigelse gjordes dog betinget af, at de paagjældende havde været Medlemmer i 25 Aar, og skulde bortfalde, naar de opnaaede Gratifikation. Samtidig tog man den Bestemmelse, at der indtil videre hvert Aar skulde gjøres Overslag over Indtægt og Udgift og derefter tages Beslutning om, hvor meget der vilde kunne anvendes i det følgende Aar til Understøttelser.

En Del mindre Afvigelser fra Statutterne af 1841 vare i Løbet af disse Aar blevne sanktionerede. Saaledes vedtoges under 28de Maj 1851, at Pensionisters Enker skulde være kontingentfrie, selv om de ikke oppebare Pension, i 1854, som allerede foran omtalt, at det foregaaende Aars Fondsforøgelse, 1706 Rdl., i Anledning af den herskende Dyrtid sklude uddeles til Selskabets Pensionister, og den 19de Marts 1860, at det med Hensyn til Optagelsen af nye Medlemmer skulde være tilstrækkeligt at lade de paagjældendes Navne indrykke i Ugebladet, saaledes at de, hvis der ikke inden 14 Dage indløb nogen Indsigelse imod Op-

tagelsen, da vare at betragte som Medlemmer. — Funktionærernes Lønninger undergik hyppige Forandringer. Baade Bogholder og Kasserer havde til deres Gage paa 500 Rdl. i 1848 erholdt et personligt Tillæg paa 100 Rdl. aarlig for 3 Aar ad Gangen. Dette bevilgedes dem i den følgende Tid, indtil det i 1861 blev fast. Desforuden var der i hvert af Aarene 1853, 1857 og 1871 extraordinært bleven dem tilstaaet et Dyrtidstillæg af 100 Rdl. I sidstnævnte Aar fastsattes deres Lønning til 500 Rdl. aarlig med Tillæg af 100 Rdl. hvert 5te Aar indtil 700 Rdl. Kassererens Kavtion blev i 1876 forhøjet fra 2000 Rdl. til 6000 Kr. Hvad Budene angaar, steg allerede i Fyrrerne deres Løn fra 150 Rdl. til 250 Rdl., foruden de stipulerede 2 p. C. af Indkassationen, i 1871 fastsattes den til 200 Rdl. aarlig med Alderstillæg af 30 Rdl. hvert 3^{dje} Aar, hvad der 1878 forandredes til et aarligt Tillæg af 60 Kr., indtil de opnaaede 700 Kr. Desuden erholdt de ikke saa sjælden extraordinære Gratialer indtil 50 Rdl. Deres Antal indskrænkedes i 1880 fra 6 til 5 i Anledning af, at Medlemstallet, der i 1869 naaede sit Maximum 3126, og siden den Tid har været i aftagende, ved nævnte Tidspunkt var sunket ned til 2705. — Møntforandringen i 1875 gav Anledning til, at der paa et Repræsentantmøde den 30te Decbr. s. A. toges den Bestemmelse, at det ugentlige Bidrag skulde forhøjes fra 6 Skill. til 14 Øre og det halvaarlige fra 1 Rdl. 60 Skill. til 3 Kr. 50 Øre. Da der ved dette Tidspunkt fandtes 900 ugentlige og 1650 halvaarlige Betalere i Selskabet, var Forandringen ensbetydende med en aarlig Merindtægt af omtr. 1500 Kr.

Uagtet der altsaa var foretaget en ret anselig Række Modifikationer af de i 1841 vedtagne Lovbestemmelser, vare de gamle Diskussions-Æmner forblevne uberørte af Forandringerne. Det maatte forudses, naar disse levede op paa ny, at Ønskeligheden af en Lovrevision vilde komme paa Bane. I 1870 var der fremkommet et Angreb paa den bestaaende Klassifikation, hvorved gjordes

gjældende, at den ofte paaankede Lethed, hvormed Folk skaffede sig Adgang til Selskabet, havde ført til, at flere af de Klasser, hos hvilke det fra først af for en væsentlig Del søgte sin Støtte, i Aarenes Løb vare trængte i Baggrunden, og at Selskabet alt i mange Aar fortrinsvis havde rekruteret sig fra Samfundslag, der maatte antages at ligge dets oprindelige Tanke tjærnere.*) Ved denne Anomali, hed det fremdeles, var der imellem de bestaaende Klassifikationner kommen et Misforhold til Stede, som ikke var bleven udjævnet ved Reduktionen i 1841. Den bestaaende Ordning var utidssvarende, det forældede Klasse-system burde rent ophæves. Derpaa vilde imidlertid Repræsentantskabet ikke indlade sig.

Større Betydning fik et til Repræsentantforsamlingen den 20de Marts 1884 indleveret Forslag fra et af dennes Medlemmer. Det lød paa Ophævelse af Ugebladet, som skulde erstattes med en Aarsberetning, Forandring af det ugentlige Bidrag til et maanedligt og den indvundne Besparelses Anvendelse til at frigjøre et passende Antal Medlemmer for Kontingent. Forslaget gav Anledning til, at der længere hen paa Aaret nedsattes et Udvalg af 6 Repræsentanter, som i Forening med Administrationen skulde tage det under Overvejelse, men tillige foretage en almindelig Revision af Lovene fra 1841. Administratorerne vare ved dette Tidspunkt:

Fabriker, Justitsraad *O. F. Olsen*,**)

Bankdirektør, Etatsraad *A. E. Reimann* og

Kontorchef, Kammerraad *T. I. Svanebjerg*;

af Repræsentanterne udvalgte 1 af hver Klasse, nemlig:

Bogholder *S. H. Hartmann*,

Professor *L. F. Holmberg*,

---

*) Naar henses til, at Forholdet i det forløbne Aarhundrede har udviklet sig saaledes, at nu omtr. hvert 3dje Medlem af Selskabet nyder Understøttelse, synes denne Betragtning ikke ganske at savne Føje.

***) I Steden for Justitsraad Olsen, der afgik ved Døden 16de Januar 1887, indvalgte den nuværende Administrator Professor *L. F. Holmberg*.

Søkrigskommissær, Intendant *P. A. Nielsen*,
 Sukkervarefabrikant *F. S. Boje*,
 Tøjfabrikant *I. F. Kromphardt*,
 Hofsadelmager *C. T. Rothmann*.

I Begyndelsen af 1887 var Lovkomiteen færdig med sine Arbejder. Et af den udarbejdet Forslag til nye Love aftryktes i Ugebladet, og Ændringsforslag indkaldtes til 1ste Juli s. A. Efter at der fra 6 Repræsentanter var fremkommet et saadant, hvis væsentligste Punkter vare: Ophævelse af Klassifikationen og en fælles Bedømmelse af alle Ansøgninger, Inddragelse af Ugebladet samt Kvartalsbetaling af Medlemsbidragene, indbødes Forslagsstillerne til en Drøftelse sammen med Lovkomiteen af disse Spørgsmaal. Man enedes om en fælles Indstilling desangaaende til Repræsentantskabet, der derefter enstemmig vedtog den paa et Møde den 30te Decbr. s. A. Her valgtes tillige en Festkomité, bestaaende af: De tre Administratorer:

Etatsraad *A. E. Reimann*,
 Kammerraad *T. I. Svanebjerg*,
 Professor *L. F. Holmberg*,

samt:

Etatsraad *V. Lindberg*,
 Sognepræst *L. H. Schmidt*,
 Intendant *Chr. Claussen*,
 Boghandler *Aug. Bang*,
 Tøjfabrikant *I. F. Kromphardt*,
 Snedkermester *F. D. Oxelberg*,
 Direktør *E. N. Ritzau*,

til at varetage det fornødne i Anledning af Selskabets 100-aarige Bestaaen den 4de Juni 1888. Komiteen blev enig om at fejre denne ved en Kirkehøjtidelighed i Frue Kirke paa gammel Vis, hvortil Stiftsprovst Rothe tilsagde sin formaaende Bistand, samt ved Udgivelsen af et Minde-skrift om Selskabets Virksomhed, der gratis skulde tildeles Medlemmerne. Da det vedtoges in extenso at aftrykke de nye Love som Bilag til Festskriftet, skal her

kun fremdrages nogle af de væsentligste Punkter, hvori de afvige fra de hidtil gjældende Bestemmelser, navnlig for saa vidt Selskabets gamle Stridspunkter derved berøres og ved de tagne Beslutninger forhaabentlig ville være bragte ud af Verden.

I forreste Række møder os det nye Navn »Borgervennen«, som Selskabet nu officielt antager, efter at det i mange Aar har baaret det imellem Mand og Mand. Et passende Minde er derved sat det 100-aarige Ugeblad, som fra Udgangen af Juni Maaned d. A. ophører at udgaa.

Klassifikationerne ville blive indskrænkede til tre, nemlig:

- 1 Klasse for Embeds- og Bestillingsmænd m. f.,
- 1 do. for Haandværkere,
- 1 do. for handlende og andre næringsdrivende, samt Personer, der ikke henhøre til nogen af de andre Klasser.

De afgive hver 24 Medlemmer til Repræsentantskabet, der med en Administration paa 3 Medlemmer vedblivende styrer Selskabets Anliggender som dets øverste Myndighed. Repræsentanterne sammentræde ordentligvis 2 Gange aarlig: i Marts for at vælge 18 nye Repræsentanter i Steden for de efter Tur afgaaende, der dog kunne gjenvælges, end videre et Forretningsudvalg paa 6 Medlemmer, 2 fra hver Klasse, til at gjøre Forslag om Optagelsen af nye Medlemmer i Selskabet m. m., samt 3 Suppleanter til samme; i Novbr. for at vælge en ny Administrator i Steden for den efter Tur den 1ste Januar fratrædende, der ligeledes kan gjenvælges, fremdeles et Eftersynsudvalg paa 3 Medlemmer til at efterse Selskabets Aktiver, 1 Revisor for 3 Aar, saaledes at der stadig findes 3 Revisorer, og et Laaneudvalg paa

12 Medlemmer til at gjøre Forslag til Bevilling af Laan, samt endelig for at vedtage Budgettet for det følgende Aar. Efter at Budgettet er lagt, sættes hver Klasses Ansøgninger i Cirkulation mellem dens Repræsentanter, et Møde indvarsles af Klassens Formand, paa hvilket en Indstilling om de indkomne Andragender udfærdiges og tilstilles Administrationen, der sammenkalder Formændene tillige med en dertil valgt Repræsentant af hver Klasse, gennemgaar Indstillingerne og affatter det samlede Forslag, som forelægges Repræsentantforsamlingen i Marts til endelig Afgjørelse. I Betragtning af at Selskabets Medlemmer kun i ringe Udstrækning og efter 1856 slet ikke have benyttet den dem ved Lovene af 1841 hjemlede Indflydelse paa Repræsentantvalgene, vil Repræsentantskabet for Fremtiden supplere sig selv ligesom før 1841.

Som Medlemmer optages i Selskabet herefter kun Personer af Kjøbenhavn eller Frederiksberg med de tidligere betingede Kvalifikationer. De skulle foreslaas skriftlig af et Medlem og efter Forretningsudvalgets Indstilling optages af Administrationen. Deres Medlemsbidrag bestemme de selv ved Optagelsen, dog ikke til mindre end 3 Kr. 50 Øre halvårlig, som erlægges i April og Oktober. Tidligere ugentlige Betalere ere berettigede til for deres Vedkommende at forlange denne Betalingsmaade opretholdt. Udebliver et Medlem i 3 Maaneder med Betaling, kræves han skriftlig, og frugter dette ikke, har Administrationen Myndighed til at udslette ham af Selskabet. Intet nyoptaget Medlem kan søge Gratiale eller Pension før 5 Aar efter Optagelsen, men vel rentefrit Laan efter 3 Aars Forløb. Ved enhver Understøttelse tages særligt Hensyn til den søgendes Medlemsalder. Ansøgningerne udfærdiges paa dertil indrettede Skemaer, der faas hos Bogholderen.

Rentefrie Laan tilstaaes ikke under 200 Kr. eller over 1000 Kr., Gratifikationer enten i Form af Kontingentfrihed eller som Understøttelser fra 20 til 40 Kr. Pen-

sionerne maa ikke være mindre end 50 Kr. eller større end 100 Kr. aarlig. De tilstaaede Gratifikationer og Pensioner optages i en Aarsberetning, som vil blive Medlemmerne tilstillet.

Bogholderen og Kassereren lønnes ved indtrædende Vakance efter de Bestemmelser, som derom maatte blive truffne af Administrationen, der ligeledes fastsætter Budenes Antal, Løn og Kavtionsforpligtelse.

Ethvert Forslag til Forandring i Lovene skal for Fremtiden, efter forudgaaet Bekjendtgjørelse derom behandles i 2 paa hinanden følgende Repræsentantforsamlinger, hvor mindst 48 Repræsentanter skulle være til Stede, og hver Gang opnaa mindst $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværendes Stemmer for sig for at kunne ophøjes til Lov.

Efter Ugebladets Ophævelse indrykkes alle Bekjendtgjørelser, Selskabet vedkommende, i Berlingske Tidende.

Selskabets Formue udgjør for Tiden 431822 Kr., hvoraf mere end 350000 Kr. ere sammensparede Medlemsbidrag, medens Resten skyldes de i det foregaaende nævnte Legater, nemlig:

N. Brocks Legat (1805)	10124	Kr.	45	Øre
J. W. Grells Legat (1807)	2200	-	»	-
Fru C. A. Bønckes Legat (1827)	4000	-	»	-
Caroline-Legatet (1829)	5000	-	»	-
Fru M. Kofoeds Legat (1830) . .	1000	-	»	-
J. H. Lunds Legat (1853)	2773	-	6	-
Fru J. Høyers Legat (1882) . . .	10000	-	»	-
foruden en aarlig Legatrente af				
S. A. Eibeschutz's Legat (1856) .	1200	-	»	-
W. P. Heymanns Legat (1863) . .	16	-	12	-
B. M. Goldschmidts Legat (1874)	3	-	92	-

Selskabets Aktiver bestaa i:

Vest- og sønderjyske Kreditforenings-Obliga-			
tioner, 3 ^{dje} Serie.	56700	Kr.	
Nye jyske Kjøbstads-Kreditforenings do. . .	119600	-	
Jyske Landejendoms-Kreditforenings do.			
	4 ^{de} Serie	97000	-
do. do.	5 ^{te} Serie	103000	-
Rentefrie Udlaan til 200 Medlemmer	38132	-	
Kassebeholdning	17390	-	

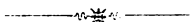
Selskabets Medlemsantal var den 31te Marts d. A. 2225. Af Veteranerne fra 1788 døde den sidste, Nr. 391, Kontrollør Wagles Enke, i Februar 1867. Nr. 1702, Grosserer I. Holms Enke, hvis Mand indtraadte den 27de Februar 1797, er i Anciennitet for Tiden Selskabets ældste Medlem.

Den 4de Juni 1888 fylder det forenede Understøttelses-Selskab 100 Aar. En Kreds af veltænkende Mænd nedlagde Grundstenen til denne Bygning; faa vare de i Tallet, uden Hjælpekilder af Betydning; men varmtfølende og fulde af Tillid til den gode Sag lagde de Haand paa Værket, forvissede om, at andre Hænder nok vilde træde til og gjøre det færdigt. Deres Haab er ikke bleven beskæmmet. Den beskedne Bygning voxede sig stærk og staar som Jubilar rustet efter menneskelig Beregning til at trodse Aarhundreder. Og medens Murene skøde sig i Vejret og de ugentlige Smaaskillinger forvandlede til Dalere, røgtede i Ly af disse Mure Slægt paa Slægt sin bramfri Dont, den at stifte Velsignelse blandt de smaa.

Da det forenede Understøttelses-Selskab traadte ud i Livet, udtalte dets Stiftere Ønsket om, at det stadig maatte vedligeholdes og forbedres og udbrede Velstand og Velsignelse om sig. Det svundne Aarhundrede har

paa den smukkeste Maade gjort dette Ønske til Virkelighed. Vi ville for de næste 100 Aar medgive Selskabet de Ord, hvormed »Borger-Vennen« hilste det ved dets Fødsel: Held være dets Formaal og Anlæg! Lykke faa det til de bedste Udsigter, og den varigste Fuldførelse af dets Plan!

Oversigt

over

DET FORENEDE UNDERSTØTTELSESELSELSKAB'S

Medlemsantal og understøttende Virksomhed

i Aarene 1863—88.

Aar.	Medlems Antal ^{31/12}	Pensioner.			Gratifikationer.		Rentefrie Laan.	
		til	Kr.	Ore	til	Kr.	til	Kr.
1863	2933	173	10371	50	460	12080	48	15700
1864	2896	173	10296	»	466	12090	48	15600
1865	2940	179	10385	»	485	12150	42	17000
1866	3032	161	10217	»	474	12370	47	16000
1867	3071	167	9919	50	471	12550	53	16000
1868	3124	178	10157	50	466	12660	53	15800
1869	3126	179	10395	50	467	12860	51	15600
1870	3097	185	10524	»	470	12980	52	15800
1871	3031	189	10705	»	474	13520	48	15600
1872	2998	189	10577	50	487	14060	47	16000
1873	2961	197	10615	50	491	14360	42	16000
1874	2915	202	10850	»	494	14340	48	16000
1875	2876	207	11329	33	488	14530	45	16000
1876	2906	210	11380	83	483	14700	41	16000
1877	2892	206	11061	»	499	15338	42	15200
1878	2836	209	11082	50	499	15830	44	15700
1879	2792	202	11240	»	496	15440	38	15900
1880	2705	190	10471	»	472	14730	42	16100
1881	2656	176	9620	»	463	14140	39	15800
1882	2577	180	10162	50	449	13620	34	16000
1883	2521	186	10367	50	450	13217	35	17200
1884	2468	191	10762	50	446	13040	38	18600
1885	2431	188	10567	50	443	13010	43	20050
1886	2347	187	10765	»	440	12960	38	18600
1887	2247	189	10592	50	413	12030	41	20850
	Ialt	4693	264416	16	11746	338605	1099	413100

i disse 25 Aar altsaa bortgivet i alt 603.021 Kr. 16 Øre, rentefrit udlaan 413.100 Kr. » Øre.

Udgifterne have siden 1875 gennemsnitlig været:

Til Ugebladets Trykning	ca. 1560 Kr.
» Lønninger	— 6438 »
» Administrationsudgifter	— 1000 »

Fortegnelse

over

DET FORENEDE UNDERSTØTTELSESELSKAB'S Medlemsantal.

1788	575	1833	2004	1862	2932
1789	1010	1834	2027	1863	2933
1790	1735	1835	2031	1864	2896
1791	1696	1836	2038	1865	2940
1792	1762	1837	2076	1866	3032
1793	1775	1838	2114	1867	3071
1794	1803	1839	2157	1868	3124
1796	1737	1840	2187	1869	3126
1797	1706	1841	2240	1870	3097
1799	1643	1842	2257	1871	3031
1801	1580	1843	2329	1872	2998
1803	1461	1844	2404	1873	2961
1804	1420	1845	2488	1874	2915
1805	1392	1846	2569	1875	2876
1807	1384	1847	2652	1876	2906
1808	1310	1848	2667	1877	2892
1810	1329	1849	2714	1878	2836
1813	1242	1850	2801	1879	2792
1816	1374	1851	2874	1880	2705
1818	1536	1852	2912	1881	2656
1822	1642	1853	2872	1882	2577
1823	1662	1854	2846	1883	2521
1826	1772	1855	2824	1884	2468
1827	1791	1856	2858	1885	2431
1828	1869	1857	2871	1886	2347
1829	1735	1858	2847	1887	2247
1830	1886	1859	2904	31. Marts } 1888 }	2225
1831	1937	1860	2924		
1832	1986	1861	2904		

Fortegnelse

over

Selskabets Bestyrelse og Embedsmænd.

Direktører.	Valgt	Afgaaet
<i>J. H. Lützow</i> , Orlogskapitajn, Formand.	18. Juli 1788	
<i>F. H. Müller</i> , Justitsraad	—	
<i>J. Karlebye</i> , Hof-Stenhugger	—	
<i>H. C. Meinig</i> , Agent	—	
<i>L. Manthey</i> , Præst	—	
<i>N. W. Jacobsen</i> , Kirurg	—	
<i>J. B. Matzen</i> , Inspektør	—	
	gjenvalgte d.	
<i>H. C. Meinig</i> , Agent, Formand	21. Oktb. 1789	14. Febr. 1791
<i>J. Karlebye</i> , Hof-Stenhugger	—	—
<i>J. H. Lützow</i> , Orlogskapitajn	—	—
<i>F. H. Müller</i> , Justitsraad	—	—
<i>N. W. Jacobsen</i> , Kirurg	—	—
<i>L. Manthey</i> , Præst	—	—
<i>J. B. Matzen</i> , Inspektør	—	—
Administratører.		
<i>Thye</i> , Præst	14. Febr. 1791	13. Febr. 1792
<i>Muus</i> , Renteskriver	—	—
<i>Adler</i> , Dr., Professor	—	—
<i>Hassing</i> , Vandkonduktør	13. Febr. 1792	15. Decb. 1794
<i>Rørbye</i> , Præst	—	16. Decb. 1793
<i>Købke</i> , Sukkerraffinadør	—	22. April 1793
<i>H. J. Cantor</i> , Grosserer	22. April 1793	28. Decb. 1807
<i>L. Palludan</i> , Præst	16. Decb. 1793	26. Marts 1798
<i>Hoftved</i> , Højesteretsadvokat	15. Decb. 1794	9. Jan. 1797
<i>H. Wassard</i> , Grosserer	9. Jan. 1797	17. Febr. 1800
<i>Martens</i> , Murmester	26. Marts 1798	27. Febr. 1804
<i>H. G. Clausen</i> , Præst	17. Febr. 1800	18. Febr. 1805

Administratorer.	Valgt	Afgaaet
<i>Wolfquartz</i> , Overkrigskommissær	27. Febr. 1804	† i Nov. 1805
<i>Chr. Thomsen</i> , Grosserer	18. Febr. 1805	1. Oktb. 1810
<i>Christian Holm Flor</i> , fhv. Regiments- kvartermester, Revisor i Banken.	18. Novb. 1805	† 22. Sept. 1808
<i>Bay</i> , Landvæsenskommisær	4. Jan. 1808	11. Juli 1814
<i>Brorson</i> , Professor	10. Oktb. 1808	2. Marts 1812
<i>Fonas Collin</i> , Bankkommisær	1. Oktb. 1810	4. Marts 1816
<i>Th. Joh. Korfitzen</i> , Justitsraad	2. Marts 1812	30. Marts 1818
<i>K. Sørensen</i> , Vinhandler	1. Juli 1814	† 1820
<i>Just Michael Aagaard</i> , Major i det borgl. Inf.	4. Marts 1816	† 6. Oktb. 1819
<i>Dreyer</i> , Cancelliraad	30. Marts 1818	24. Maj 1824
<i>Monrath</i> , Kammerassessor	22. Novb. 1819	32. Decb. 1825
<i>Lindstorff</i> , Garver	23. Oktb. 1820	11. Decb. 1826
<i>Friedenreich</i> , Kapitajn og Vinhandler	24. Maj 1824	28. Decb. 1840
<i>A. G. Christensen</i> , Grosserer	12. Decb. 1825	31. Decb. 1828
<i>Schram</i> , Kancelliraad, Bogh. i Enkekassen	11. Decb. 1826	29. Decb. 1841
<i>Bentley</i> , Etatsraad, Borgmester	15. Decb. 1828	28. Decb. 1840
<i>D. Borgen</i> , Kapitajn og Grosserer	28. Decb. 1840	1. Jan. 1855
<i>J. C. Lund</i> , Agent og Direktør ved Fattigvæsenet.	28. Decb. 1840	1. Jan. 1847
<i>E. Claussen</i> , Justitsraad, Kontorchef i Finans- ministeriet.	29. Decb. 1841	15. Decb. 1857
<i>J. Garbrecht</i> , Major og Grosserer	28. Decb. 1846	1. Jan. 1856
<i>A. Stæger</i> , Kapitajn	28. Decb. 1854	† 14. Decb. 1856
<i>P. C. Rothe</i> , Præst	27. Decb. 1855	1. Jan. 1866
<i>J. C. Bondrop</i> , Urtekræmmer	30. Decb. 1856	3. Jan. 1869
<i>C. N. Lautrup</i> , Etatsraad, Direktør i Enkek.	28. Decb. 1857	† Decb. 1882
<i>O. F. Olsen</i> , Justitsraad, Fabrikejer	21. Decb. 1865	† 16. Jan. 1887
<i>B. Petersen</i> , Justitsraad, Raadmand	28. Jan. 1869	† 9. Febr. 1879
<i>A. E. Reimann</i> , Etatsraad, Bankdirektør.	1. April 1879	
<i>Th. J. Svanekejer</i> , Kammerraad, Kontor- chef i Finansministeriet.	25. Jan. 1883	
<i>L. F. Holmberg</i> , Professor.	24. Marts 1887	
Bogholder.		
<i>Abraham Hvüid</i>	18. Juli 1788	† 20. April 1800
<i>Caspar Købke</i> , Fuldmægtig	9. Juni 1800	† 11. Novbr. 1826
<i>J. C. Lund</i> , Selskabets Kasserer	11. Decb. 1826	† 23. Novbr. 1830
<i>M. Bentzen</i> , Selskabets Kasserer	20. Decb. 1830	† 20. Febr. 1843

Bogholder.	Valgt	Afgaaet
<i>Carl S. Groth</i> , Kapitajn, Urtekræmmer . . .	3. Maj 1843	† 9. Juni 1856
<i>L. Nannestad</i> , Kammerskriver	20. Juli 1856	† 1863
<i>Winge</i> , Fuldmægtig under Generaldirek- toratet.	4. Avg. 1863	† 6. Juli 1866
<i>E. Larsen</i> , Inspektør v. Nicolaj Arbejdshus	3. Avg. 1866	† 25. Decb. 1878
<i>H. A. Kierrungaard</i> , Cand. polit., Assi- stent, f. T. Kasserer i Overformynderiet	1. Juli 1879	
Kasserer.		
<i>Aagaard</i> , Kopist i Rentekammeret . . .	18. Marts 1793	† Decb. 1807
<i>C. Horop</i> , Kontorist hos Mægler Winther	28. Decb. 1807	† Marts 1816
<i>J. C. Lund</i> , Bogholder	22. April 1816	valgt til Bogh. 11. Decb. 1826
<i>M. Bentzen</i> , Kjøbmand	17. Jan. 1827	valgt til Bogh. 20. Decb. 1830
<i>G. Primon</i> , Klædekræmmer, Assessor . .	20. Decb. 1830	† 8. Maj 1860
<i>D. Borgen</i> , Oberstløjtenant	12. Juli 1860	† 1868
<i>J. F. Neumann</i> , Handelslærer	23. April 1868	1. Avg. 1875
<i>C. Borgen</i> , kgl. Fuldmægtig, nuværende Justitssekretær.	4. Maj 1876	

Fortegnelse
over
Selskabets Bøger m. m.

- Protokol* over Administratorer og Repræsentanter fra 30te Avg. 1800—1840.
- Protokol* over Administratorer og Repræsentanter fra 1840 til Datum.
- Kopibog* fra 21de Febr. 1791 til 27de Avg. 1827.
do. fra 14de Sept. 1827 til 22de Decbr. 1863.
do. fra 15te Febr. 1864 til 18de Juni 1881.
- Journal* over indkomne Sager fra 28de Juni 1864 til Datum.
- Administrationens* Mødeprotokol fra 3^{dje} Septb. 1817 til 21de Decbr. 1849.
- Administrationens* Mødeprotokol fra 25de Jan. 1850 til 2^{den} Avg. 1877.
- Administrationens* Mødeprotokol fra 8de Febr. 1878 til Datum.
- Continuation af Resolutions Protokoll udi General Repræsentant Forsamlingerne* fra 4de Februar til 23de November 1801.
- Generalforsamlings-*Protokol fra 15de Marts 1802 til 15de Novb. 1810.
- Generalforsamlings-*Protokol fra 17de Decbr. 1810 til 22de Novbr. 1819.
- Generalforsamlings-*Protokol fra 31te Jan. 1820 til 15de Decbr. 1828.
- Generalforsamlings-*Protokol fra 16de Febr. 1829 til 29de Decbr. 1845.
- Generalforsamlings-*Protokol fra 6te Marts 1846 til 15de Decbr. 1863.
- Generalforsamlings-*Protokol fra 17de Marts 1864 til 21de Marts 1872.

Generalforsamlings-Protokol fra 3dje Decbr. 1872 til Datum.

3 *Pensions-Protokoller*, begyndte 1831, 1849, 1870.

2 *Laane-Protokoller*, begyndte 1861, 1874. Hertil Register over Kavtionister.

De nu i Brug værende Protokoller ere end videre:

3 *Medlemsprotokoller* med Register, indeholdende: Navn, Indtrædelses-Dato, Medlemsnummer, Klasse, Kontingent og eventuelt naar og hvilken Understøttelse modtaget.

Hovedbog.

Ordrejournal.

Statusbog.

Kontrolbog for Beregningen af Kontingent.

Ugeprotokol m. H. t. Af- og Tilgang.

Medlemsfortegnelse ført til Datum.

End videre fører Administrationen (for Tiden Hr. Kontorchef, Kammerraad Svanekjær) en særlig Kontrolbog, der beroer hos den.

Endelig opbevares:

»*Borger-Vennen*« komplet og indbunden fra 1788—1888, samt c. 20 uindbundne Exemplarer af de sidste 25 Aargange.

Regnskaber med Bilag for de sidste 10 Aar.

Ansøgninger for de sidste 5 Aar.

En Pakke Papirer angaaende de Brockske m. fl. Legater.

Biografier

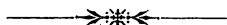
over afdøde Medlemmer af Selskabet, optagne i »Borger-Vennen«.

- Abrahamson, Werner Hans Frederik*, Kapitajn, f. Slesvig $10/4$ 1744, d. $22/9$ 1812.
- Ahrents*, Skræddermester, f. Kjøbenhavn $20/11$ 1739, d. $19/6$ 1791.
- Albeck, Frederik*, Manufakturhdr., f. 1752 Jylland, d. $10/8$ 1790.
- Becker, Joh. Gotfred*, Apotheker, f. Kjøbenhavn $17/7$ 1723, d. $21/4$ 1790.
- Becksted, D.*, Organist, f. Kjøbenhavn $19/2$ 1720, d. $28/1$ 1791.
- Bentzon, Eggert Christopher*, Isenkræmmer, f. Stubbekjøbing $19/5$ 1760, d. $24/4$ 1791.
- Bentzon, Jens Winther*, Provst, f. Kjøbenhavn $23/11$ 1743, d. $19/2$ 1823.
- Bersdorff, C.*, Skræddermester, f. $22/2$ 1723 Krempe i Holsten, d. $28/5$ 1790.
- Biering, Hans*, Urtekræmmer, f. Jylland $14/9$ 1723, d. $1/3$ 1792.
- Billeskou, Vilhelm*, Provst, f. Viborg 1744, d. $2/3$ 1823.
- Birger, Johann Just, von*, Konferensraad, Livmedikus, f. Zelle $8/12$ 1723, d. i Marts 1791.
- Borre, Peter*, Etatsraad, f. Nærheden af Aarhus $5/11$ 1720, d. $20/12$ 1789.
- Brandt, Lavsskriver*, f. Kjøbenhavn $19/9$ 1730, d. $1/5$ 1792.
- Bricksman, Johann Peter*, Farver, f. Kjøbenhavn $1/8$ 1738, d. $22/10$ 1792.
- Brochenhuus, Jørgen Otto Gottlieb*, kgl. Staldmester, f. $14/5$ 1760, d. $31/10$ 1792.
- Brunschau, Murmester*, f. Kjøbenhavn $11/8$ 1744, d. $19/7$ 1791.
- Cassius, Ulrik Adolph*, Slotsforvalter, f. Kjbhvn. $17/2$ 1726, d. $18/4$ 1792.
- Classen, Johan Friedrich*, Generalmajor, f. 1725, d. paa Frederiksværk $23/3$ 1792.
- Colsmann, Joh. Heinrich*, Præst ved ref. Kirke, f. Kjbhvn. $30/9$ 1738, d. $20/3$ 1790.
- Drewsen, Jacob*, Vinhandler, f. paa Strandmøllen $24/8$ 1729, d. $11/4$ 1790.
- Due, Mathias*, Etatsraad, f. Kjbhvn 1722, d. Efteraaret 1790.
- Duncker, Christine*, Grovsmedemester D's Hustru, f. Kjbhvn. $5/5$ 1754, d. $9/5$ 1791.
- Engelbretsen, Peter*, Tobaksfabrikør, f. Kjbhvn. $19/2$ 1756, d. $6/12$ 1790.
- Fibiger, Kancellisekretær i Admiralitetet*, f. Kjøbenhavn $28/9$ 1752, d. $13/6$ 1789.
- Friborg, Jens Christopher*, Urtekræmmer og Kapitajn, f. $12/5$ 1747, d. $22/1$ 1838.

- Germansen, Søren*, Skrædder, senere Extraskriver ved Hof- og Stadsrettens Skiftekontor, f. Randers $13/2$ 1743, d. $31/12$ 1790,
- Gatsche, K. Christian*, kgl. Krudtmester, f. Thronhjems Stift . . . . $24/7$ 1790
- Halse, C. A.*, Melhandler, f. Thyland $12/5$ 1760, d. $15/11$ 1791.
- Hansen, Urtekræmmer*, f. $17/12$ 1753, d. $19/6$ 1791.
- Hansen, Iver*, Høker, f. Vaarmark $28/9$ 1749, d. $11/12$ 1791.
- Henrichsen, Otto*, Slagtermester, f. Kjbhvn. 1726, d. $13/7$ 1791.
- Holm, Oluf Petersen*, Jærnhandler, f. Bagsværd 1732, d. $30/10$ 1792.
- Holtén, Antoinette Cathrine von*, Oberstinde, f. $30/7$ 1756, d. $27/3$ 1791.
- Høiermann, Litteratus*, f. $26/10$ 1765, d. $16/10$ 1791.
- Jacobsen, Tolder paa Tromsøen*, f. Frederikshald $2/4$ 1753, d. $29/1$ 1791.
- Johansen, Andreas Martin*, Grovsmedemester, f. Kjbhvn. $29/10$ 1766, d. $25/6$ 1792.
- Jürgensen, Cathrine Margrethe*, Konditor J.s Hustru, f. $29/9$ 1742, d. $19/12$ 1790.
- Kauffmann, Joh. Fried.*, Klejnsmed, f. Potsdam 1713, d. $20/3$ 1790.
- Kjerungaard, Hans*, Raadmand, d. $12/2$ 1791, 68 Aar gl.
- Kleffen*, Skipper, f. Norge 1708, d. $19/3$ 1792.
- Klokoffsky, Karetmager*, f. Danzig $26/3$ 1734, d. $9/10$ 1792.
- Knudsen, Frederich*, Kjøbmand, f. Tønder $21/6$ 1723, d. $11/2$ 1790.
- Kolstusup, Søren Jensen*, Vinhandler, f. Gundsemagle $8/4$ 1741, d. $29/4$ 1790.
- Kretz, Giertrud Cathrine*, Snedkermester K.'s Hustru, f. Kjbhvn. $12/12$ 1757, d. $18/5$ 1791.
- Langebek, Parykmagermester*, f. Kjbhvn. 1757, d. $23/7$ 1792.
- Lind, Hans*, Brygger, f. Christiania $19/2$ 1728, d. $29/4$ 1790.
- Lindqvist, Handskemager*, f. Rosbye i Sverige 1752, d. $4/10$ 1790.
- Lund, J.*, Hørkræmmer, f. Rejerslev (Sjælland) 1737, d. $4/1$ 1791.
- Lütken, Christian*, Kommandør, f. $18/3$ 1742, d. $13/5$ 1803.
- Lützwow, Johan Heinrich*, Sø-Kapitajn og Tøjmester, f. $27/3$ 1747, d. $20/3$ 1794.
- Lützwow, von*, Kommandørinde, f. $9/4$ 1719, d. $20/12$ 1791.
- Lycke, Lars*, Skipper, f. i Lycken Tyt-Raptiske 1755, d. $13/5$ 1792.
- Mahr*, kgl. Rustmester, f. Kjbhvn. $14/4$ 1736, d. $23/5$ 1792.
- Mandra, Gotfred Hansen*, Sergent, f. Kolding 1740, d. $18/4$ 1796.
- Mittländer*, Fabrikør og Tøjmagermester, f. i Margibshheim ved Culmbach 1717, d. $14/3$ 1791.
- Moltke, Adam Gottlob*, Greve til Bregentved, f. $10/11$ 1710, d. $25/9$ 1792.
- Møller, N.*, Stads-Bedemand, d. $16/5$ 1791, 64 Aar gl.
- Noer, Jens*, fhv. Spisemester paa St. Hans Hospital, f. Ribe . . . . , d. $5/9$ 1790.
- Norum, Truels Sivertsen*, Sø-Kapitajn, f. Grimstad 1744, d. $19/5$ 1794.
- Nørager, Jens*, Overgraver ved St. Petri tyske Kirke, f. Fyen $26/9$ 1720, d. $1/5$ 1790.
- Palludan*, Litteratus, d. $3/10$ 1791, 27 Aar gl.
- Petersen, A.*, Brødbager Petersens Hustru, f. Kallundborg 1742, d. $5/1$ 1791.

- Petersen, Peter*, Urtekræmmer, f. Nærheden af Christiania $6/1$ 1754, d. $19/10$ 1790.
- Plokrose, R. A.*, Sekretær, f. Kjbhvn. $17/6$ 1751, d. $4/5$ 1792.
- Prokross, Friderich*, Sværdfejer, f. Kjbhvn. $23/5$ 1747, d. $3/4$ 1790.
- Rasmussen, Falkenberg Peder*, Isenkræmmer, f. Kjøbenhavn $18/11$ 1745, d. $30/4$ 1790.
- Rasmussen, Jens*, Slagtermester, f. paa Vennegaard i Rivers Skov (Sjælland) $13/4$ 1738, d. $11/1$ 1791.
- Rasmussen, Ole*, Slagtermester, senere Brændevinsbrænder, f. Vennegaard 1713, d. $22/4$ 1790.
- Reinhardt, Christian Adam*, Kirurg, f. Kjbhvn. $29/1$ 1753, d. $1/8$ 1792.
- Rosbjerg, Hans*, Kjøbmand i Sorø, f. Herlufmagle 1723, d. $9/4$ 1790.
- Røer, Knud*, Hørkræmmer, d. $4/6$ 1792, 41 Aar gl.
- Scheel, Conrad*, Slagter, f. Kjbhvn. Februar 1749, d. $10/2$ 1790.
- Schmidt, Hof-Blikkenslager*, f. Halle 1712, d. Kjbhvn. 1791.
- Schou, Amts-Kirurg*, f. Kjbhvn. $30/10$ 1740, d. Juli 1790.
- Schrøder, Prokurator*, f. Sæby Mølle (Præstø) $10/2$ 1738, d. $5/3$ 1791.
- Seizberg, Simon Philippus Neriuss von*, Selskabets første Bud, f. i Straubingen i Kurfyrstendømmet Bayern $16/4$ 1729, d. $27/5$ 1790.
- Sibbern, Friderich Gabriel Gottlieb*, Kirurg, d. $3/11$ 1794, 50 Aar gl.
- Smidt, Koffardi-Kapitajn*, 44 Aar, f. Grenaa, d. Baltimore i Amerika 1790.
- Soelberg, Christian*, Kopist, f. Kjbhvn. $19/7$ 1764, d. $2/6$ 1790.
- Stabeck, Petersen Svend*, Værtshusholder og Bud, f. Hallen i Sverige i Maj 1730, d. $17/10$ 1790.
- Stibolt, Ernst Wilhelm*, Kommandør-Kapitajn, f. Christiansø $14/2$ 1742, d. $29/2$ 1796.
- Storck, Mogens*, Fuldmægtig ved det kgl. Sølvkammer, f. Kjøbenhavn $22/10$ 1749, d. $10/7$ 1790.
- Webert, Benjamin*, Skomager, f. Stockholm 1740, d. $14/3$ 1791.
- Wegener, Generalmajor*, f. Eutin $8/3$ 1724, d. $11/5$ 1792.
- Wenge, Severin Nielsen*, Mægler, f. Holbæk $15/5$ 1746, d. $9/3$ 1790.

Borgervennen

No. I.

T a l e

til

Hans Kongelige Hoied
Kronprindsen.

Kiøbenhavn 1788.

Trykt hos J. S. Morthorst, boende i Pilestræde
No. 11 Litt. B.

Facsimile af Titelbladet til det paa Universitetsbibliotheket
bevarede Exemplar.

Til Læseren.

Ikke uden den ydmygste Begiering til alle forekommende høie og lave veltænkende Borgere, at antage og læse dette lidet Stykke med den Ærbødighed, de skyldte vores ædle Kronprinds. Enhver bedømme dets Værd, udbedende Critici milde Dom, da jeg ingenlunde hører til disse Tidens lærde Smørere, men taler Sandheds upolerede Sprog, og det behøver jo ingen Sminke. Jeg har holdt det for min Pligt, i dette Blad, at tale som Borgerven til vores naadige Kronprinds, som Borgernes og Rigeres store Haab og Beskyttere. Skulde dette finde Bifald, og give mig Anledning til Fortsættelse, udbeder jeg mig ærbødigst retsindige og tænkende Borgeres grunde Tanker tilsendt ved Bogtrykkeren, og min Borgerven er villig at bekendtgjøre dem. Det turde trænge for Monarken og vores naadige Kronprinds, en ledig Time give Anledning at blive den borgerlige Forfatning bekendt fra den rette Side, og ikke blive ganske unyttig, da den ædle Skrivefrihed ligesom byder os at tale.

Forfatteren.

Ædle, dyrebare Prinds! de Cimbrers Tronfølger i Norden; hvor Tapperhed, Tarvelighed, Duelighed, Ærlighed og Ædelmodighed altid har været hellig, og enhver ligesom kappedes at vise sig, hvor det gjaldte Kongen og Landets Ære og Vel. Lad den Gud, der skabte Dig, lede Dig til Viisdom, kiende Rigerne, Staden og Dine Borgeres Forfatning! den Gud, som bestemte Dig blant den store Hob til at regiere! den Gud, som bevarede Dig, til Trods Forfølgerne, styre alle Dine Foretagender, Kongens Søn, Rigerne og Borgernes store Haab. Dyrebare Prinds! lad ikke deres Haab være forgieves! lad Rygtet tale Din Roes, og Smigrerie blive stum! enhver ærlig Dansk og Norsk ønske Dig det, — og Viisdom; enhver agte paa Dine Skridt og Foretagende; enhver bukke for Dig med Ærbødighed; troe ikke at alle ere Dine Venner; lær med Opmærksomhed at kiende den oplyste og sminkede Norden, og Hof-Sproget; prøv Dine Fortroelige; kast et Øie tilbage paa Dine Forfædre; undersøg nøie førend Du straffer, da den sande Retfærdighed og udmærkede Viisdom haver ubøielige Fiender; søg det Almindeliges Høiagtelse og Borgernes Kierlighed; forkast ikke den Ringes Bøn, lad saavel Herren som Tieneren finde Din Magt, naar han fortjener det; Du bliver stor og elsket af det Folk, der vist bevarer Dig trygt paa din Trone, naar Smigreren skumlende skiuler sig under Masken, og søger Din Undergang, skal han blive til Skamme, og forsvinde i Tanken; Adelen og Borgeren leve lykkelig, følge deres Fædre, — det Regimente uovervindelig; Tvilling-Riget, et tappert Folk, sværge ved Thor, og blive ubrydelig; vær varsom, at Byrden ikke trykker dem, at Landets Love haandthæves: de stride tappert, og ere enige, hvor det gjelder Æren og Ret; betragt Mennesket, og undersøg dens Værd; kast et Øie paa den døende Konge i al sin Pragt, i al

sin Høihed, med al sin Magt, og undersøg et tænkende Øieblik: den usle Betler ved Ledet, opgivende Sielen paa et Bundt Straa, hvor nogle elendige Pialter ere alle Eiendommene, og det store og uendelige Viisdoms Dyb bliver dunkel, Philosophen taber sig i Tankerne, Actisten standser, og den bydende Monarch, saavel som Betleren, ere forsvundne, Verden beholde allene Eftermælet, at bedømme deres Værd. Skaberen bestemt Maalet, ikke Millioner, ingen menneskelig Magt formaae at kalde dem et Øieblik tilbage, den oplyste Verden, Borgeren, Bonden, saavel som Betleren, veed de ere ikke mere unyttige, de kiende deres Værd, og Menneskets ædle Bestemmelse. Tyrannie har altid været det tappre Norden utaalelig, enhver kiender deres Konges milde Regiering; den Forurettigede, Fortrængte og Undertrykte er overbeviist, at ikke Regenten, men Egennyttighed under Ondskabs smigrende Maske, ere Redskaberne, der foraarsager deres Onde, der gjør Byrden utaalelig; og hvem, uden Du, dyrebare Prinds! antager deres Sag, naar den egennyttige smigrende Ondskab, stolt af sine Patroner med sine Venner, bliver den Klagendes Dommer; understaaer han sig at gaae videre, og indgiver Klage, sendes den ufortøvet til Undersøgelse, han bliver tiltalt, og afviist med Foragt, Misfornøielse indfinder sig, og det store Bud lyder med Stormklokken: Høit er Herre-Bud, men høiere er Guds Bud, der har unægtelig skabt Mennesket til Frihed, og indprentet Naturens Lov. Trætter og Ruiner blive almindelige, Fattigdom indfinder sig, Fortvivlelse driver til Udsvævelser, og den sande Agtelse tabes ved Foragt. Den virksomme, duelige og ærlige Borger bliver Bedrager og Forbryder, Uretfærdighed og Bedragerie spiller Mester, endog paa en Tid, da Fred og Rolighed, Frugtbarhed og Guds overflødige Velsignelse, Konster og Videnskabers Udbredelse, Fabriquers Anlæggelse, Pakhuses Opbyggelse, under den mildeste Regiering, burde aabne os Kilder til at samle Skatte, og leve glade. Den sande borgerlige Rolighed er tabt; Handelen,

som Staden og Landets sande Flor, og Kilden til vores Lyksalighed, ved Borgernes Flid, ligesom ere dræbende Ødelæggelser, der allene tiene til Bedragerens Skiul; Yppighed og Pragt stige, ligesom Armod, indfinde sig Jøder og Aagerkarle, samle Borgernes Eiendomme og ere beskieftigede at bringe dets Værdie til Fremmede, der kiende Sølvet, og lader os nøies med Pletgoods, der fornøie vores Modelyst med Glimmeret, og søge deres Fordeel paa Landets og Stadens Undergang. Den sande ædle oprigtige Ærlighed, tilligemed gamle gode Ducater og Mynter, stegne til høie pro Cento, og næsten ikke mere tilfals. Procuratorerne bestemme vor Skiebne, Hamburg vor Cours, Frankerige og Engeland vore Klædedragter, Adelen og egennyttige Herremænd vore Producters Værd, og Vare-Magaziner, Øvrigheden blive lunken. Følsomhed har tabt sin Kraft; Ærlighed og Duelighed, uden Patroner og Penge, unyttig; den, som fra sin Ungdom har gjort sig nyttig i sit Fag, foretrækkes, og bliver sielden agtet; hans Foresatte afviser ham med Foragt; Undertrykkelse bliver hans Løn; Lyst og Arbeidsomhed forsvinder, og Embeder blive slet forvaltede; Baller, Selskaber, Concerter, Comedier og Klubber, maae ikke forsømmes; Contoires Forretninger kan altid, naar der gives Tid, besørges; Supplicanten kan bie, og Borgeren komme igien. O! dyrebare Prinds! hvilken Skiebne for en Stad, der have tænkende og følsomme Borgere, der ønske, søge og stræbe forgieves, at blive Kongen, Landet og dem selv nyttige, at see sig indviklede i et saadant Labyrinth, hvor hverken Ærlighed, Redelighed eller Duelighed kan trænge igiennem, eller bliver agtet; hvor enhver ligesom behøver at være Jurist for at være ærlig, at han under Retfærdigheds Maske, paa sine Medborgeres, ja ofte paa sin Konges Bekostning kan sætte sig i Anseelse, uagtet han føler sin Pligt, som han ikke kan følge, eller maae nødes til at dæmpe, for at holde Ligevægt; menneskelige Følelser og Agt for Skaberen, tabe sig. Kongen og Adelen, som Kiøbmænd,

og Kiøbmænd i Stats Affaire, blive unyttige: de første blive bedragne, og miste deres Formue paa Landets Regning; Udlændinger indlader sig villig, og søger mere Tieners end Herrens Venskab, og disse tilhobe gjør det sande Bytte: de sidste blive unyttige Tienere, og naar deres Formue er tabt, blive de og deres Familie, Kongen og Landet til Byrde; den arbeidsomme Kiøbmand, med al sin Umage, bliver en Bedrager, og det Almindelige i Staden taber sin Credit; Banqverotter blive almindelige, Strid og Uenighed bliver en Følge; Capitalisten og Actie-Eieren faae store Doms-Acter og Documenter, isteden for deres Capitaler, Renterne tilligemed Fordelen ere forsvundne i Haabet, Slutteriet bliver et almindeligt Hospital, Hof- og Stadsretten bliver uendelig; Procuratorerne med Fuldmægtiger, Lærlinger og deres Drengue utallige, der ligesom gode Procuratorer ere nyttige, da Staden og Roligheden ikke til liden Fordeel, bliver mange og slette, kan man med Grund sige farligere og mere anstikkende i en Stad, end Pest, Krig og Dyr-tid; da vore Love ere saa indviklede og vildsomme, at endog de beste Jurister løbe som oftest Fare, og feile. Jeg er overbevist, at Skumleren og Smigreren besmykke dette med de store Fordele, Hof- og Stadsretten aarlig indbringe Hans Majestæts Kasse; mens naar det naadigst betragtes fra den rette Side, hvor mange gode og virksomme Borgere, der aarlig blive ruinerede og indviklede i en saadan Vidtløftighed, at de neppe mere staae til at redde, og følgelig for Kongen og Staden tabte, og blive i den Sted dem til Byrde, saavel som en Mængde høiædle, velædle og simple Betientere og Arkskrivere, der ere Hans Majestæts Kasse og Borgerne til en unyttig Byrde, og ere tvungne til at arbeide paa Stadens og Borgernes Undergang; da disse kunde være nyttige Borgere, og indbringe Kongen og Byen Fordele; Tabet bliver unægtelig Kongen og Stadens, som Millioner ikke kan erstatte, naar den almindelige Credit er tabt; Fattigdom, Lige-gyldighed og Ladhed, stegen til Modenhed. Sandelig

mere end menneskelig Viisdom udfordres til Opreisning. Ædle, dyrebare Prinds! Borgernes og Rigernes store Haab; bed Kongen, Din og vores naadige Fader, at et trykkende Onde ikke ødelægge os; søg hans Raad, og arbeid med ham; den store Skabere og Bestyrere forlene Dig Viisdom, ærlige, dydige, forstandige og uegenlyttige Raadgivere, det ønske hver ærlig Dansk og Norsk, Landet og Staden bliver velsignet, og enhver raabe af Hiertet: Længe leve Kongen, hans Søn og deres ganske Slægt.

Afsked i Steden for Pas.

Jeg har nu næsten i tvende Gange hele 24 Timer studeret paa, at give min gode gamle ærlige Ven et Afskedspas, da han har besluttet at forlade mig, og prøve sin Lykke, thi han heder Borgervennen, og har nu næsten i 10 samfulde Aar staaet i min Tieneste, og det koster mig (det kan de troe) megen Kummer at lade ham gaae; men hvortil skal jeg bruge ham, og at give ham et Skudsmaal, som han fortjener, det koster Hovedbryd. Jeg har begyndt som sædvanlig, og Skik og Brug er: Nærværende N. N., og sluttet som de vel kan tænke, med Recommendation til alle forekommende Høie og Lave; men jeg har atter hundrede Gange forandret det, da jeg betænkte, det kunde lidet nytte min Ven, og tilligemed var det saa gammeldags, at saadant Sludder staaer kuns lidet til Troen, og er mere en Sædvane end nyttig; da man allene seer deraf, hvem den eller den har havt den Ære at tiene, og hvem har ikke saa megen Levemaade i disse Tider, at han jo giver den største Skielm et saadant Afskedspas, for, som det hedder, at blive ham qvit paa en honet Maade. Da jeg nu hverken har, eller kan vente, at faae Stemme i Raadstuen, og min Ven er desuden lidt mere end Tiener, kan han ikke engang vente at blive Raadstue-Betienter eller Politie-Tiener ved min

Hielp, som han har særdeles Lyst til, da man har sagt ham: naar han først var dette, kunde han vente i det ringeste at blive Graver. Jeg kan kun give ham en slet Trøst, da han har været Borger og Handelsmand, som man saa let kan blive i disse Tider; men uheldig, som andre flere; og man hjælper kun sielden saadanne, naar de har været saa ærlige at de ere fattige; og desuden er han, som de vel (uden jeg har nødig at sige dem det) kan tænke, mine Herrer, en gammel Dreng. Hvad skal jeg da gøre? Som de seer, er jeg forlegen med ham; og lade ham saaledes løbe, var jo ganske uforsvarligt, da han har tient mig ærlig og tro, saalænge jeg kunde bruge ham; men nu ere vi næsten lige rige. Endelig til al Lykke faldt det mig ind at spørge ham, om han ingen Pas eller Skudsmaal havde fra sine gamle Herrer? Svaret var: Nei, han havde aldrig begieret nogen, og troede ikke, at han behøvede noget, da han havde sit Borgerskabs Brev, som han ærlig og redelig havde maattet betale, som billig var, og desuden altid giort Rede og Rigtighed for sig, som en ærlig Mand, og tilige var hans Navn saa almindelig bekiendt, at han troede det var ham nok, da han allene søgte borgerlig Bekiendtskab. Jeg blev glad, som de vel kan tænke, og ønskede ham megen Lykke, uagtet (imellem os) mine Herrer, jeg vil ikke mistrøste ham, er jeg bange, han bliver bedragen. Jeg var allene fornøiet, at han ikke vilde gøre sin Lykke ved Hoffet, eller i det juridiske Fag, og forsikrede ham, at jeg altid skulde tage ham i min Beskyttelse, saavidt det stod til mig, og fandt han ingen anden Leilighed, kunde han uden Bekymring vende tilbage, og jeg var villig at dele min Lykke med ham. Dermed gik han, og jeg, saavelsom min Kone (det kan jeg oprigtig sige dem) vare meget bekymrede, at han kom tilbage uden Hielp. Hermed nok, hvem veed hans Lykke? Verden er dog vel ikke saa ond, som man troer.

Borgervennen

Nr. 2.

Borgerne, og enhver Dansk,
vigtige, men uopløste

Tanker,

samt

nogle kritiske Skilderier

uden Glas og Ramme.

Kiøbenhavn 1788.

Trykt hos J. F. Morthorst, boende i Pilestræde
No. 11 Litr. B.

Til Læseren.

Jeg kan ikke undlade at erindre mine ædle og gunstige Læsere, at jeg er kuns Borger, og Borgerven, og bede dem, som have læst mit første Nummer, vilde antage og bedømme samme, saavel som dette, ikke som lærde Fostere af et udvalgt Genie, men som borgerlige og simple Tanker, da jeg skriver allene, fordi jeg finder en Lyst til at skrive, og have den Fornøielse, at see mine Tanker paa Tryk. Vær iligemaade forsikret, at jeg ikke skal bebyrde deres Læselyst med tørre Oversættelser, eller prange med udenlandske Vittigheder, saa længe vi have danske. — Jeg forbinder mig desuagtet ikke til nogen vis Tid, at udgive disse Blade, men lader det komme an paa min Skrivelyst; dog skal jeg ikke opholde deres Læselyst over fiorten Dage imellem hver. Imidlertid vilde de, som have Lyst, og finde Fornøielse i at have disse Blade tilsendt, behage at indsende deres Navne og Boepæl til Bogtrykkeren, hvorfra de skal blive enhver tilbragt, saa snart de forlade Pressen. Ligeledes forsikrer jeg dem, at indskrænke mine Tanker, saavidt mueligt, i den borgerlige Forfatnings System, allene søge deres Venskab, og fornøie deres Læselyst, bedende enhver endnu, som forhen, at komme mig til Hielp, der have samme Lyst, som jeg, da jeg veed, at Borgerne ere dog lige saavel tænkende Væsener, som andre Mennesker, om ikke alle vittige. Saa meget veed jeg, at ere de ikke Adel, saa have de dog adelige Friheder, altsaa ikke Slaver; men at nogle Daler kan gjøre en Borger, og 12 Rdlr. 3 Mk. en privilegeret Handlere, det er vel saa.

Et Rige, Fyrstendom, eller Residentsstad, der have en ædelmodig og bydende Regent; indsigtfulde, agtede og fortiente Adelsmænd, have vel uendelig meget. Derpaa ere de preusiske Stater jo sande Vidner, der under svære Afgifter, og ustandene blodige Krige, leve i Velstand, uden at Landet er i Gield, men endog have store Rigdomme i deres Skatkammere. Ja man seer endog af den preusiske Calender, hvad uhyre Summer Regieringen aarlig anvender til Undersaaternes Opkomst, og vidtløftige Fabrikers Anlæggelse. Men mangle vi vel meget af dette i vores Lykke? Have vi vel Aarsag at beklage os, der leve i danske Stater, under den mildeste og naadigste Regiering, i den ønskeligste Fred og Rolighed? og dog høre vi saa megen Jammer og Klage af de flestes Mund. Kiøbmændene over Handelens Aftagelse; Fabrikanterne, at de mangle Afsætning paa deres Vare; Professionisterne, at de ikke have noget at fortjene; denne over Bedragerier, og ingen Ret kan faae; Bonden over sit svære Arbeide, og den ringe Priis hans Vare ere udi; andre Skatter og Udgifter ere dem for svære. — Slette Tider, siger man. — Jeg spørger: have vi Misvext, Dyrtid, Krig, eller paalægger Regieringen os sværere Skatter eller større Udgifter, end forhen? Man siger alle nei, aldeles ikke. — Hvad er da Aarsagen? Ingen veed det, siger de. Altsaa maa det være en Feiltagelse. Alle raabe dog paa, at Omstændighederne i den borgerlige Forfatnings Systemer bliver aarlig og daglig slettere. Sandelig, kiere Medborgere, vi maa unægtelig selv være Skyld deri. Men hvorledes, ere vi da alle Forødere eller slette Huusholdere? Det vil ingen beskyldes

for, og siger almindelig Nei. Hvorledes skal jeg da forstaae det? Regieringen er mild og naadig, Fred og Rolighed i Landet og Staden have vi, overflødig Guds Velsignelse af alle Ting for ringe Priser have vi, Pakhuse, Skibe, Fabriker og Kiøbmænd have vi, fornuftige og indsigtfulde Mænd og Folk mangle vi jo heller ikke; vi maa være efterladet, og ikke paapasselige nok. — Ha, ha, Penge mangle vi, hører jeg de fleste klager; ikke andet, er det alt. Det er nok sige de, og hvor skal disse komme fra, naar her er intet at fortiene? og vi har intet at sælge til andre. Men kan vi ikke fortiene Penge hos andre, der har Penge? Dertil ere de alt for indsigtfulde, og snarere søge at vinde fra os; tilmed er Krediten ikkun liden, og vore Papiirpenge i slet Priis hos andre. — Jeg maa sige dem, mine kiere Medborgere, nu er jeg næsten forsagt, uagtet her nødvendig maa være en Feil paa vores Side, og noget maa ligge skiult i Statens eller den borgerlige Forfatning, der trykker os.

Jeg vil give mine kiere Læsere og Medborgere nogle Skilderier, for at fornøie deres Læselyst, imedens at vi nøiere overveie foranførte, om det er mueligt at give en Oplysning, der er antagelig. Imidlertid beder jeg, de vil have mig undskyldt, om jeg ikke efter Ønske kan oplyse denne saa vigtige Sag, og ansee det, som en beskikket Skiebne, der ikke kan undgaaes, udbedende mere indsigtfulde og tænkende Borgeres og Landets Venners Oplysning, som villig skal blive bekiendtgiort, naar de ere af den Vigtighed, der fortiener det. Vær imidlertid ved et frit Mod, mine kiere Medborgere, og fornøi dem med mine Skilderier.

Men førend jeg fremlægger disse Skilderier, maa jeg erindre mine Læsere, at de ere Oldsager, som jeg har et meget gammelt Manuskript at takke; dog desuagtet paastaaer jeg, at ingen skal have Ret at fordre Originalen, uden hvem der finder sig truffen, og han maa betale mig. Finder de ingen Liebhabere, som jeg haaber, da har jeg afkopieret dem saa nøie, som mueligt, er jo

allene Papiret spilt, og Bogtrykkeren har fortient Penge. Jeg vil indføre dem, saavidt mueligt, Ord til andet saaledes, som min salig Faders Farfaders, Fader, har optegnet dem, og som jeg troer, er over hundrede Aar siden; men da han har forglemt at skrive Aarstal paa Manuskriptet, kan jeg ikke med nogen Vished sige, paa hvad Tid det er skrevet; dog dette veed jeg, som min salig Bestefader har fortalt mig, at han har været en af disse Tidens Philosopher, og en af Raadets Lemmer i en vis Stad eller Herresæde i Tydskland, som ikke mere falder mig ind. Endnu maa jeg erindre mine Læsere, at Manuskriptet er gammel Plattydsk, meget uforstaaelig og ulæselig skrevet, saa jeg haaber, de overseer smaa Feil. De ere vel nysgierige, og jeg vil ikke opholde dem længere. Her ere de, saaledes som jeg har forstaaet dem.

Med disse Skilderier (siger han) har jeg fordrevet mangan en ledig Time paa en behagelig Maade, og snart forestillet mig at være en bydende Regent, snart en Borger, og derefter den uselste Tigger. Mit Lysthuus er her mit Observatorium, hvor jeg har en fri Udsigt i den aabne Sø. Jeg seer her et stort Skib ganske sagte med fulde Seil at passere; det forekommer mig ligesom et lidet Kongerige, der indbringer sin Konge og hans Undersaatter fornøden Underholdning, naar den regieres og bruges, som den bør, og derimod ved en slet Regent, og Anførsel, bliver ødelagt, taber sin Nytte og de Fordele, saavel Kongen som Undersaatterne kunde have; Skibe ligeledes ved sit rette Brug indbringer saavel Eieren som Skipperen og Folkene Levebrød; men ligger den derimod stille, fortiener den intet, og koster sin Eiere Penge; Folkene fortiene intet, og sætte daglig til. Er det derimod i Farten, kan den fortiene Penge, underholde sit Mandskab, og indbringe Eieren betydelige Fordele, naar han har Indsigt, og kiender nøie Skipperen og Styrmandene, som han nødvendig maa anbetroe dens Førelse, og heri maa han vise megen Forsigtighed i at vælge duelige og indsigtsfulde Mænd, hvorpaa saavel Skibets,

som hans egen Lykke, beroer, da disse ved at commandere deres øvrige Mandskab, gjør Skibet brugbar, og holder den fornødne Oeconomie. Vinder den da ikke paa alle Reiser, og en eller anden Speculation mislykkes, søger de omhyggelig at oprette det; og den indsigtfulde Eiere veed altid at hielpe sig saaledes, at han holder Balance, og Folkene have deres fornødne Underholdning, om ikke overflødig, saa dog uden Mangel. Fortiener den nu ved en uventet indløbende Hændelse i et eller flere Aar over-extraordinair meget. Èr Eieren saa indsigtfuld og forsigtig, at han giemmer det, for at anvende det paa en beleilig Tid, naar et eller andet ulykkelig Tilfælde, som han ikke forud kan indsee, maatte indtreffen, at han altid kan holde den fornødne Ligevægt, og komme saavel Skibet som Folkene til Hielp, naar det behøves. Er han derimod saa uforsigtig, eller saa indtagen af Skipperens og Styr-mændenes smigrende Udsigter, som de veed at forestille ham, at lade Skibet prægtig udpynte, overøser Folkene med store Velgierninger, at hans Fordele og endeel paa de herlige uvisse Udsigter gaaer ham af Hænderne, og blive Skibet og hans visse Fordele til Last, i det glade Haab, at opmuntre dem til desto mere Flittighed. Tager han, som oftest, feil, da saadanne Folk ikke gierne veed at skikke sig deri, eller rettere sagt, kan taale at have for meget paa engang, og ere for det meste slette Huusholdere, forøde og fortære ofte paa en eller to Dage det, de kunde have Got af i et heelt Aar, og endnu det, som verre er, at at han for sin gode Villie giver dem Smag paa Overflødheds og Vellysters Sødheder, der behager, og gjør dem Arbeidet med Maadelighed desto surere; saa han, som oftest, for arbeidsomme, ordentlige og fornøiede Folk faaer magelige, uskikkede, fortrødene og uforføielige, allene ved det de have faaet Smag paa Vellyst og Overflødheds, som de før kun kiendte af Navnet, og vare fornøiede med lidet, der nu er bleven dem utaalelig, og gjør dem knurrende imod deres gode Herre, der ikke længere seer sig i Stand til at give dem

saa rige og anseelige Belønninger for deres Arbeide, da de glimrende Udsigter ere forsvundne, mislykket og udfalden til almindelig Tab. Han indseer nu for sildig sin Feil, og spørger sin Skipper og Styrmand til Raads, der endnu ere snedige nok til at smigre ham med det uvisse Haab. Han forestiller dem kierligen og fornuftig Tidernes Forandring, at der er ikke mere den Fortieneste, som har været, henviser dem til Virksomhed og Arbeide; giver dem Udsigter og Løfter, der ere ham ikke muelige at opfylde. De ere glade i Haabet, gjøre Gield, søge Udflugter, for at fornøie deres gode Smag, og leve glade paa andres Bekostning, og vente, som de sige, bedre Tider. Arbeidet bliver dem daglig besværligere, og Fortienesten utilstrækkelig. Skipperen og Styrmandene, som have vidst at benytte sig af deres Herres Godhed, søge deres Fordele, og aagrer med deres Fortienester. Herren sætter aarlig til, kommer i Gield, bliver dem skyldige og forbundne, og nu ere de virkelige Herrer, og behandle Mandskabet efter eget Gotbefindende. Disse ere gioldbundne, og synke daglig dybere, tabe Lyst og Arbeidsomhed, og henfalde til Udsvævelser. Skibet forfalder, og bliver ubrugelig, her skal en Hovedreparation til, det koster store Penge, og hvor faae vi dem fra? Herren har ingen, han maa paa nye gjøre Gield, Folkene trænge til ham om Forskud, han er ædelmodig og ømhieret, men i Gield ligesom hans Folk. Han udstæder Vexelbreve til dem, de maa give uhyre pro Cento for at anbringe dem, baade han og hans Folk tabe deres Credit. Han foregaar dem med Exempel paa Tarvelighed; men det har kun liden Virkning. Folket er misfornøiet, Skibet bliver liggende, og venter paa sin Skiebne, som intet kan udrette uden Folk, og med misfornøiede, modløse og forgioldede Folk er intet stort at udrette. Det er altsaa ikke Skibets Skyld, at det ligger unyttig, og ikke gjør den Tieneste det burde og kunde, at Eierens er sat i Forlegenhed, og Folkene uden Næring. Men er det da Eierens Skyld,

der for sin Godhed og Ædelmodighed er bleven ført bag Lyset? Det forekommer mig, at Skipperen og Styrmandene, der have været egennyttige Smigrere, og burde have kiendt deres underhavende Mandskab bedre, ikke ført baade Herren og Folkene i Forlegenhed for en lumpen Vindings Skyld. Det forekommer mig, siger jeg, at disse ere mere at dadle, og i mine Øine foragtelige. Og naar jeg skulde være Dommere, straffede jeg disse som nedrige Forbrydere, og tilraadede deres Herre at give dem Afsked, og at søge herefter med mere Varsomhed bekiendte ærlige, duelige og erfarne Folk, uagtet jeg veed in Jura, bliver vel Eieren ene den Skyldige; og det heder: hvorefore har han ikke bedre seet sig for? Men hvor let er ikke den beste og ædelste Principal ført til Bettelstaven af egennyttige og slettænkende Betientere. Det gaaer vel mangan god og veltænkende Regent ikke meget bedre, naar han umiddelbar lader sig lede af sine omringede høiadelige Bestyrere, og ikke selv er mægtig og indsigtfuld nok at afværge og indsee deres smigrende og glimrende forestillende Udsigter til deres Fordele, og forekomme deres Anslag, førend baade han selv og Undersaatterne ere satte i den yderste Forlegenhed, og da ere gode Raad dyre.

Jeg er allerede saa dybt indhyllet i mine vigtige Betragtninger, at den flittige Seilere alt er passeret saavel mine Øine, som mit Observatorium, og min Mave fordrer en Forfriskning. Jeg ønsker derfor min gode Skipper en lykkelig Reise: og gratulerer af mit inderste Hjerte det Land eller Rige, der have en indsigtfuld og bydende Regent, som haver fortiente, duelige og uegennyttige Adelsmænd, og beklager dem, der mangle disse; ønsker dem taalmodig at bære deres Skiebne, og vente bedre Tider.

(Fortsættelsen følger).

Borgervennen

Nr. 3.

Deres Velædelhed

Herr B . . . . S

til skyldigst Giensvar paa bekomne Skrivelse
af 10 Martii dette Aar,

samt

de kritiske Skilderier

fortsat.

Kiøbenhavn 1788.

Trykt hos J. F. Morthorst, boende i Pilestræde
No. 11 Litr. B.

*Deres Velædelheds Hr. B . . . . s, til skyldigst Gien-
svaar paa bekomne Skrivelse af 10 Martii d. A.*

Det glæder mig ikke lidet, at være beæret af saa retskaffen og indsigtfuld en Mands Skrivelse, som Deres, der røber ikke allene en dem saa egen indsigtfuld, ædel og grundig Tænke- og Skrivemaade, der gjør Dem Ære, som Deres store og erfarne Udsigter i det menneskelige og borgerlige Liv, der har gjort Dem Verden og dens forskiellige Beboere bekiendt. Intet skulde fraholde mig offentlig at bekiendtgjøre Deres Skrivelse, dersom ikke den Ærbødighed, jeg skylder Dem i at adlyde Deres Befaling, at De ikke vil have det, holdt mig tilbage, og betager saavel mig selv som indsigtfulde Litteratur kiendende Læsere den Fornøielse, at see og læse saa fortient og vigtig en Skrivelse i Trykken, der er det værdig, og allene lade os nøie med en Besvarelse, som jeg dog ikke formoder skulde være Dem imod, naar jeg allene er saa lykkelig at udføre den nogenledes efter Ønske; intet Ønske skulde være mig behageligere, end denne, der have saa megen Indflydelse i den borgerlige Forfatning; og intet er vanskeligere, da de meste Steder i Deres Brev fordrer ikke allene at være Tingene nøie og Practici bekiendt, men endogsaa at besidde fornøden Kundskab og Indsigt, for at være stærk nok til at besvare Dem. Andre paalægge saadanne Pligter, at de næsten ikke ere muelige at besvare, uden at være anseet for ondskafuld og misundelig, udsat for enkelte Selskaber og Personers Dadel, der kunde have slette Følger, om det endog vare beviislige Sandheder. Alt dette kunde og burde vel afholde mig fra at besvare Dem offentlig; men jeg kan ikke nægte mig, at gjøre mine

Læsere bekiendt med en saa retskaffen og borgerlig tænkende en Mands Indsigter, som Deres, ved at besvare dem offentlig, uden at røbe Navnet, og desuden paa-lægger De mig det, hvor gierne jeg havde undslaae mig derfor, endog ved Deres Vens idelige Erindringer, saa jeg maa adlyde, saavidt min ringe Indsigt og Tiden det tillader. De ønske, (behager det Dem at udlade sig) at vide mine Tanker om Kiøbmandstanden i Almindelighed, hvad der giver Anledning, at Kiøbstæderne i Dannemark, og i særdeles Kiøbenhavn, er saa vrimlende med Kiøb-mænd, og de saa kaldede Handels-Commissionairer og smaa Boutiqvehandlere. At saa faa iblant dem kan holde Balance, og neppe begynde, førend de ere færdige og forarmede. Det er ikke min Mening, sige De, om Grossererne og betydelige Handelshuse, som jeg vel indseer, oftest maa løbe betydelige Hasarter, og gjøre vidt udstrakte Speculationer, der kan bringe dem i For-legenhed, saa meget som Commissions og de smaa Handlende. Disse de ikke indseer at have Risico, der kan forvolde dem nogen betydelig Tab, og dog, som man seer, gjøre Opbud og Fallitter i Hobetal? — Vel sandt, Fallitterne ere som oftest ikke betydelige; men at disse efter de Tanker, jeg gjør mig over Handelen, ere de Aarsager, der forvolde den slette Kredit, hvorunder saa mange forstandige, kyndige og redelige Handelsmænd maa lide, og ofte imod deres Villie nødes at gjøre dette saa forhadte Skridt (Fallit). Jeg troer ikke at kunde be-svare Dem bedre, og med mere Fuldkommenhed, for at overtyde Dem, hvorfra den vrimlende Hob kommer, end naar jeg besvarer Dem med Hs. Velærværdighed Hr. Lauritz Muuses egne Ord, i hans Afhandling om danske Kiøbstæders Opkomst, hvor han siger: Nu er Kiøbmand-standen ligesom David, til hvilken hver Mand, som var i Gield, og hver Mand, som var i Hiertens Bedrøvelse, samlede sig. Alle, som enten ikke gider, eller ikke kunde gjøre andet, ville staae med Vægtskaalen i Haanden; men det bliver ikke den Vægtskaal, hvormed Retfærdighed

staaer afmalet. Skoemageren, som ikke længere vil sye Skoe; Lakeien, som vil giftes, og har lært at leve, men ikke lært noget at leve af; Studenten, som forbauses ved, at han skal studere endnu, da han alt er Student. Slige og utrolige flere ville handle, søge om Frihed, faae et Brev, og blive Kiøbmænd. Disse ere vel unægtelig Grunden og Aarsagerne til Handelens Miskredit og slette Gang. Denne lærde Mand har givet saa levende et Skilderie paa den simple og selvgiorte Kiøbmandsstand, de forlade mig at bruge dette Udtryk, uden at fornærme virkelige Kiøbmænd, at jeg ei kalder det med et mildere Navn), da de umelig kan gjøre Paastand paa det de ikke ere, som de først burde lære. Enhver betænke, at de have betalt for det de ere; derfor vil jeg altsaa, for at undgaae videre Disput, kalde dem Kiøbmænd. Jeg vil allene sige, at Hs. Velærværdighed har truffet vore Tidens Kiøbmænds Forfatning saa vel, at jeg vilde ønske denne retskafne Mand en Ærestøtte paa vores Børs med anførte Inskription, at ingen mere skulde tage i Betænkning eller Tvivl, hvorfra vi have saa mange slette Handlende. Det vilde ikke gaae Haandverkerne bedre, naar det ikke var forbundet med det, som man kalder saa forhadet — Arbeide, og de skammelige Laugsrettigheder, der fordre Mesterstykker, hvilket Collegiet ikke kan forfærdige, og Fuseren lige saa lidet. Dog seer man ofte, at disse skeer Indgreb i deres Rettigheder, det giver Arbeidet kun liden, men i Gnieren Fordeel. Hvad Under da, at at Kiøbmandstanden, der er saa let at vinde, og desuden haver noget Tillokkende, ligesom Lotteriet, at man forestiller sig den herlige Gevinst uden Arbeide, der behager den danske Tænkemaade saa meget, og den der ikke gider, ikke kan, ikke vil, eller skammer sig ved endnu at arbeide, gjør Regning paa den uvisse Gevinst, uden at betænke, en god Dreng, en maadelig Svend, en slet Mester. At det gaaer ligeledes i Kiøbmandstanden, hvor man ikke kan sige, som Hs. Excellences Kudsk, der søgte om at blive Biskop, hvad jeg ei forstaaer, det

veed Fuldmægtigen. Dersom alle vare Sælgere, hvem skal da være Kiøbere? men de finde sig berettiget at være noget. Hvad er vel mere glimrende i det Borgerlige, end at være Kiøbmand, og hvad er vel lettere? 12 Rdlr. 3 Mk. gjør hele Sagen, naar disse ere tilveiebragte, Caution eller et halv Aars Leie for en Stue eller Kielder, er han udisputeerlig Kiøbmand a la Suite*), og berettiget at handle med Landets fornemmeste Produkter, som han neppe kiender af Navnet. Skulde han af en Hændelse i et halvt eller heelt Aar være betroet Udsælgningen i en eller anden Handlendes Boutiqve, eller tient som Volonteur, Løbere eller Bud paa et Kiøbmands-Contoir, og kiender Lugten af Vare, er han en fuldkommen Kiøbmand, uden at vide hvorledes Varene behandles, eller hvor de faaes, uden Kiøbere, der vil nok indfinde sig; desuden har han optegnet hans Principals Correspondentere, eller lært at kiende og gjøre sig bekiendt i Boutiqven med Pigerne, der kiøbte hos ham, og Leverandeurerne af hans Husbonds, som han omhyggelig søger at trække til sig, ved at give dem lettere Priser, end andre, og som det heder, tvinge Prisen, for at bringe Næring til Huset. Tvinge Prisen saa længe han har Kredit, da det heder: den Mand har en herlig Søgning, og forstaaer sit Kiøbmandskab. Jeg tillader ham at spotte en de Coninck & Rejersen, og en Brock, naar de ikke nægte ham Kredit, der kunde være skadelig for hans Indsigt i Handelen og det reputeerlige Navn, Kiøbmand; der oven i Kiøbet kunde være saa lykkelig, at bringe ham en Kone med nogle hundrede Rixdaler, hvilket vilde bidrage meget til at spille sin Rolle »le Marchand renommée«, til Trods sin forrige Husbond og andre fornuftige Handlere, uden at have Tid eller Forstand at gjøre Regning paa Gevinst eller Tab, skriver alting paa Conto diverse, og lader Gevinst og Forløst

*) Jeg bør erindre mine Læsere, om nogen maatte finde Lyst til Handelen, at de iagttage disse Regler: Deres ydmyge Tienere, — hvad er til Tieneste? — vil De gjøre mig den Fornøielse at opholde Dem, eller komme om et Qarteer igien, — ere lige saa nødvendige og brugelige, som Privilegiet.

Conto balancere paa hans Kones Regning saa længe den udholder, og uden Betænkning gjør Kredit og Debet paa samme, indtil endelig Debet overstiger Kredit, og paastaae Betaling, som en tienstagtig Conculent og Prokurator, naar det fornemste af Møbler og Vare er bragt i Sikkerhed, maa bringe i Rigtighed, og man er enig, at han med Rolighed gjør en liden Landreise, hvormed han ender sit Kiøbmandskab.

Vore Herrer Commissionairer burde vel billig foretrækkes, da disse handle en Gros, og efterlade sig Contoir med Skriverpulte etc. Jeg anseer disse af mindre Vigtighed i den borgerlige Forfatning, der, som oftest, dog ere forbundne med de første; og kan billig siges om dem, som om den, der taler adskillige Sprog slet, at de ere Sprogfordervere, og disse Handelsfordervere. Gemeenlig ere de saadanne, som have tient paa et eller flere Kiøbmands-Contoirer, hvor de har lært at skrive et dansk eller tydsk Kiøbmandsbrev, ved at føre Copiebogen, faaet Concept til en Vexel, seet hvorledes en Conto Courant indrettes, og veed at Provision er reen Fortieneste, og forskrækkes ved at skal tiene længere, da det er saa let at være Kiøbmand, og fortiene Penge, notere Principalens Correspondentere, gjøre en liden Reise, for at søge Bekiendtskab, som det heder, og er saa lykkelig i Hamborg, eller om ikke længere, saa i Helsingør, at vinde nogle hundrede Rixdaler Vexelkredit. Strax bombarderer de udsøgte Correspondentere om Commissioner, og forskrives Vare per Speculation, i Tanker at gjøre dem strax ved Ankomsten i Penge, for at betale Vexelen, i Mangel at de udeblive noget længe, sælges Connossement og Factura. Naar Vexelen skal betales, og Commissionen er gaaet uheldig, tages Kassen i Lommen, og Skifte retten overlades at sørge for Resten. Naar 12 Rdlr. 3 Mk. ere betalte til Kongens Kasse for et Afladsbrev, at man uden personlig Overfald med et frit Mod kunde byde Kreditorerne 10 a 12 pro Cento, og nogle hundrede Rixdaler haves i reen Gevinst, til at befordre sin Lykke paa

andre Maader i Roligheder for ustanden Besværlighed. Hvilken Creditor er vel saa ufornuftig, at han jo hellere tager noget, end intet; og saaledes endes den meste Commissionshandel. Dette Middel i Dannemark, helst i Kiøbenhavn, har været saa practicabel, at enhver tydsk og dansk Vindtmager med største Lykke og Færdighed under Commissions-Masken har kundet udføre den, og sparet baade Privilegium og Borgerret, ved at give Kongen 12 Rdlr. 3 Mk. for sin Aflads- og Frihedsbrev, bragt indsigtfulde og ærlige Kiøbmænd og Borgere til Bettelstaven, og forspildt deres Kredit. Jeg haaber nu at have oplyst og besvaret dette Deres Ønske saaledes, at De have en tydelig Oplysning om Kiøbmandsstanden, og hvorfra den slette Kredit reiser sig. Det paaligger mig nu at give Dem Oplysning om den herlige og uindskrænkede Frihed den jødiske Nation haver, som jeg i mit næste Nummer skal have den Ære, saavidt mueligt, at opfylde. Imidlertid forbliver jeg med al Høiagtelse etc.

Fortsættelse af kritiske Skilderier.

Sidst forlod jeg mit Lysthuus, for at nyde en Forfriskning, der har bekommet mig ret vel, og jeg har taget Plads i mit Vindue, som vender ud til den store Slotsplads, hvor jeg henvender min skialdriske Pensel. Med Deres høie Tilladelse Deres Excellence, ophold Dem et Øieblik. Jeg har den Ære at kiende Dem, og tillader Dem gierne at spotte Suarez, endskiønt De vil neppe kiende ham. Jeg tilstaaer Dem, at prange med Salomons Viisdom, og Voltaires Statsklogskab, uagtet jeg veed, De er en Dosmer. Jeg vil gjøre Dem Deres kritiske Statsskilderie, og de forekommer mig, som naar jeg seer et meget smukt Postement eller Statye, der skal forestille Erindringen for Efterslægten af en agtet og fortient Mand, der har gjort Kongen, Landet og Borgerne vigtige og betydelige Tienester, hvorved han har særdeles udmærket sig, og fortient almindelig Høiagtelse. Dette giver mig vel Erindring om den, det skal forestille; men det var

jo lige saa latterlig som unyttig, at man vilde paastaae; denne skulde betræde den Afdødes Sted, da enhver med sunde og naturlige Øine seer, at det er en ganske almindelig og ordinair Fyrre- eller Birkeklods, der forestiller noget, hvorfors den maa takke Mesteren, der har viist sin Duelighed og Genie i at danne den til sin Nytte. Ligesom Deres Excellence og giver en behagelig Prospect, hvor den staaer. Jeg indseer med Ærbødighed Deres høie og anseelige Poster, som De beklæde i Deres Faders Sted med Navnet i Collegierne; og man forsikrer mig, i Besynderlighed Damerne, at De have store Fortienester, uagtet De har en liden Raptus, og er, som man siger, lidet destrie, helst i Hundedagene; men for Resten et iegot Gemyt. De dandse, fægte og ride fortreffelig, tale perfect Fransk, Tydsk og nogenledes Dansk*); De har Levemaade, mange Domestiker, herlig Eqvipage, store Godser, betydelige Indkomster, hvorfors De har Deres sal. Hr. Faders Vittighed og Lykke at takke, der har gjort Dem til Arving; og Fyrsten, der har ladet sig indtage af Skallen uden Kiernen, at De bære Orden og Æretitler uden Fortieneste. Jeg er Dem meget forbunden, at De fortælle mig Collegiets Affairer ere saa besværlige og møisommelige, og hvem Pokkeren forstaaer eller har Indsigt i, hvad der foretages, det er ma foi ikke min Sag, som Præses. Lad de øvrige og Sekretærerne sørge derfor; jeg har andet at bestille, og erindrer nok den gode Mand, min Fader, som flakkede fra et Sted til det andet med Besværlighed, som han har sagt mig, og fortiente sine Midler, og lige til hans Død arbeidede Dag og Nat til Statens Nytte, gjorde store Anlæg og Handelselskaber, som jeg forstaaer, eller har Lyst at tænke paa. Kiøbmænd og Fabrikantere vare hans særdeles Venner, og han taledede hele Timer med dem, og sagde ofte, at deres Flor er Byens og Landets Fordele; men hvad er det nu min Sag? jeg har nok. (Fortsættelsen følger.)

*) Jeg har forandret det Fransk, Tydsk og nogenledes Dansk, i Originalen staaer Italiensk, Fransk, og nogenledes Tydsk.

Borgervennen

Nr. 4.

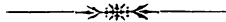

Svaret til

Herr B . . . . S

fortsat.

En Døendes Scene forestillet,
og et Brev fra Kiøbmand Jesper Pompe til
hans Ven Skoepudser Herman Fix
paa K . . . . l.

Kiøbenhavn 1788.

Trykt hos J. F. Morthorst, boende i Pilestræde

Nr. 11 Litr. B.

Fortsættelse til Hr. B . . . s En Døendes Scene.

Vel forbinder min sidste Skrivelse mig at oplyse, og give Dem Efterretning om Jødernes uindskrænkede Friheder; men desuagtet De tager mig det ikke ugunstig, at jeg som Ven udtrykker min til Taare rørte Siel, og jeg finder Lettelse i at skrive, og til hvem, uden Dem, ædle Ven! Desuden er jeg Dem en Skrivelse skyldig for sidste givne Efterretning. Jeg vil da give min Pen frit Løb; jeg veed De elsker, De kiender Mennesket, De kiender mine ømme Følelser, og forundrer Dem ikke at jeg er rørt, naar jeg siger Dem, at jeg kommer fra en Døds scene, ja fra en Bekiendter, om ikke Ven; thi Ven er ham formodentlig ikke bekiendt. Gud! hvilket Øieblik at døe, hvor Skræk og Angest raser i Sielen med Gysen hvert Øieblik tilbage til sine Skatte, der nægter dem al Trøst, skielvende ved Tanken, at skal forlade dem. Store Skaber, — at skrækkes for din Domstoel, — skrækkelige Øieblik for en Døende, der kiender ingen Gud uden Guld, og aldrig erindrede, at det er kuns et Laan, der ved Døden (skrækkelige Død) skal tilbage leveres. En saadan Scene har jeg været overværende ved. Forestil Dem, ædle Ven, Hr. Etatsraad R . . . m skal døe, og maa døe, — De kiender ham, De veed han er rig, gierig, følesløs, dog smigrende, en Meeneedere, en Religions Bespottere, en Aagerkarl, og kort til alle Laster ferdig, naar de kuns indbringe ham Penge. Det er Dem vel ikke ubekiendt, hvorfra han havde sine første Midler, — ved at gjøre sin ærlige og agtede salig Fader til en Bedrager i sin Grav, og tilegne sig sine øvrige Sødskendes retmæssige Arv, desuagtet foragter han dem endog til denne Time, og jeg troer ikke de arve en Skilling efter ham. Han har giort sit Testamente, som ligger under Forsegling, saa Gud veed hans Penges Skiebne, hans halvraadne Legeme og fortørrede Been overgives til Forraadnelse, — hvor Sielen bliver,

maa enhver med Gysen følge, — han lever endnu i Raserie, uden man har mindste Haab, Doctoren har overgivet ham, — Medicinen er uden al Virkning. De ønske vel af alt dette, jeg har fortalt Dem, at vide en udførlig Beskrivelse over hans Sygdom og Tilstand. Her er den:

Hans uendelige Gierighed og Vindelyst er nu en Aarsag i hans Død, — De veed hans Ungdom var en Kiede af Uordentligheder, der nu ved bestandig Contoiresiddende og Higen efter Gevinst fordervede hans Legeme med sine usunde Dunster, da han nægtede sig al Motion, og dog førte et uordentlig Levnet, og hadede Egttestanden, som er vel det eneste, der har berøvet ham nu og da nogle Daler, der og har forvoldet ham mangen ærgerlig Time, naar Lysten var opfyldt, — og han gjorde Regning paa Tabet i sin Kasse. Den 8de denne Maaned kom han omtrent Kl. 10 Formiddag uformodentlig fra Contoiret paa sine Værelser, — klagede over Vrien og Riven i Maven, — havde en Ækelhed for Mad. Til Middag lod han lave sig en tynd Suppe, men havde aldrig saa snart faaet den ned, førend den maatte atter opkastes, han beklagede den gode Suppe, der var lavet til Unytte, og havde kostet 20 Sk. — Jeg var just af en Hændelse der, i en Sag, og vilde tale med ham. Han lod mig kalde ved Tieneren. Da jeg havde forrettet mit Anliggende, bad han mig at blive, og holde ham med Selskab, beklagede sig, at den Riven i Maven var ham utaaelig. Jeg raadede ham at lade hente en Medicus; men dertil vilde han ingenlunde beqvemme sig. Jeg kiender, sagde han, de Herrer Doctorer, Smaating gjøres vigtige, for at hielpe Patienten af med endeel Penge. — Men, Hr. Etatsraad, De har jo ikke nødig at spare, De har jo Penge nok. — O ja, ligesom han vidste mine Penge. Folk tænker strax man har Penge nok; men veed han, at jeg har tabt nogle tusende Rixdaler ved den Skurk F. . . . r, der løb bort, og hvad den Proces har kostet, dem kan jeg hente i Sverrig, ikke saa? andre

i Slutteriet, ikke sandt? — O Hr. Etatsraad, jeg veed det; men de 5 a 6000 Daler gjør Dem dog ikke fattig. — Saa, saa, holder han 5 a 6000 Daler for Smaating? — Nei, aldeles ikke; men for Dem, og overalt, hvad kan være Dem kostbarere end Deres Sundhed. — Got! men aldeles ingen Doctor, saa maatte jeg betale ham Gang, Raad og Medicin, atter en 20 a 30 Rdlr. bortkastet; det lader jeg nok blive. Lad Jens hente et Pulver paa Apotheket, og sige, hvorfor det skal bruges. — O, lad dog hellere en Medicus kalde, for at undersøge Deres Sygdom, og ordinere hvad der findes tienlig. — Nei, nei, som jeg siger. — Nu, som De behager, jeg lader mig det gjerne gefalde. — Saaledes forløb 4 Dage i en bestandig Mavesmerte, der daglig tiltog, al Spise var ham modbydelig, Kræfterne aftog mærkelig, og forarsagede ham en Slags Afmagt. Jeg kom til ham den fjerde Dag om Formiddagen, han forbandede, som han sagde, den fordømte Mavepine. Jeg anvendte nok et Forsøg at formaae ham til at lade en Medicus kalde. — Ja, sagde han endelig, lad da Doctor B . . . . b komme. — Ingen var mere villig at adlyde, end jeg. — Han kom. — Etatsraaden fortalte ham Sygdommen, bad ham indstændig, saa snart muligt, at kurere sig. — Hvor længe har De været syg, spurgte Doctoren? — I en Tid af 4 a 5 Dage. — Det er beklagelig, at De ikke har kaldet mig før. — Jeg tænkte, at Naturen skulde have hiulpet sig selv. — Jeg beder om Forladelse, Deres Sygdom er farlig, det er en Inflammation i Maven, som desuden altid er farlig. — O Gud! det er vel dog ikke saa farligt med mig? — Gud for alting, svarede Doctoren, jeg vil ordinere Dem en meget svag Laxativ — og brug De den Mixtur, en Skeefuld hver Time. — O Gud! Hr. Doctor, forsøm ikke, at jeg bliver snart frisk. — Saaledes forløb atter tre Dage, hver Dag verre, al Medicin var uden Virkning, Doctoren var bekymret, og opgav al Haab, gik til Sengen, — løftede paa Skuldrene. — Hr. Etatsraad, gjør Dem reisefærdig. — Ja saa — har

de Haab, at jeg saa snart bliver frisk; men jeg troer neppe jeg har Kræfter endnu. — Ach nei, Hr. Etatsraad, bered Dem til Reisen i Evigheden. — Jeg haabede. — Ja, ja, De er virkelig en farlig Patient. Den bestandige Afmagt og Medicinens slette Virkning er Dødens visse Forløbere. — Bevare mig Gud, Hr. Doctor, jeg kan umelig døe, jeg kan jo leve længe endnu. — Got, Hr. Etatsraad, fornøi Dem ikke for meget i det uvisse Haab, for Gud er intet umelig. Lad Deres Skriftefader kalde. Ach nei, (med et forvildet Øiekast), intet Haab, Gud! her brast han i Graad, og halv rasende gav han mig sine Nøgler, at jeg skulde hente ham sine Vexel-Obligationer og Documenter. Hans store Pengekiste maatte bringes til Sengen, dette skulde være hans Trøstere, men forgieves; dette formerede hans Uro, og ængstede hans Hierte endnu haardere. — Store Gud! alt dette skal jeg forlade, døe skal jeg, gyselige — skrækkelige Tanke. Giør deres Flid, kiere Hr. Doctor, der er dog Haab, de seer jo jeg kan betale. — Kiere Hr. Etatsraad, Haabet vil jeg ingenlunde betage Dem, men bedrøv Dem ikke saa meget. — Jeg — skulde ikke bedrøve mig, Gud! det er umelig. — O ja, vi maa alle døe, og betænk, Hr. Etatsraad, alt dette er forgængelig, og efter dette Liv bruger De jo intet, aldeles intet. — En elendig Trøst, Hr. Doctor. Gud! jeg kunde dog længe leve endnu, endnu længe have Fornøielse af min Formue; tilstaae det, ikke sandt? — Giv Dem til Roe Hr. Etatsraad. — Her faldt han i Afmagt, en dyb Hulken og en hvid Fraade skummede ham ud af Munden. — Doctoren gik. — Klokken slaaer allerede 12. Vægterens hule Lyd, — Nattens skumlende Susen, — og disse gyselige Forestillinger, — byder mig at nedlægge min Pen, med det velmeente Ønske, at enhver Riig og Gierig, følesløs Siel vilde tage denne græsselige Scene til Eftertanke, hvor Tanken af det følgende giør mig angst, som jeg skal have den Ære i næste Skrivelse at fortsættes. Imidlertid henlever jeg stedse med al Høiagtelse etc.

*Kiøbmand Jesper Pompe til hans Ven Skoepudser
Hartvig Fix paa K.....l.*

Frisch gewagt, Bruder, det er nu alt forbi, hvad for noget siger du? Holt mir der Kuku. Det er, som jeg siger, en Kone har jeg faaet paa min Siel alt Bruder, — smuk siger du, — det rager ikke dig, — men unter uns gesagt, Penge gjør alt, Kiellingen har jeg paa Halsen, og jeg er saa forliebt, som Fanden i det hellige Kors. Vee du hvad jeg er bleven? Hatten i Haanden, Grosserer, Kiøbmand. — Fanden veed det, men Mutter min Engel, hun har betalt 12 Rdlr. 3 Mk. for mig, og 1 Rdlr. til den smalbenede Prokurator, gleich da, et Brev med Haand og Segl, und ich bin der Teufel, hvad mener du Kiøbmand a la suite, det var noget andet, end at børste Støvler; du er vel nysgierig for at vide, hvorledes det er tilgaaet, herlig Bruder. Den tykke Dromedarius, Forvalter Prumf — hans Huus- (mit Erlaubnitz) Jomfru, i den Stand hun er og forefindes, blev efter Herrens Villie min elskelige Trip, Trip, Trip, Trantrarum, med Tilgift en — — du forstaaer mig, og 500 Rdlr., siger fem hundrede Rixdaler. Hvad Pokkeren vil man forlange meer, og jeg er med Respect Hr. V....n, stop, det staaer ikke i Brevet, men Hr. Jesper Pompe mit grosse Buchstaben, og at jeg jo skulde forstaae lidt af Kiøbmandskabet, skulde des Teufels ærgre mig, jeg staaer jo i Etatsraad R..... Tieneste, han ligger rasende syg, og der Henker henter ham dog vel med det første, til almindelig Glæde for hans Penge, og de hellige Rettens Engler. Jeg arver vist hans Skoebørster for mine 5 Aars Tieneste, og den — Hopen-the-heia; Kiøbmand bin ich, — det vil ret fornøie din Jomfru. Først og for alt, at Hr. Etatsraaden gaaer Bum-Bum Auv-Auv mit Gewalt fra Verden til Himmerig eller Hel — — Siig hende, det holder haardt førend han bliver reiseferdig; men saa kan hun trøste sig, at hendes 10000 Rdlr., har er Formynder over, slipper Arrest, og hendes tilkommende Formynder nægter

hende vist ikke at være i Kiøbenhavn. At jeg af en Hændelse er bleven kopuleret, forstaaer sig selv du ikke forglemmer at melde. Din gamle Frue Brum-bum-bum passer dog vel got paa Jomfruen, at Kammerjunkeren, du forstaaer mig, ikke spiller Raps, og min Herre lever endnu, det vilde blive ham en forbandet Streg, i de 10000 Rdlr. med Renter etc. — Courage Bruder, gjør som jeg — for Pokker, naar man faaer en Kone, — er man jo gift, — men Penge maa hun skaffe. Jeg lever herlig a la suite, og elsker min Kone efter Contracten. Du maa og vide, at Dromedarius, Forvalteren, besøger min Kone (det er naturligvis for Tidsfordriv) hver Aften, og den lille Lotte du kiender i Borgergaden, fordriver mig undertiden Aftenen, und so leben wir alle Tage. Du mener vel, at jeg er endnu hos Etatsraaden, skyldige Tiener, den tykhoved Jens er min Successor, som jeg daglig underviser, for ganske at slippe, naar Etatsraaden dør, eller i seneste fiorten Dage a Dato. Du erindrer, at jeg er Kiøbmand, Disk og Vægtskaaler har jeg kiøbt, og Forvalteren er Caution for Stuen vi beboe, — Kræmmerhuse kan min Elskelige forfærdige, og jeg kan veie etc. Jeg udbeder mig din Næring, naar du kommer til Byen. Vi sælge Tobak, en Sopken for en god Ven er til Tieneste, — Gesundheit, jeg drikker med Tilladelse en med. Er det ikke Nyt nok paa engang, Resten ved Leilighed. Lad mig vide, hvorledes din gamle Jomfru lever, og dermed stop. Din Ven og min Kones

Pompe.

P. S. Hils Jomfruen! siden vi kom hiem fra Roskilde, og havde ledsaget hende paa Reisen, har Etatsraadens Mave spilt Rabuntus, og nu er hele Maskinen i Uorden, saa jeg haaber den Snak gaar i Madskabet, Prostmalzeit.

Kammerjunker H. . . . . Skrivelse til hans Onkel.

Beste Onkel! jeg veed de elsker mig, og deres Ven-
 skab er mig ikke ligegyldig; men til Sagen. De sige jo,
 naar man vil danse, og ingen anden Musik har, hopper
 man efter Sækkepiben. Atter en Klubstreg siger de.
 Nei. Sidst runderede jeg med Studentere og Bager-
 svenne, vandt Bataillen, og tabte Processen; atter en
 dum Streg. Jeg vil oprigtig tilstaae dem alt, de bliver
 dog ikke vred, got, om de bliver det, de maa vide det;
 den elskværdige og muntre Jomfru R. . . . , der er noget
 jeg veed ikke tillokkende hos den Pige, nok jeg har
 gjort Jagt efter hende, hun var ikke ganske ligegyldig,
 jeg meente det, mon Dieu, de kan troe mig, rigtig, —
 de kiender mig — til min Kone, det var ikke saa ganske
 afgjort; dog tilstaaer jeg, at hun er det første Fruen-
 timmer, jeg har havt Ærbødighed for, og jeg troer,
 skulde nogen blive min Kone, saa — hun var hos Hr.
 Justitsraad B. . . . under Formynder Etatsraad R. . . . Op-
 sigt. Jeg havde Bekiendtskab fra Klubben til Hr. B. . . . ,
 jeg gjorde nøiere Bekiendtskab, og holdt Adgang. Nu
 haabede jeg, at udføre min Plan, det maatte gaae som
 det vilde; kunde jeg allene bringe Jomfruen i min Gevalt,
 jeg havde allerede gjort Udkastet, og sat mine Klub-
 pandurer i Giever — umsonst; den verflugtige Penge-
 patron mere for hendes Arv, end hendes Person, lugtede
 Luntten, og hvad mener de, den elementscher Hundsvott
 har ført hende hemmelig bort, jeg maatte altsaa lade
 den Fugl flyve, der ikke kunde fanges; i Desperation
 søgte jeg at fordrive Grillerne i Klubben; paa Concerten
 gjorde jeg en Erobring hos Frue H. . . . , derefter paa
 Ballet, hvor hendes Mand og en vis Gribonius spillede
 sin 8 Sk. Lumber, imod Lovene, der kun tillader 4 Sk.
 i det høieste, som fordybet i Spillet glemte sin Kone;
 men i Klubben er ingen Politie, og man har sin Frihed.

(Fortsættelsen følger).

Love

for

det forenede Understøttelses-Selskab

Borgervennen,

antagne i

Repræsentant-Forsamlingen

den 30te December 1887.

— x —

Første Kapitel.

Om Selskabet og dets Virksomhed.

---

§ 1. Selskabets Navn er: »det forenede Understøttelsesselskab Borgervennen« og dets Formaal: at komme dem af dets Medlemmer, der paa Grund af Alderdom, Svagelighed eller andre særdeles Omstændigheder trænge til pekuniær Støtte, til Hjælp.

§ 2. Enhver i Kjøbenhavn, paa dens Grund eller i Frederiksberg Kommune bosat Person, hvis Kaar og Udkomme gjør det rimeligt, at han eller hun vil kunne virke for Selskabets Formaal og ikke vil søge Understøttelse, med mindre en Forandring til det værre i deres økonomiske Stilling skulde indtræde, kan blive optagen som Medlem af Selskabet. Bortflytning fra de nævnte Kommuner medfører ikke Udelukkelse af Selskabet.

Den, der ønsker at blive Medlem, maa dertil skriftlig foreslaaes af et Medlem af Selskabet. Optagelsen bestemmes af Administrationen efter Indstilling af det af Repræsentanterne dertil nedsatte Udvalg.

§ 3. Er nogen paa Grund af et urigtigt Foregivende bleven optaget i Selskabet, skal den paagjældende dog ikke nyde godt heraf, men Sagen bliver af Administrationen at andrage i næste Repræsentantforsamling, der da afgjør, om vedkommende skal udslettes af Selskabet.

§ 4. Selskabets Medlemmer inddeles i følgende 3 Klasser:

1. Embeds- og Bestillingsmænd under Staten, Kommunen eller private Institutioner, Sagførere, Læger, Lærere, Videnskabsmænd, Forfattere, Journalister, studerende, Personer, der have taget en Embedsexamen, farmaceutisk Examen eller lignende Examinere, Kunstnere, Fotografer, Lithografer, Gravører, Porcellænsmalere samt i det hele Personer, der ere ligestillede med de her nævnte.
2. Haandværkere.
3. Handlende og andre næringsdrivende, der ikke høre til Haandværkerstanden, samt Personer, der ikke kunne henregnes under nogen af de omtalte Livsstillinger.

I Tvivlstilfælde afgjør Administrationen, til hvilken Klasse ethvert Medlem skal henregnes.

Ethvert Medlem skal ved Indtrædelsen modtage et Exemplar af Lovene, der betales med 1 Kr., som beregnes Kassen til Indtægt. Lovbøgerne skulle være gennemdragne og forsynede med Selskabets Segl; de lyde paa vedkommendes Navn, Livsstilling, Medlemsnummer, Indtrædelses-Datum og -Aar samt til hvilken Klasse vedkommende henhører, og underskrives af Administrationen.

Ældre Medlemmer kunne erholde nye Lovbøger udfærdigede mod en Betaling af 35 Øre.

§ 5. Naar en gift Mand, der er Medlem, dør, indtræder hans Enke i hans Nummer. Naar en Enke eller Pige, der er Medlem, gifter sig, indtræder hendes Mand i hendes Nummer og beholder hendes Anciennitet, saa længe Ægteskabet vedvarer; afgaar hun ved Døden, regnes hans Medlemsalder fra den Tid, Giftermaalet fandt Sted. I Tilfælde af Separation eller Skilsmisse beholder den af Ægtefællerne sin Rettighed som Medlem, der fra først af for egen Person er indtraadt i Selskabet,

med mindre vedkommende har afstaaet denne sin Ret til den anden.

I ethvert af disse Tilfælde skal vedkommende for at kunne nyde Understøttelse have ladet Forandringen notere i Selskabets Bøger samt i Lovbogen og, hvis det forlanges, legitimere den ved behørig Attest.

§ 6. Ethvert indtrædende Medlem bestemmer ved sin Optagelse, hvor stort Bidrag han vil yde, dog ikke mindre end 3 Kr. 50 Øre halvaarlig, som erlægges i April og Oktober mod Kvitting. Denne Bestemmelse har ingen Indflydelse paa de Medlemmer, der hidtil have givet et mindre Bidrag.

De nuværende Medlemmer, der betale Kontingentet ugentlig, kunne, hvis de ønske det, betale det som hidindtil.

Administrationen er berettiget til at optage saadanne Personer som Æresmedlemmer, der betænke Selskabet med større Gaver.

§ 7. Naar et Medlem, der betaler ugevis, har paa draget sig Restancer for 3 Maaneder, eller et halvaarligt betalende Medlem ikke har betalt sit Kontingent inden 3 Maaneder efter Halvaarets Udgang, er Administrationen efter først skriftlig at have opfordret vedkommende til at betale, uden at denne Paamindelse frugter, berettiget til at udslette paagjældende af Selskabet. Paa den aarlige Repræsentantforsamling, der afholdes i November Maaned, meddeler Administrationen Repræsentantskabet, hvilke Medlemmer der er udslettet paa Grund af Kontingentrestance.

§ 8. Naar et Medlem i Følge foregaaende § er udslettet paa Grund af Restance, kan det optages paa ny, naar det betaler Restancen og Administrationen finder vedkommende kvalificeret efter Lovens § 2.

Ønsker den paagjældende at indtræde i sit tidligere Nummer i Selskabet, kan dette efter Administrationens Skjøn tillades, naar han erlægger Kontingent for hele

den mellemliggende Tid. Det samme gjælder for Medlemmer, der have udmeldt sig.

Udmeldelse af Selskabet skal ske skriftligt.

§ 9. Selskabet bestyres af en Administration, bestaaende af 3 Medlemmer, og et Repræsentantskab, bestaaende af 72 Medlemmer. Deres Virksomhed og gjensidige Forhold omhandles i næste Kapitel.

§ 10. Den Del af Selskabets Formue, der nu er anbragt eller i Fremtiden anbringes i rentebærende Obligationer, benævnes Selskabets faste Fond. Enhver saadan Anbringelse skal være i Overensstemmelse med Lovens Forskrifter for Anbringelse af umyndiges Midler. Den faste Fond maa ingen Sinde formindskes. Ved Udtækning eller Indfrielse af de til den hørende Obligationer skal det derved indkomne Beløb paa ny anbringes paa ovenanførte Maade.

Skulde Selskabet imod Formodning ophæves, skal dets Formue som en særlig Fond søges henlagt til Bestyrelse af Kjøbenhavns Stads Borgerrepræsentanter eller hvem de dertil maatte beskikke, hvilke da skulle være berettigede til at uddele Renterne af Kapitalen til trængende i Kjøbenhavn, dog saaledes, at Selskabets daværende Pensionister beholde den dem éngang tillagte Pension for Livstid, og at de, der have været Medlemmer af Selskabet ved dets Ophør eller deres Afkom i første Led, altid bør have Fortrinsret.

Med Hensyn hertil skal Administrationen éngang aarlig skriftlig meddele Stadens Borgerrepræsentanter, hvor stor Selskabets Fond er, samt om Selskabet vedblivende bestaar eller er ophævet. Selskabet anses i øvrigt de facto for ophævet, naar dets Repræsentantskab i 3 paa hinanden følgende Aar intet Møde har afholdt.

§ 11. Naar Selskabet ved Testament eller paa anden Maade betænkes med Gaver, skal Giverens Bestemmelse, saafremt saadan er angiven, nøjagtig opfyldes. Har Giveren ingen Bestemmelse truffet, indgaar Beløbet i Selskabets faste Fond.

§ 12. Understøttelse ydes paa en af følgende Maader:

a. Ved rentefrie Laan.

Disse gives navnlig til flittige og stræbsomme Medlemmer, som af Mangel paa Penge eller Kredit ej kunne forskaffe sig de til deres Næringsvej fornødne Redskaber og Materialier. Kongelige Embedsmænd og andre ikke til Næringsstanden henhørende Medlemmer skulle ikke være udelukkede fra slige Laan, men dog staa tilbage for lige trængende og værdige Medlemmer af Næringsstanden.

b. Ved Gratifikationer.

Disse gives kun ét Aar ad Gangen, saa at den, der modtager samme, ikke derved erholder Ret til fremtidig at gjøre Fordring derpaa. De ere bestemte dels til Medlemmer med Familie, der paa Grund af Sygdom eller anden uforskyldt Aarsag ere komne i Nød, dels til de værdigste trængende, der endnu ikke have kunnet onnaa Pension.

c. Ved Pensioner.

Disse tilstaaes Medlemmer, der ved Alderdom eller Svagelighed ere komne i en saadan Stilling, at de kunne trænge til en sikret aarlig Understøttelse, og gjælde ordentligvis for Livstid. Ved enhver Understøttelse bør der tages særligt Hensyn til den søgendes Medlemsalder.

§ 13. Repræsentantforsamlingen fastsætter inden hvert Aars Udgang efter Forslag af Administrationen, hvor meget der i det følgende Aar maa anvendes til Pensioner, Gratifikationer og Laan, samt hvor meget der skal henlægges til Selskabets faste Fond; dog maa det samlede til Pensioner anvendte Beløb ingen Sinde overstige Renten af den faste Fond, der saa vidt muligt hvert Aar skal forøges.

§ 14. De, der ville søge Understøttelse af Selskabet, skulle benytte de Skemata, som Administrationen dertil har bestemt, og som faaes udleverede hos Selskabets Bogholder. Enhver Rubrik i disse Skemata skal nøj-

agtig og sanddru udfyldes og Opgivelsernes Rigtighed attesteres af en paalidelig Mand. Urigtige eller mangelfulde Angivelser eller manglende Attest medføre ubetinget, at Ansøgningerne henlægges uden at tages i Betragtning.

Ansøgningerne skulle være indgivne til Selskabets Bogholder inden Udgangen af September Maaned.

Ingen kan søge Gratiale eller Pension af Selskabet, forinden han har været Medlem i mindst 5 Aar. Rente-frie Laan kunne derimod søges efter 3 Aars Forløb.

§ 15. Med Hensyn til rentefrie Laan bestemmes:

I Regelen maa intet Laan være mindre end 200 Kr. og ingen Sinde større end 1000 Kr.

For ethvert Laa skal der gives Selskabet god Selvskyldnerkavtion eller anden antagelig Sikkerhed.

Laanene tilbagebetales med 2 % af det oprindelige Beløb om Maaneden. Desuden skal Laantageren udrede 2 % af Laanet til Dækning af Incassationsomkostningerne, hvilke 2 % fradrages ved Laanets Udbetaling.

Enhver Laantager skal for Laanet udstede lovformelig Forskrivning. Den, der har erholdt Laan af Selskabet, kan ikke paa ny faa noget saadant, førend det første er helt tilbagebetalt; ligeledes skulle de, der éngang have haft Laan, uagtet de have tilbagebetalt samme, staa tilbage for andre lige saa værdige, som ikke tilforn have haft Laan af Selskabet. Udebliver nogen Laantager med Betaling til bestemt Tid, har Kassereren at paaminde ham om sin Forpligtelse; betaler han endda ikke og ej heller hans Kavtionist, om en saadan er stillet, bør Administrationen foretage de fornødne retslige Skridt mod vedkommende.

Udtræder Laantageren af Selskabet, eller paadrager sig Kontingentrestance, er Laanet strax forfaldent til skadesløs Betaling.

§ 16. Med Hensyn til Gratifikationer bestemmes:

Disse kunne være Kontingentfrihed eller Understøttelser fra 20—40 Kr. Fortegnelsen over dem, der have erholdt Gratifikation, skal optages i Selskabets

Aarsberetning med Tilføjelse af, hvor meget enhver har faaet.

§ 17. Med Hensyn til Pensioner bestemmes:

Ingen Pension maa være under 50 Kr. eller over 100 Kr. De forfalde til Betaling kvartalsvis og udbetales den første Søgnedag i hvert Kvartal. Pensionisterne ere fritagne for at betale Kontingent. Fortegnelse over Selskabets Pensionister optages i den trykte Aarsberetning.

Enhver Pension bortfalder, naar Grunden, hvorfor den er tilstaaet, ophører.

§ 18. Samtlige af Selskabet tilstaaede Understøttelser skulle af Bogholderen indføres i vedkommende Medlems Lovbog. Paategningen om tilstaaede Laan og Gratifikationer underskrives af Bogholderen, hvorimod Paategningen om tilstaaet Pension eller Pensionstillæg underskrives af Administrationen. Kassereren er berettiget til ved enhver Udbetaling til et Medlem at forlange sig vedkommendes Lovbog forevist.

§ 19. Arrest i eller Forbud mod det, som er tilstaaet Selskabets Medlemmer, vil ikke blive taget i Betragtning.

Andet Kapitel.

Om Selskabets Bestyrelse.

A. Om Repræsentantskabet.

§ 20. Da Medlemmernes Antal er for stort til, at alle kunne samles, repræsenteres Selskabet af 72 Mænd, nemlig 24 for hver af de i § 4 nævnte 3 Klasser. Denne Repræsentation har den højeste Myndighed i Selskabet, og dens Beslutninger gjælde for det hele Selskabs.

§ 21. Den 1ste April hvert Aar afgaar efter Tur en Fjerdedel af Repræsentanterne, nemlig 6 for hver af

de i § 4 nævnte 3 Klasser. Dør eller afgaar en eller flere Repræsentanter i Aarets Løb, sker dog intet nyt Valg før den lovbestemte Tid. De saaledes afgaaede regnes med til den Fjerdedel, som fratræder den næste Iste April, saaledes at der af de tilbageværende Repræsentanter kun fratræde saa mange, at de med hine udgjøre 18. Valget af Repræsentanter sker paa den i Marts Maaned sammentrædende Repræsentantforsamling. Gjenvvalg kan finde Sted.

Have flere Medlemmer lige mange Stemmer, afgjøres ved Lodtrækning, hvilke af disse der skal indtræde i Repræsentationen.

§ 22. Administrationen sammenkalder Repræsentanterne til Møde ordinært i Marts og November og extraordinært saa ofte, den finder det stemmende med Selskabets Tarv. Den er pligtig at sammenkalde en Repræsentantforsamling, naar 12 Repræsentanter i et bestemt, til den opgivet Øjemed forlange det. Alle Møder indvarsles 14 Dage forud samt ved trykte Tilsigelses-sedler til Repræsentanterne.

§ 23. I Repræsentantforsamlingerne komme til Forhandling og Afgjørelse alle de Sager, som Administrationen forelægger, samt alle de Andragender og Forslag, som — mindst 8 Dage forinden Forsamlingen afholdes — af nogen af Repræsentanterne ere indsendte til Administrationen.

§ 24. Ligesom enhver Repræsentant er berettiget til at indsende til Administrationen til Foretagelse paa en Repræsentantforsamling de Forslag og Andragender, et enkelt Medlem af Selskabet har overgivet ham, saaledes er han forpligtet dertil, naar mindst 25 Medlemmer skriftlig begjære det.

§ 25. Intet maa afgjøres i en Repræsentantforsamling, med mindre 20 Repræsentanter ere tilstede. Kun de tilstedeværende afgive Stemme.

§ 26. Fremkommer der et Forslag, der sigter til en Forandring i Selskabets Love, skal det efter at have

været bekendtgjort 2 Gange behandles i 2 paa hinanden følgende Repræsentantforsamlinger, paa hvilke da mindst 48 Repræsentanter skulle være tilstede. For at det kan betragtes som endelig vedtaget, skal det derhos paa begge Forsamlinger have en Majoritet af $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværendes Stemmer for sig.

§ 27. Administrationen bestemmer den Orden, i hvilken Sagerne i Repræsentantforsamlingerne skulle foretages, og leder Forhandlingerne ved en af sin Midte valgt Dirigent. Denne bestemmer, hvorledes Voteringen i hvert enkelt Tilfælde skal ske, dog skal skriftlig Afstemning finde Sted, naar enten Repræsentanter eller Embedsmænd i Selskabet skulle vælges, eller i øvrigt, naar mindst 8 af de tilstedeværende Repræsentanter maatte forlange det.

Beslutning fattes i Almindelighed ved simpel Stemmerlighed. I Tilfælde af Stemmelighed afgjør Dirigenten Spørgsmaalet. Administratorerne have ingen Stemme paa Repræsentantforsamlingerne, men kunne deltage i Debatteerne.

§ 28. Den i Marts Maaned sammentrædende Repræsentantforsamling vælger mellem Repræsentanterne et Forretningsudvalg, bestaaende af 6 Medlemmer, 2 fra hver Klasse, der gjør Forslag om Optagelse af nye Medlemmer i Selskabet, og kan tilkaldes af Administrationen, naar denne ønsker at konferere med Udvalget om Spørgsmaal vedrørende Selskabets Forretningsgang, Antagelse af Funktionærer m. v.

Til dette Udvalg vælges 3 Suppleanter, 1 for hver Klasse.

Den i November Maaned sammentrædende Repræsentantforsamling vælger mellem Repræsentanterne:

1. et Udvalg, bestaaende af 3 Medlemmer, 1 for hver Klasse, til at foretage Eftersyn af Selskabets Aktiver.
2. 1 Revisor for 3 Aar, saaledes at der stadig findes 3 Revisorer, 1 for hver Klasse, og

3. et Laaneudvalg, bestaaende af 12 Medlemmer, 4 fra hver Klasse, til at gjøre Forslag til Bevilling af Laan.

De Repræsentanter, der ere Medlemmer af Forretnings- og Laaneudvalget, deltage ikke i Behandlingen af Ansøgninger om Gratifikationer og Pensioner i deres Klasse.

End videre vedtager denne Repræsentantforsamling Budgettet for det følgende Aar.

§ 29. Saa snart den i November sammentrædende Repræsentantforsamling har vedtaget Budgettet for det følgende Aar, udsendes Ansøgningerne — hver Klasses til dens Repræsentanter — ledsagede af en Fortegnelse ordnet efter de ansøgendes Alder i Selskabet. Efter at Ansøgningerne have cirkuleret blandt Repræsentanterne, sammenkalder Formanden for hver Klasse dens Repræsentanter til et Møde, hvor Indstilling om de indkomne Ansøgninger udfærdiges.

Denne sendes Administrationen, der, efter at samtlige Indstillinger ere modtagne, sammenkalder et Møde af Formændene og en anden dertil valgt Repræsentant for hver Klasse, i hvilket Indstillingerne gennemgaas og det navnlig paases, at det vedtagne Budget ikke overskrides. Der forfattes derefter en samlet Indstilling til Repræsentantforsamlingen i Marts Maaned, der tager endelig Beslutning om Understøttelserne i det paagjældende Aar.

B. *Om Administrationen.*

§ 30. Administrationen bestaar af 3 Medlemmer, valgte af Repræsentantforsamlingen ved frit Valg blandt alle Selskabets Medlemmer.

§ 31. Valget sker paa den i November Maaned sammentrædende Repræsentantforsamling ved skriftlig Afstemning og ved en dobbelt Valghandling, saaledes at de tre, der ved det første Valg have faaet de fleste Stemmer, sættes paa et snævrere Valg. Den, der ved dette faar flest Stemmer, indtræder i Administrationen

fra 1ste Januar i det følgende Aar. Ere flere Pladser ledige, sker Valget af hver Administrator særskilt. Naar et saadant Valg skal foretages, skal det udtrykkelig meddeles Repræsentanterne. En afgaaende Administrator kan gjenvælges.

§ 32. Valget sker paa 3 Aar, saa at der hver 1ste Januar fratræder en Administrator. Dør eller afgaar en Administrator, forinden hans Funktionstid er udløben, vælges en ny for Resten af den afgaaedes Funktionstid paa den første derefter sammentrædende ordinære Repræsentantforsamling, med mindre Administrationens tilbageblivende Medlemmer ønske et nyt Medlem valgt strax, i hvilket Tilfælde en ekstraordinær Repræsentantforsamling da sammenkaldes.

§ 33. Naar en ny Administrator tiltræder, skal der i Nærværelse af de tre i § 28 nævnte Repræsentanter foretages et Eftersyn af Selskabets samtlige Aktiver. Opdages ved dette Eftersyn nogen Uorden, bør samme ufortøvet paatales.

§ 34. Administrationen leder Selskabets Anliggender, paaser, at Lovene overholdes og at Selskabets Embedsmænd og Bude opfylde deres Pligter, i hvilken Henseende den udfærdiger Instrux for Bogholderen og Kassereren, samt i øvrigt udfører, hvad Repræsentationen bestemmer. I Tilfælde af Meningsforskjel handler Administrationen efter Stemmefflerhed.

§ 35. Administrationen skal holde en Protokol, i hvilken alt, hvad den beslutter, skal indføres. Den samles saa ofte Selskabets Tarv fordrer det.

§ 36. Handle Administratorerne mod deres Pligt, Lovene eller Repræsentationens Beslutninger, maa de derfor staa Selskabet til Ansvar.

§ 37. Administrationen bør drage Omsorg for, at alle Selskabets Aktiver lyde paa dets Navn, for saa vidt det kan ske, og at de i saa Fald blive noterede i vedkommende Instituts Bøger.

Alle saadanne Papirer gjemmes i Selskabets Jærn-

kasse, til hvilken hver Administrator har sin særskilte Nøgle, hvorimod Ihændekeeperpapirer skulle deponeres i en Bank.

Ligeledes bør den drage Omsorg for, at Selskabets kontante Pengebeholdning indsættes til Forrentning i en Sparekasse, for saa vidt der ikke er øjeblikkelig Brug for den.

Naar Administrationen finder det gavnligt for Selskabet, kan den uden Bemyndigelse optage de fornødne Laan i en Bank.

§ 38. Administrationen skal holde en Protokol som Kasse-Kontrol, i hvilken alle Indtægts- og Udgiftsordrer indføres. Ved hvert Kvartals Slutning konfererer Administrationen denne med Kassererens Kassebog, der maa være indrettet saaledes, at deraf kan ses, saa vel hvad der er beordret til Indtægt og Udgift, som hvad der virkelig er indbetalt og udbetalt. Ved samme Lejlighed og for øvrigt saa ofte, Administrationen dertil finder Anledning, foretager den Kasseeftersyn. Det hvert Kvartal af Kassereren aflagte Regnskab attesteres af Administrationen.

§ 39. Foruden Kvartalsregnskaberne affattes saa vel af Kassereren som af Bogholderen et aarligt Regnskab, der efter at være attesteret af Administrationen optages i Aarsberetningen, der tilstilles samtlige Medlemmer.

Dette Regnskab tillige med samtlige Bilag tilstilles derefter Selskabets 3 Revisorer, der have kritisk at gennemgaa det, hvorefter det forelægges den først sammentrædende Repræsentantforsamling til Decision og Kvittance. Ethvert Aarsregnskab skal være forelagt Repræsentantforsamlingen til Decision inden det følgende Aars Udgang.

Dør eller afgaar en Revisor, førend hans Funktions-tid er udløben, vælger den først sammentrædende Repræsentantforsamling en ny for Resten af den afgaaedes Funktionstid.

§ 40. Administrationen holder en Protokol for Re-

præsentationen, i hvilken paa den ene halve Side indføres de Forslag og Sager, der forelægges Forsamlingen, paa den anden halve Side Repræsentationens Beslutninger. Ved Slutningen af hvert Møde oplæses Protokollen for Forsamlingen og underskrives derefter af de tilstedeværende Repræsentanter.

§ 41. Ligesom Administrationen er berettiget til paa Repræsentantforsamlingerne at fremsætte ethvert Forslag, den finder sigtende til at fremme Selskabets Tarv, saaledes er den ogsaa forpligtet til at forelægge ethvert i betimelig Tid og paa behørig Maade indgivet Forslag, cfr. § 23.

Tredje Kapitel.

Om Selskabets Embedsmænd og Bude.

A. *Bogholder og Sekretær.*

§ 42. Selskabets Bogholder og Sekretær skal være en i Bogføring og Sekretærforretninger kyndig Mand. Naar Posten er ledig, bekjendtgjøres Vakancen tillige med den Frist, inden hvilken Ansøgningerne skulle være indgivne til Administrationen. Iblandt de ansøgende udvælger denne 3, af hvilke Repræsentationen da vælger én. Erholder ingen ved den første Afstemning absolut Majoritet, komme de to, som have faaet de fleste Stemmer, paa et snævrere Valg, og den, der ved dette erholder flest Stemmer, bliver da Selskabets Bogholder og Sekretær.

Skulde derimod Stemmerne ved det snævrere Valg være lige delte mellem begge, tilkommer det Administrationen at bestemme, hvo der af disse skal have Posten.

§ 43. Som Sekretær har han at føre en Journal over indkomne Sager, udfærdige Ordre, koncipere og

skrive Breve samt forfatte Extrakter over de indkomne Ansøgninger.

Som Bogholder har han at føre Selskabets Stambøger, der skulle indeholde Medlemmernes Navne, Aars-tal og Dato for Indtrædelsen, det enhver ved denne givne Medlemsnummer, det Kontingent enhver svarer samt den enhver eventuelt givne Understøttelse;

Register til Stambøgerne;

Hovedbog og Journal;

samt de Bøger, Administrationen paalægger ham at føre, og som nærmere betegnes i hans Instrux.

Samtlige Protokoller og Bøger skulle altid være førte saaledes, at Administrationen og Repræsentationen deraf til enhver Tid kunne erholde de fornødne Oplysninger. Endelig har han at aflægge det aarlige Regnskab.

§ 44. Han skal være tilstede i alle Repræsentantforsamlinger samt i Administrationens Møder saa ofte, dette forlanges, og dér besørge de Forretninger, Administrationen overdrager ham.

§ 45. Han paaser, at Budene opfylde deres Pligter, og har at gjøre Indberetning til Administrationen om enhver Uorden.

§ 46. Han skal under Embedsfortabelse holde sig disse Love og den ham givne Instrux efterrettelig.

§ 47. Den nuværende Bogholder lønnes med 1400 Kr. foruden 200 Kr. til Arkivleje. Ved Vakance bestemmes Lønningen af Administrationen.

Han kan opsiges med 3 Maaneders Varsel.

B. *Kasserer.*

§ 48. Selskabets Kasserer modtager alle Selskabets Indtægter og besørger alle dets Udbetalinger samt fører en af Administrationen avtoriseret Kassebog (cfr. § 38). Ingen Indtægt maa hæves eller Udbetaling foretages uden Administrationens Ordre.

§ 49. Ved hvert Kvartals Udgang skal han afslutte sin Kassebog og affatte et Kasse-Regnskab for det for-

løbne Kvartal. Tillige skal han forfatte en Liste over alle Indtægts- og Udgiftsrestancer, hvilken bilagt med de uindfriede Indtægtskvitteringer forevises Administrationen. End videre forfatter han ved Aarets Udgang en Kasse-Extrakt for hele Aaret.

§ 50. Han skal være tilstede i alle Repræsentantforsamlinger samt i Administrationens Møder, saa ofte dette forlanges, og dér besørge de Forretninger, Administrationen overdrager ham.

§ 51. Han fører den nærmeste Kontrol med de Budene overdragne Incassationer, i hvilken Henseende han har at gjøre Indberetning til Administrationen om enhver indtruffen Uorden. Ligeledes har han at besørge det fornødne med Hensyn til Restancers Inddrivelse.

§ 52. Han skal under Embedsfortabelse holde sig disse Love og den ham givne Instrux efterrettelig.

§ 53. Til Sikkerhed for de ham overdragne Oppebørsler og betroede Midler skal han stille Selskabet antagelig Kavtion for 6000 Kr.

§ 54. Den nuværende Kasserer lønnes efter de ved hans Ansættelse gjældende Regler. Ved Vakance bestemmes hans Løn af Administrationen. Han kan opsiges med 3 Maaneders Varsel.

§ 55. Naar Posten er ledig, sker Valget af en ny Kasserer efter de i § 42 for Valg af Bogholder og Sekretær givne Regler.

C. *Bude.*

§ 56. Administrationen antager efter Kassererens Forslag den nødvendige Budehjælp og bestemmer Lønnen og den Kavtion, vedkommende har at stille. Selskabets Medlemmer have, for saa vidt de dertil ere egnede, Fortrinsret.

§ 57. Saa vel Bogholder og Kasserer som Budene skulle være Medlemmer af Selskabet.

§ 58. De hidtilværende Repræsentanter henføres til den af de i § 4 nævnte Klasser, hvor de efter Administrationens Skjøn ere hjemmehørende; naar en Klasse herved faar flere Repræsentanter end 24, vedbliver desuagtet de nuværende Repræsentanter at fungere, ligesom de ogsaa kunne gjenvælges; derimod bliver Afgangen af Repræsentanter først at erstatte, naar Tallet er sunket under 24.

§ 59. Udgivelsen af Selskabets Blad »Borgervennen« fortsættes til Selskabet i 1888 har bestaaet i 100 Aar, og ophører da med Udgangen af Juni Maaned.

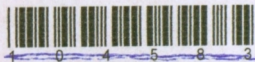
§ 60. Alle Bekjendtgjørelser Selskabet vedkommende indrykkes i Berlingske Tidende.

§ 61. Disse Love, der søges konfirmerede, træde i Kraft den 1ste Juli 1888.

123.417

DIS-Danmark

4 0 4 5 8 3